

APOLOGIE SNĚMU KOSTNICKÉHO

V PŘÍČINĚ

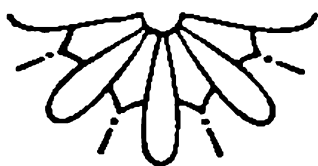
ODSOUZENÍ 45 VĚT JANA VIKLIFA.

Napsal na základě spisů Viklifových

Dr. ANTONÍN LENZ,

domáci praelat Jeho Svatosti, probošt královské kapitoly Vyšehradské.

V PRAZE 1896.

NÁKLADEM CYRILLO-METHODĚJSKÉHO KNIHKUPECTVÍ
GUSTAV FRANCL.

ÚVOD.

Papež Urban VIII. zavrhl Bullou »In eminenti« v r. 1641 spis Kornelia Jansena, biskupa Yperského, kterýž 22 let spisy sv. Augustina čítal, a jak se domníval, napsal na základě tohoto velikého učence knihu, Augustinus zvanou. Avšak obsah knihy nepodával učení slavného biskupa Hypponského, ale Yperského. Když byla kniha dotčená zavržena, nastaly bouře netoliko v Belgii, ale také ve Francii, a když Jansenisté sobě stále vyzývavěji počínali, sebrali biskupové francouzští ze spisu Jansenova pět vět. Ty věty byly:

1. »*Aliqua Dei praecepta hominibus justis volentibus et conantibus, secundum praesentes quas habent vires, sunt impossibilia, deest quoque gratia, qua possibilia fiant.*« ¹⁾

2. »*Interiori gratiae in statu naturae lapsae nunquam resistitur.*« ²⁾

3. »*Ad merendum et demerendum in statu naturae lapsae non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione.*« ³⁾

4. *Semipelagiani admittebant praevenientis gratiae interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei:*

¹⁾ Spravedlivým, byť i chtěli a se snažili, není možná, podle sil, jež přítomně mají, aby všech přikázání šetřili, a nedostává se jim také milosti, aby se jim zachování toto umožnilo.

²⁾ Ve stavu přirozenosti kleslé se nikdy neklade vnitřní milosti odpor.

³⁾ K tomu, aby sobě člověk něco zasloužil, anebo se provinil, není v stavu přirozenosti kleslé potřebno v něm, aby měl svobodu nezávislou na nezbytí, ale důstačuje býti nezávislým na násile.

et in hoc erant haeretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare.« ¹⁾

5. »*Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse vel sanguinem suum fudisse.*« ²⁾

Když byly sebrané tyto věty papeži Innocencovi X. doručeny, rozkázal on, aby byly pečlivě uvažovány. To se dělo po dvě léta, a souzeno o nich v 36 kongregacích. Na to byly od papeže čtyry věty prvější jako kacířské zavrženy, ta pátá však s jistým rozlišením smyslu, neboť tak jak zní, není katolická na jisto, anť ve smyslu, že by Kristus Pán zemřel pouze za předzřízené, jest věta rouhavá a kacířská.

Papež poslal bullu králi Ludvíkovi XIV., kteráž také od biskupů francouzských přijata byla. Avšak Jansenisté se podrobili pouze na oko. Aby však odvrátili zátratu papežovu od knihy Jansenovy, vymyslili sobě zvláštní úskok. Tvrdili totiž, že se má činiti v této věci rozdíl mezi skutečností, čili skutkem a mezi právem, a tak oboje rozlišiti (*jus a facto*). Oni prý Jansenisté se podrobují právu čili článku víry vyslovenému, ale že jest při nich holou nemožností, aby se naklonili k víře, že jsou dotčené věty Jansenovy, anebo že jsou v jeho smyslu zavrženy. V této vytáčce jest zakryta domněnka, že jest Církev bludu podrobena v soudu o smyslu některé knihy, a podle toho že by věřící nebyl dekretům Církve stran smyslu ve spise obsaženém, anebo v některém kusu sebraném ničím povinen, leč jen náboženským mlčením, ale nikoliv, že by byl povinen uvnitř ve svědomí se jemu podrobiti. Jansenisté vyslovili tímto, že Církev není neklamná »*in factis dogmaticis*«.

Factum však dogmaticum slove ta skutečnost, neboli ten skutek, který je spojen těsně se článkem víry. Na příklad klademe otázku: Jest kacířství nadzminěných pěti kusů skutečně v Jansenově knize? V otázce samé jsou zavřeny dvě věty: Prvá zavírá do sebe právo (*jus*): »*Jsou tyto kusy skutečně kacířské?*«

¹⁾ Semipelagioné připouštěli, že jest vnitřní milost předchozí potřebna k jednotlivým skutkům, a i ku začátku víry, avšak v tom byli kacíři, jelikož za to měli, že této milosti může vůle odporovati, anebo se jí podřiditi.

²⁾ Jest na polo pelagianské tvrditi, že Kristus za všechny lidi umřel, anebo krev svou vyžil.

Druhá vyjadřuje skutečnost: *»Jsou tyto kusy skutečně v Jansenově spisu obsaženy?«*

Abychom věc ještě jasněji podali, díme: *a)* Zde se neděje řeč o událostech, jež máme ze zjevení, jako že Kristus Pán z mrtvých vstal; aniž *b)* o událostech (*factis*) osob se týkajících, jako na příklad kdy byl který svatý mučeník umučen, neboť v této stránce, sobě Církev nepřikládá neklamnost, anebo: zdali smysl vniterný Jansenův byl tentýž, jaký zavrhl Církev v jeho spisu; aniž *c)* nejde řeč o to, zdali by měla Církev právo, pronášeti soud o smyslu toho neb onoho spisu, a zavázati věřící, aby se soudu tomu podrobili ve svědomí, neboť to právo katolická Církev vezdy vykonávala, zavrhnuvši na příklad spisy Origenovy, Ariovy, Nestoriovy, Pelagiovy, alebrž *d)* zdali jest Církev neklamna *in factis dogmaticis* a tou příčinou, zdali jest katolík ve svědomí zavázán, výrokům sem směřujícím se podrobiti?

Odpověď na tuto otázku jest dosti snadná. Církev zajisté jest povolána Kristem Pánem, aby zachovala věřícím víru Páně beze všeho úrazu. K tomu však jest nevyhnutelno, aby neklamně rozhodovala, zdali ta neb ona kniha, jak před námi leží, anebo zdali by sebrané z ní kusy pohoršlivé, bludné anebo kacířské byly, nebo jinak by zajisté nemohla odkliditi bludů, a sporům o sv. víře zabrániti. Kdyby však bylo věřícím svobodno, buď se podrobiti autoritě Církve, anebo pouze, jak Jansenisté chtěli, zachovávat tak zvané náboženské mlčení; znamenalo by to tolik, jako dáti jim výsadu, jednati pokrytě, zevně jako se podrobovati, uvnitř však soudu autority církevní odporovati, což zajisté jest absurdné.

Také jest podle katolického učení známo, že jsou dva prameny stejné autority, v nichž jest obsaženo křesťanské náboženství, Písmo sv. a Tradice Boží. Z toho však jde, že Církev Boží, kteráž z vůle Páně a silou Jeho má zachovati sv. víru v prvotní čistotě, neomylna býti musí u výkladu Pisma Božího a božské Tradice; toho by však býti nemohlo, kdyby nebyla neklamna ve stanovení pravého rozumu ve sv. Písmě a v božské Tradici obsaženého. Božská Tradice jest zavřena ve spisech Otců svatých, v symbolech, liturgiis, ve spisech církevních spisovatelů atd.

Na tom základě, a ne na jiném, velel papež Martin V., v bulle »Inter Cunctas«, aby se těm, kdož jsou v podezření, že by drželi bludy Viklifovy a Husovy, jisté otázky dávaly, a mezi těmi:

a) zdali věří, že se odsouzení Jana Viklifa, Jana Husi a Jeronyma z Prahy stran osob jejich, knih dokumentů jejich, jež se stalo generálním sněmem Kostnickým, dělo náležitě a spravedlivě, a že tak má býti každým katolíkem držáno, a pevně tvrzeno? ¹⁾

b) Item, zdali věří, drží, a tvrdí, že Jan Wiklif z Anglie, Jan Hus z Čech a Jeronym z Prahy byli kacíři, že mají býti za takové jmíni a držáni, že spisy jich a nauky jsou nešlechtny a tou příčinou, a pro jich zatvrzelost, že jsou byli svatým sněmem Kostnickým jako kacíři odsouzeni? ²⁾

c) Item, zvláště člověk vzdělaný má býti tázán, zdali věří, že úsudek svatého sněmu Kostnického stran 45 kusů Viklifových a 30 Jana Husi, kteréž právě vypsány byly, jest pravdivý a katolický, a že nadzmínění kusové Jana Wiklifa (45) a Jana Husi (30) nejsou katoličtí, ale že někteří z nich jsou patrně kacířští, jiní bludní, jiní odvážliví a bořiví, jiní urážliví. ³⁾

Když jsem před čtvrtstoletím byl proudy proti katolické víře našeho národa českého dohnán ku sepsání své na výsost smířlivé knihy »Učení Jana Husi«, kladl jsem v úvodu (XIV),

¹⁾ Item, utrum credat, quod condemnationes Joannis Wicleff, Joannis Hus, et Hieronymi de Praga de personis eorum, libris et documentis per sacrum generale Constantiense Concilium fuerint rite et juste factae, et a quolibet catholico pro talibus tenendae et firmiter asserandae? (N. VII.)

²⁾ Item, utrum credat, teneat, asserat, Joannem Wicleff de Anglia, Joannem Hus de Bohemia et Hieronymum de Praga fuisse haereticos et pro haereticis nominandos et deputandos, et libros et doctrinas eorum fuisse et esse perversos, propter quos et quas, et eorum pertinacias, per sacrum Concilium Constantiense pro haereticis sunt condemnati? (N. VIII.)

³⁾ Item, specialiter litteratus interrogetur, utrum credat, sententiam sacri Constantiensis Concilii super quadraginta quinque Joannis Wicleff, et Joannis Hus triginta articulis superius descriptis latam, fore veram et catholicam: scilicet, quod supradicti quadraginta quinque articuli Joannis Wicleff, et Joannis Hus triginta non sunt catholici, sed quidam ex eis sunt notorie haeretici, quidam erronei: alii temerarii et seditiosi, alii piarum aurium offensivi. (N. XI.)

důraz na svrchu naznačené otázky (N. VII. a XI.), chtěje tím na jevo dáti, že není žádnému katolíkovu volno tvrditi, že byl Jan Hus na sněmu Kostnickém nespravedlivě odsouzen. Já bláhový tehdaž mladý člověk jsem se domníval, že těm pánům, kteří takovou vřavu tou dobou v národě českém způsobili, žádajíce ve svých listech za revisi procesu Husova, jde upřímně o spravedlnost a o pravdu. Ale já jsem se záhy přesvědčil, že tomu tak nebylo. Plná tři léta jsem sobě nepřál oddechu, zabýváje se neustále studii spisů Jana Husi latinských a českých, a sestavil jsem soustavu učení jeho, a pak ji porovnával s odsouzením učení i osoby Jana Husi na sněmu Kostnickém, a provedl jsem plný důkaz historicko-vědecký, že Husovi a učení jeho nebylo ukřivděno, a že byl po právu a spravedlnosti odsouzen. Ale marně!

Kojil jsem se tou nadějí, že jsem, jakož bylo povinností mou, bránil autoritu ekumenického sněmu Kostnického ve věcech Husových dosti dobře, a že ti, kdož tak neurvale a hrozivě na Svatou Stolicí příčinou Husova odsouzení naléhali, nabyli důstatečného naučení, že by byla dožádaná revise marná, ale jak jsem byl bolestně zklamán! As rok po vydání mého spisu, vydal jeden z historiků českých knihu, a v té jsem as na stránce třetí četl, »že Hus byl nespravedlivě odsouzen!«

Nevím, zdali dotčený pán můj pracný spis četl, čili nic, možná, že nečetl. Vždyť prý se říkává od liberalistických pánů vzdělanců, když nějaký pan páter vydá byť i sebe důkladnější spis: *Nebudu čísti, vydal jej katolický kněz, proto jest jednostranný.* Já si dovoluji k tomuto předsudku pouze připojiti: Studoval jsem dějiny všech národů evropských a přede vším doby tak zvané reformace v Anglii, v Čechách, v Německu a ve Francii, a tu jsem shledal, že všecky ty bouře začaly štvanicemi, lžemi, fanatismem zrádců kněžského stavu, že se děly bestiální nezbedností a zločiny naproti katolické Církvi, že katolíci byvše tupeni a trápeni, svých farářů zbaveni a zloupeni, teprve za drahnou dobu začali se brániti literární činností, a na konec, když bylo nezbytí, i rukou brannou. Lhaní sektářů naproti katolické Církvi, zpotvořování katolických článků víry, podezřívání a zlehčování kněží a biskupů, spílání papeži anti-kristem dělo se od nesvědomitých pastorů den co den, a děje

se i dnes. Míru a pokoje, jehož si katolíkové tak značně přejí, není možno od sektářů dosíci, neboť oni při stálém přibývání nevěry při nich nemají nižádného spojení mezi sebou, leč jen společnou nenávist naproti katolické víře, a naproti katolické Církvi. Odtud jejich fanatismus, a jejich nesnášenlivost.

Tuto nesnášenlivost a tuto zášť naproti katolické Církvi mají sektáři s liberalisty do spolku. *To je jejich duševní Communismus.* Jak jedná liberalismus naproti katolíkům, dokazují nám dějiny od velké revoluce francouzské až po tento den, ano již od těch dnů, kdy deismus a racionalismus začal ve věku XVIII. bušiti do hradeb katolického náboženství. Liberalismus znamená ve směru dogmatickém názavislost na Boží a kterékoliv autoritě, tedy negaci veskerého náboženství, sektářství však jest ve své podstatě negací autority katolické Církve. Kde tedy jde o katolickou Církev a o katolickou víru, obě ty negace jednají svorně, ano máme již zkušenost, že se spojují i se zednáři a se socialními demokraty, aby katolickou Církev povalili. *Při sektářích, při liberalistech (ať jsou kterékoliv národnosti), při zednářích, při socialních demokratech není nižádné snášenlivosti směrem ku katolíkům a ku katolické Církvi.* Snášenlivost jest jedině při katolících, ovšem ne ta theologická, neboť ta by znamenala netečnost ku pravdě náboženské, a taková netečnost hříchem jest.

Tou cestou jsem také nabyt jistoty o tom, že pravdu pověděl jeden na pravdě Boží jsoucí učenec, že snášenlivost jest pouze a jedině při katolické Církvi, a abychom konkrétně mluvili, pouze a jedině při upřímných a věrných katolících. Příčina snášenlivosti katolíků, jak tentýž učenec tvrdí, jest ta, že jsou oni přesvědčeni na jisto, že stojíce k autoritě Kristem Pánem v Církvi zřízené neomylnou pravdu drží, vědouce, že jsou údové téže Církve, ku které Kristus řekl: že jí brány pekelné nepřemohou. Jinak jest při sektářích, k jejich sborům nestalo se slovo Páně, když ještě na této zemi dlel, že by byli nepřemožitelní, vždyť před Lutrem nebylo sborů luterských, před Kalvínem Helvetských, před Janem Husem nebylo ani Husitů ani Táborů, před Chelčickým a bratrem Řehořem nebylo Jednoty bratří. Sektáři neměli a nemají jistoty, že by byli pravou Církví Kristovou, oni nemají také žádné jistoty stran článků

učení Kristova, ač se vychloubají, že by při nich bylo čisté slovo Boží. Důkazem na to jest ta okolnost, že pastoři nechťejí míti, aby aspoň apoštolské vyznání víry bylo hradbou, ježto by kazatelstvem nesměla býti podrývána. Právě ta nejistota pudí sektáře k ústavičným sporům a hádkám a k nesnášenlivosti naproti těm, kdož s nimi nevěří, a zvláště naproti katolické Církvi a naproti katolíkům, neboť již existence katolické Církve jest pro ně stálou výčitkou — anť ona byť i mlčky životem svým zamítá odchylky jejich.

U věrných katolíků není nesnášenlivosti, ba můžeme podle pravdy říci, že při nich jest zhusta snášenlivost až přílišna. Důkazů na to máme v starém věku i v nejnovějším. Za času Jana Husi byli u veliké většině ti, kdož katolickou víru vyznávali, ale ve své snášenlivosti dopustili jemu, že směl v kapli Betlemské proti veškerému duchovenstvu a zvláště proti řeholím bouřiti, studentstvo na se lákati, lid fanatisovati, a tak připravovati bouře, kteréž napotom stihly národ český. Ve své snášenlivosti dopustili, že směl Hus veřejně řády katolické podvracet, a jak Ondřej Broda píše, nabádati svoji tak zvanou stranu evangelickou (pojmenování toto sobě vypůjčil z evangelického (?) doktora Jana Viklifa), aby urvala na se katolické fary, oni dopustili, že směl Hus katolické články víry hyzdit, celou stavbou katolické Církve otrásati, ano ji co na něm bylo, ničiti; oni dopustili, že směl Hus veřejně hlásati loupež na zboží církevním, a i řády občanské a jistotu jmění svým bludným rigorismem ohrožovati, a tak i mír a pokoj občanský i církevní, a hle, ani vlas mu nebyl zkřiven! I trvaly rejdy jeho léta, nežli ohrožené duchovenstvo začalo jej k soudu poháněti. Co by as stalo se nyní katolickému duchovnímu, kdyby uprostřed protestantského lidu sobě oblíbil takovou metodu k nápravě mravů, jak to činil Jan Hus způsobem z Viklifa vypůjčeným? A jestliže bychom dále zpytovali historii bezpříkladné snášenlivosti, což bychom tu našli dokladů! Velmožové, konajíce podle slova Jana Husi domněle Božího, uchvacovali o přítrž obročí církevní, urvali na se podle receptu Jana Husi soud a kázeň nad duchovenstvem, kališníci znenáhla uchvátili vysoké školy, katolíky z ní vypudili, a strhli na se obsazování učitelů na školách venkovských, a toto všecko a

jiné ještě věci dávají snad svědectví, že by byli katolíkové nesnášenliví? Což kdybychom prozkoumali historii reformace v Němcích, v Dánsku, v Švédsku, v Norvegách, v Anglii a ve Francii, což bychom tu shledali dokladův o snášenlivosti katolíkův a nesnášenlivosti až děsné sektářů! Protestantská Anglie po 300 let bestialně pronásledovala katolické Irčany, a krutostí touto bičovala vyssátý, oloupený a ožebračený tento národ ne snad okamžitým hněvem, kterýž se strany politické propukl naproti ukrutným Hugenotům nocí tak zvanou Bartolomějskou, *ale trvalou, vypočtenou, chladnou až ďábelskou nenávistí.*

A což bychom hledali dokladův o nesnášenlivosti sektářské v dávnověkosti? O snášenlivosti katolíkův a nesnášenlivosti sektářů mohli by ti zeměpanští úředníci dáti svědectví, kteří žijí v okresích podle náboženství smíšených, a naši učení pánové se mohou o snášenlivosti pastorů v Čechách přesvědčiti z jejich listů, a ze spisů těch, kteří ku straně zvláště Helvetů stojí, jako ze spisů pana doktora Masaryka a z jeho organu »Času«. Katolíci nejsou stranou výbojnou, ale stranou spíše obrannou, a tak jsou byli vždy zpořádáni od prvopočátku až po tento den. Zbraní jejich byla pravda, a tou ona vítězí, a vítěziti bude a brány pekelné nepřemohou jí.

Podle těch věcí, jež jsem předeslal, mám to pevné přesvědčení, že právě katoličtí duchovní dovedou nejlépe a nestranně a objektivně psáti o událostech v těžkých dobách tak zvaných reformac se sběhších. Při laicích máme my katolíci aspoň u velké většině smutné zkušenosti.

Vracím se nyní k svrchu zmíněným otázkám papeže Martina V., a připojuji, že jest každý katolík vázán ku víře, že Hus byl na sněmu Kostnickém spravedlivě odsouzen, že věty z autografu jeho sebrané a odsouzené se nalézají v témž rozumu v jeho spisech, v němž byly zavrženy, a že byly podle pravdy censurovány, a co sluší věriti o osobě a o spisech Jana Husi, totéž má místo o osobě a o sebraných kusech Viklifových, na sněmu Kostnickém zavržených.

Z toho jde však, že sněm Kostnický teprv po zralém uvážení se bral ku rozsudku stran sebraných kusův ze spisů Jana Husi, a ze spisův Jana Viklifa, a že není žádnému katolíkovi věrnému volno tvrditi, že snad sobě sněm Kostnický

v sbírání dotčených kusův lehkomyšlně počínal. Důkaz, že tomu tak nebylo stran kusův sebraných z kněh Husových, jsem podal ve svém spisu: »Učení Jana Husi.«

Avšak jest důkazu podobného také potřeba stran kusův sebraných ze spisů Viklifových, neboť protestantský theolog prof. dr. Lechler, jinak dobrý znalec spisů doktora evangelického, odvažuje se až k tomu, že tvrdí, kterak známo jest, jak sobě sněm Kostnický lehkomyšlně počínal při odsouzení Viklifovu.

V této věci může prof. dr. Lechler se dovolávati svědka dosti znamenitého, M. Jana Husa. Když byl totiž Hus také tou příčinou na sněmu Kostnickém žalován, (svědectvím Jana Peklovým, jenž byl kazatelem u sv. Jiljí v Praze), že prý tvrdil Hus o 45 kusech Viklifových, že jsou všickni pravdiví až na článek o těle Božím, a i o tom že prý jistil, že jest na sporu: tu odmítl on výpověď tuto jednoduchým: »*Není pravda; neboť ne všechny kusy, jež přičítají Viklifovi, jsou skutečně jeho, nýbrž mistrem Janem Hübnerem vymyšlené, a proto prý již M. Mikuláš Litomyšlský jej těmito slovy pokáral: »Ty jsi křivě, nešlechtně a vadně sebral články z knih, které tak nestojí. On prý (Hus) doložil, že by tací podvodníci (falsificatores) spíše měli býti upáleni, nežli jiní (totiž Berlín a Vlaskam), jež jsou upálili pro falšování šafránu. Uznává prý, že některé kusy Viklifovy ve smyslu dobrém jsou pravdivy, a proto nechtěl souhlasiti, aby všechny byly zavrženy, boje se slov: Běda, běda, kteří říkáte dobrému zlé. Avšak toho prý nedí, že by všechny veskrze byly pravdivy, neboť prý jsou skutečně některé kusy Hübnerovy křivý.*

Nechci zde rozebírat, že odpověď Husova byla pro něj samého velice nešťastna, a že byla způsobila k tomu, aby podezření naň uvrhla, že byl při nejmenším příznivcem učení Viklifova, anebo v bludy jeho dokonce zapleten, alebrž pouze připomínám, že svědectví Husovo vypovídá ve prospěch pana prof. dra. Lechlery, že sněm Kostnický, odsoudiv kusy Viklifovy, jak je Hübner sebral, při nejmenším lehkomyšlně jednal.

Já však jsem nucen k vůli pravdě, odmítnouti tvrzení pana prof. dra. Lechlery, a tím samým i svědectví Jana Husi stran nadzmníněných kusův Viklifových na sněmu Kostnickém zavržených a budu se snažiti k důkazu, a to na základě ~~spisu~~

Viklifových, že sněm Kostnický nejednal lehkomyšlně, odsoudiv kusy Viklifovy, alebrž že kusy ty se nalézají ve spisech jeho, a podle souvislosti své v tom rozumu, jaký drží ve spisech.

Aby přehled těch censurovaných vět byl přístupnější, spojuji ty kusy v jeden celek, ježto směřují k předmětu jednomu, načež budou následovati kusy, jež stojí o sobě, nemající s druhými těsnějšího sdružení.

K tomu připojuji, že všechny své výroky o věcech, víry a mravů se týkajících, ochotně autoritě Církve Boží podrobují, hotov jsa odvolati, v čem bych byl pobloudil.

I.

Kusové Viklifovi směřující k náuce o moci církevní.

Plné učení Viklifovo není obsaženo ve větách zavržených hledících k moci církevní.¹⁾ Není zajisté mezi nimi náuka jeho, že jest Církev, i ta, která na světě putuje, sborem předřízených pouze,²⁾ aniž jiné bludy Viklifovy o Církvi Boží, a těch také zde pomímám, anť jsem o nich psal ve svém spisu o vešpolném poměru Viklifa, Husa a Chelčického k Valdenským, Táborům a ku Starší Jednotě Bratrské, a dá-li mi Bůh život a zdraví, do podrobná psáti budu maje na mysli vydati soustavu učení Viklifova na základě jeho spisů.

1. Na prvé místo kladu zavrženou větu Viklifovu: XLI. *Není potřebno z potřeby spasení věřiti, že drží Římská Církev svrchovanost nade všemi církvemi.*³⁾

V této větě jest zavřen blud Viklifův, že Kristus Pán neustanovil v Církvi své viditelné hlavy v osobě sv. Petra a v jeho nástupcích, biskup církve částečné v Římě že nemá primátu v Církvi katolické, a tudíž že nemá svrchované moci nad ní, aniž že lze zváti částečnou Církev Římskou mezi všemi církvemi částečnými po světě rozptýlenými svrchovanou. Čelí tedy věta ta rozhodně proti primatu papeže Římského. Viklif odůvodňuje tuto větu zcela po demokraticku. On uvádí totiž nejprve učení všech katolíků, že tam jest pravá Církev

¹⁾ Aniž jest všechno učení Viklifovo snešeno v 45 větách jeho, pokud jest ono od katolické víry odchýlné, neboť jest bludů Viklifových množství.

²⁾ Článek ten jest censurován v větě I. Husově.

³⁾ »Non est de necessitate salutis credere, Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias ecclesias. XLI.

Kristova, kde jest papež, t. j. ta společnost, ten sbor křesťanů, a to shromáždění, kteréž jest s papežem sjednoceno. Středověký výraz toho učení jest: »Ubi papa, ibi Ecclesia.« Avšak toto učení prý nesměruje ku papeži v Římě, neboť on není hlavou viditelné Církve, alebrž pouze a jedině Kristus Pán. Ten však jest hlavou Církve všade, ve všech krajinách, netoliko snad pouze v Římě. Proto končí Viklif: »Non est bona causa, vocare matrem nostram Romanam Ecclesiam . . . ut credatur, quod ad ipsam oportet omnem christianum recurrere propter potorem principalitatem.« *Není prý dobrou věcí, zváti matkou naší Církev Římskou, aniž věřiti, že by k ní mělo býti zřeno pro její vyšší přednostství.*¹⁾

2. Druhá věta Viklifova zní: »*Římská Církev jest synagogou satanášovou, aniž jest papež nejblížeší a bezprostřední náměstek Kristův a apoštolův.* N. XXXVII.²⁾

Jak jest patrné, Viklif zapomíná, mluvě o Církvi Římské, částečně na svůj demokratismus, a nechce žádnou měrou, aby Římská Církev byla na roveň postavena aspoň s některou církví Anglickou, na př. s Londinskou, ba ani ne s tou, kterouž on sám Viklif, jak protestanté dí, horlivě řídil, alebrž strhuje ji do propasti děsné, jakoby nic dobrého v ní nebylo, a jakoby byla majetkem a synagogou satanášovou. Je-li však Církev Římská, jak se zalíbilo hrdému anglickému reformatorovi tvrditi, synagogou satanášovou, tuť arci není možná, aby byl papež, jsa Římským biskupem, bezprostředním náměstkem Krista Pána a apoštolů.

Synagogou satanášovou jmenuje Viklif církev Římskou v knize de Civili Dominio cap. 43, a ve spisu de Ecclesia cap. 9. a obě injurie spojuje ve spisu Dialogus cap. 4. Viklif tamtéž zle horlí na to, že mají kněží panování, což prý jest ohavné před obličejem Páně, a zvláště prý drží kurie Římská, jakoby ono (panování) se shodovalo s Písmem Božím. »*Quomodo ergo, horlí Viklif, non verecundaretur haec synagoga sathanae supplicare populo, quod sit immediatus et proximus vicarius Christi et suorum apostolorum.*« Ovšem by se mohlo

¹⁾ Viklif. de Ecclesia cap. I.

²⁾ Ecclesia Romana est synagoga satanae, nec papa est proximus et immediatus vicarius Christi et apostolorum. XXXVII.

namítnouti, že Viklit pouze za příčinou dotac Římské církve ji tak lichotivým jménem zove, avšak na jiných místech tvrdí, že jest papež zatvrzelým kacířem, že papežství jest původu ďábelského, on sám papež že není náměstkem Kristovým, ale ďáblovým, a tu nabývá jeho fanatická věta smyslu daleko děsnějšího, a podoby šerednější než jak ji shledáváme v jeho Dialogu.

3. Jestliže, jak Viklit tvrdí, bylo papežství císařem Konstantinem z návodu ďábelského ustanoveno, a je-li tedy původem svým z ďábla, pak jest arci všecko z ďábla, což ku primatu papeže Římského směřuje, a tudíž také volba papežova. V tomto směru zní Viklifova věta XL. »*Volba papežova od kardinálů jest vymyšlena ďáblem.*« ¹⁾ Viklif nejednou, ale častokráte mluví o způsobu volení papeže, a horší se zle na to, že se odvážili a odvažují kardinálové tímto způsobem voliti papeže, čehož se ani apoštolé neodvážili, neboť oni nevolili sv. Matěje za apoštola, ale Bohu zanechali volbu jeho (de potest. papae, cap. 4.), a tak prý by se měli losem voliti kněží vůbec, neboť tím by byla zavřena brána ku kněžství těm, kteří z ohledů časných do něho se vtírají. ²⁾ Jinde nazývá tento způsob volební pohoršlivým, jelikož prý nemá v Písmě základu (De potest. papae, cap. 9.). A poněvadž nemá základu v Písmě, aniž vědí kardinálové, že Bůh toho povolal k papežství, ježž oni volí, jest prý volba jejich marna, zvláště, anť jim není známo, zdaliby osoba, kterouž oni volí, byla z počtu vyvolených. (Trial. suppl. c. 9.) Furibundní však a fanatická věta svrchu položená nalézá se v celotě své v Dialogu č. 11. *Není prý, praví Wiklif, větší nevěry, jako schvalovati volby kardinálů, kteří prý jsou beze vší pochybnosti vtělení ďáblové, tak že by ten byl nejsvětějším a bezprostředním náměstkem Kristovým, ježž by volili za papeže. Toto kacířství však bylo na místo losu apoštolů, jímžto volili Matěje, ďáblem zavedeno.* »Quae ergo major est infidelitas, quam approbare electiones cardinalium, qui sine dubio sunt diaboli incarnati, quodsi

¹⁾ Electio papae a cardinalibus est a diabolo introducta. XL.

²⁾ Podle Viklifa papouškuje jeho věrný žáček sedlák Chelčický, ježž helveti a katolici liberalističtí nazývají velikým theologem.

elegerint qualemcumque personam in papam, tunc ipse est pater sanctissimus et immediatus Christi vicarius. Haec autem haeresis loco sortis apostolorum, qua elegerunt Mathiam, per diabolum est introducta. Avšak Wiklif tvrdí ještě více fanatismem děsným a nenávisti naproti katolické Církvi naplněný, že všecka sekta papežova (kněží i katolíci vesměs), má svůj původ v ďáblovi (De Christo et ejus adversario Antichristo cap. 2.). *Jest tedy patrné, že zavržená věta Wiklifova má daleko strašnější smysl do sebe, než jak by se na první pohled zdálo.*

4. Jestliže jest papežství z ďábla, jak se dovidáme z věty Viklifovy XI., pak ovšem nemůžeme jinak z hlediště jeho souditi, leč že papeže ku správě Církve při nejmenším není zapotřebí, a že by tedy ona mohla býti bez papeže, jako jest to při Církvi východní. A to právě tvrdí zavržená věta Viklifova IX. »*Po Urbanovi VI. nebudiž žádný za papeže přijímán, ale nechť se žije po způsobu Řeků vlastními zákony.*« ¹⁾ Větu tu shledáváme v Trialogu Suppl. c. 8. Wiklif si l. c. stěžuje, že prý (biskupové) zavrhli následující větu: »*Má se žíti po Urbanovi VI. způsobem Řeků, nikoliv v poslušnosti Římského velekněze, poněvadž prý věc tato byla Církvi ku převelikému úrazu. A přece prý jest z kronik známo, že Řecko od dob svého obrácení skrze apoštola Pavla dokonaleji zachovalo víru Kristovu, a proto prý také mučeníci a doktorové původem z Řecka o mnoho překonávají naše voje západní.*« »Vivendum est post istum Urbanum VI. in ore Graecorum, non sic Romano pontifici comparendo, quia, ut inquiunt, quod maxime destrueret Ecclesiam s. Dei. Constat quidem ex chronicis, quod Graecia a tempore suae conversionis per Paulum apostolum servavit nobis Conge perfectius legem Christi, unde martyres et sc. doctores de Graecia multum superant milites nostros occiduos.« Jinde dí Wiklif, že nic není více kacířské, nežli tvrditi, že by řád císařský (t. j. všechna Církev se svými řády) byl tak nevyhnutelně potřeben, že by nikdo bez papeže toho řádu nemohl býti spasen. Vždyť trvala prý Církev předzřízených tři

²⁾ »Post Urbanum VI. non est aliquis recipiendus in papam, sed vivendum est more Graecorum, sub legibus propriis. IX.

sta let a ještě více ¹⁾ a ona zůstala bez dotac, řízena byvši bez takového primatu císařského vespolečnou radou kněží, a tou dobou byl kněz tolik jako biskup. »Nichil magis haereticum, quam quod tam necessarius est iste ordo caesareus, ut nemo posset sine papa istius ordinis esse salvus . . . Duravit Ecclesia praedestinatorum trecentis annis et amplius, quibus sine dotatione crevit Ecclesia et regulabatur sine tali primatu caesareo communi consilio sacerdotum, pro quo tempore idem fuit sacerdos, quod episcopus. ²⁾ A tím způsobem vede sobě Viklif stran papežství.

Není tedy žádné pochybnosti, že věta Viklifova IX. Kostnickým sněmem zavržená se v tomtéž smyslu nalézá ve spisech Viklifových, ano ještě v horším.

5. Není-li papežství v Církvi potřebno, ano je-li Církvi na škodu, jestliže jest ono z ďábla, a má-li všecko císařské duchovenstvo (jak se odvažuje Viklif zváti duchovenstvo katolické veškero) svůj původ v satanášovi, jakž by bylo možná jemu tvrditi, že svěřil Pán Ježíš papeži a biskupům pravomoc, aby oni jménem Páně dávali posláni kněžím, by směli kázati, anebo jiné úkony církevní dovoleně vykonávati? Viklif káže, jsa věren svému záští, plnou vzpouru a neposlušnost směrem k papeži a k biskupům. Tato negace pravomoci církevní, a tento vzdor jest obsažen v zavržené větě XIV.: »*Jest volno jahnovi anelo knězi hlásati slovo Boží bez autority apoštolské Stolice, anebo katolického biskupa.*« ³⁾ Viklif totiž tvrdí i naproti Písmu i naproti tradici a praxi Církve počínajíc od sv. apoštolů, že má každý kněz (diakon) přímo z Boha pravomoc, anebo posláni ku všem výkonům církevním svého řádu, on tedy jí nepotřebuje ani od papeže ani od biskupa. Ve spise de potestate papae dí Viklif: že mají kněží před jurisdikcí císařskou

¹⁾ Viklif nepovídá, odkud as sebral svoji náuku, že Církev před Konstantinem se skládala ze samých předzřízených, snad že z nějakého zjevení, anť prý jak pravil, má z Boha, aby Písmo podle pravdy vykládal. Vždyť ta starobylá Církev byla societou viditelnou.

²⁾ De potestate papae. Cap. 10. Tutéž moudrost opakuje Chelčický.

³⁾ Licet alicui diacono vel presbytero praedicare verbum Dei absque auctoritate sedis apostolica esive episcopi catholici. XIV.

(t. j. nežli by obdrželi od papeže poslání) moc po všem světě kázati a lid vzdělávati. ¹⁾)

Viklif přivábil na se chudé kněze, a ty vyslal po celé Anglii, aby Viklifické evangelium hlásali, ale i laiky (byli mezi nimi i Lollardové čili Valdenští, z nichž přibral Viklif valnou část svých bludů). Můžeme sobě pomysli, jakou bouři tito lidé málo vzdělaní u sv. víře v Anglii způsobili. Biskupové se nejprve nečinně chovali, a až když z plamenů povstal požár, jali se Viklifickým nápadům anarchickým brániti. Arcibiskup Vilém Courtney píše proti toulavým kazatelům Viklifickým ²⁾) 30. máje r. 1382.: *»Někteří synové věčné zátraty přikládají sobě pod rouškou veliké svatosti autoritu kázati i v kostelích, i na ulicích, i na jiných místech neposvěcených, a neostýchají se v naší provincii takto tvrditi, dogmatisovati a veřejně kázati.«* ³⁾) Na tuto obranu se Viklif velice horšil, a nepochybně i na odpor farářův a řeholníků, kteří nechtěli dopustiti, aby toulaví šířitelé Viklifova učení roznášeli vzpouru a revoluci naproti papeži a veškerému duchovenstvu katolickému, a proto zamítal jako ďábelské zařízení rozdělení Církve v diecése a farnosti. Chtěl míti, aby kněží jako apoštolé po celém světě kdekoliv mohli kázati, a žádný aby jim v tom brániti nemohl. Že cestou touto kráčí k plné anarchii, toho snad Viklif nepostřehl, aneb snad jemu právě šlo o bouře.

V zlé této náladě dal Viklif, jsa stár a nemocen, svými praedikanty hlásati: *»Falešní Bratři (žebraví mniši) uveřejňují, že by kněžím nebylo dovoleno kázati, leč by měli k tomu zvláštní dovolení od biskupa anebo od papeže, poněvadž prý tvrdí (Bratři) na křivo, že by tak byli měli dovolení apoštolové od Petra.«* *»Pseudo fratres publicant, quod non licet sacerdotibus praedicare, nisi ad hoc habuerint licentiam ab episcopo vel papa, quia ut false asserunt, omnes alii apostoli habuerunt licentiam sic*

¹⁾ De potestate papae. Cap. 10.

²⁾ Conc. Britt. III., 158 seq.

³⁾ Quidam aeternae damnationis filii sub magnae sanctitatis velamine auctoritatem sibi vindicant praedicandi tam in Ecclesiis, tam in plateis et aliis locis prophanis dictae nostrae provinciae, non verentur asserere, dogmatizare et publice praedicare. Podle svého vzoru, Jana Viklifa, jednal také Hus, jak sám zprávu dává, v okolí na Kozím Hrádku.

a Petro.«¹⁾ Obojí tvrzení prý jest falešné, jak rozsuzuje Viklif, i že by museli míti kněžší poslání od papeže anebo od biskupa ku hlásání slova Božího, i že by byli apoštolé obdrželi poslání od Petra.²⁾

Naproti tomuto domněle křivému učení Bratří dekretoval Viklif ex cathedra: »*Jahen, jako takový, a zvláště kněz má volnost zvláštní ku hlásání slova Božího. Diaconus, in quantum hujusmodi, et sacerdos specialiter habet licentiam specialiter praedicandi,*«³⁾ a dal tento dekret Lollardy prohlašovati, a podle něho svobodně hlásati pravdy svoje domněle evangelické.

Ve větě poslední jest obsažen článek Viklifův nadzminěný, a tak není opět pochyby, že jest v spisech Viklifových skutečně a v pravdě obsažen.

6. Z předešlých již článků zavržených sněmem Kostnickým lze poznati, že Viklif nepřiznává a nepřisuzuje ani papeži ani biskupovi nižádné pravomoci. A jakžby také bylo možná, když tvrdí, že jest Církev sborem předřízených pouze, že nikdo neví o sobě, zdali by byl z počtu vyvolených, tím méně o jiných lidech; když tvrdí, že ne křest, ale předzřízení k životu věčnému činí údem sv. Církve; když tvrdí, že předzvěděný ku věčné zátratě není údem Církve, tím méně jejím pohlavárem; když tvrdí, že ne volba lidí činí papeže, biskupa, kněze, ale volba Boží? Na takovém základě není možno, aby byl papeži anebo biskupovi mohl pravomoc přiřknouti Viklif. A ještě méně mohl tak učiniti, tvrdě, že všecka sekta papežova i všecko duchovenstvo jeho z ďábla jest. Odtud, jak se mi zdá, nechce míti Viklif, aby směl praelat vyobcovati někoho, leč by věděl, že ho Bůh sám vyobcoval. Zavržená jeho věta XI. zní: »*Nullus praelatus debet aliquem excommunicare, nisi prius sciat eum excommunicatum a Deo: et qui sic excommunicat, fit ex eo haereticus vel excommunicatus.*«⁴⁾

¹⁾ Viklif »de Mendaciis Fratrum« Sine capitibus.

²⁾ Jak se zdá, přehlíží tuto Viklif jednu okolnost, že totiž theologové neučili, že by byli měli apoštolé jurisdikci od Petra, ale od Pána Ježíše skrze Petra; což dává poněkud jiný smysl.

³⁾ Viklif »de Mendaciis Fratrum«.

⁴⁾ Žádný praelat nesmí nikoho vyobcovati, leč by dříve zvěděl, že

Toto tvrdil Jan Viklif, ač dobře věděl, což praví Kristus Pán: »Zhřešil-li by pak proti tobě bratr tvůj, jdi, a potresci ho mezi sebou a jím samým. Uposlechneli tebe, získal jsi bratra svého: pakli tě neuposlechně, přijmi k sobě ještě jednoho nebo dva, aby v ústech dvou nebo tří svědků stálo každé slovo. Pakli jich neuposlechně, pověz Církvi; jestliže pak ani Církve neuposlechně, budiž tobě jako pohan a publikán.« Mat. 18, 15—17. Věděl tedy Viklif, že Kristus Pán sám trest vyobcování dal Církvi své, a přece svým výrokem této moci Církvi odpírá, ač dobře na základě bludného učení svého důsledně; neboť jestliže nemá praelat moci, někoho z Církve vyloučiti, leč by věděl, že ho Bůh vyobcoval, pak by každý akt vyobcování muselo předcházeti zjevení, že Bůh dotyčného člověka vyloučil z Církve. Ale v Písmě nečteme, že by byl Kristus Pán slíbil, že praelátům vezdy zjeví, kdo by as směl býti vyobcován. A tak by musel vždy čekati praelat na možné takové zjevení, ač v Písmě není takového slibu, nežli by mohl a směl nějakého provinilce vyloučením z Církve trestati, zvláště anť Viklif spojuje svůj dekret s hrozbou, že ten, kdož by, nemaje vědomost od Boha, někoho vyloučením z Církve trestal, sám se stane kacířem a vyobcovancem.

O trestu vyobcování z Církve mluví Viklif zhusta, ve svých spisech. On se dovolává Písma, že nesmí býti žádný vyobcován, leč by byl pro hřích svůj Bohem z Církve vyloučen. *»Známo jest, praví, z Písma, že se nikdo ku své škodě nevyobcovává, leč by byl pro hřích svůj u Boha vyobcován.«*¹⁾ Podobně tvrdí Viklif i jinde, že nesmí praelat nebo biskup vyobcovati člověka, leč by ho spíše vyobcoval Pán Ježíš, biskup Církve vítězné, jemuž jedině přísluší výsada tato, jinak prý jest vyobcování biskupovi ku věčné zátratě.²⁾

jest od Boha vyobcován, a kdo by takto učinil, bude z něho kacíř a vyobcovanec.« XI.

¹⁾ Notum est ex fide scripturae, quod nemo ad sui damnum excommunicatur, nisi ratione delicti proprii excommunicatus fuerit apud Deum. Viklif. De Ecclesia. Cap. 7.

²⁾ Nisi episcopus triumphantis Ecclesiae, cui soli competit hoc privilegium, prius approbet causam et excommunicet, est excommunicatio damnabilis inferenti.

Prvý tedy díl věty zavržené nachází se na jisto ve spisech Viklifových. Druhá část, kterou tvrdí, že praelat, jenž by vyobcoval někoho, aniž ví, že ho Bůh vyobcoval dříve, jest kacířem a vyobcovancem, jest v těsné souvislosti s jeho učením, že všichni kněží jsou pro zboží časné, jež drží neustupně, zatvrzelými kacíři, a tak pro svůj hřích smrtelný z Církve vyobcováni. A jakž by nebylo hříchem smrtelným a ku věčné zátratě, anť by praelát svým nálezem vyobcoval z církve člověka, který jest de possibili z počtu vyvolených, a nad to snad i v stavu milosti Boží, a který tedy z vůle Boží jest členem Církve?

Zavržená věta Viklifova XI. podává tedy přesné učení jeho.

7. Viklif činí svým dekretem, že nesmí nižádný praelát exkommunikovati člověka, leč by byl jist, že ho Bůh vyobcoval, každou exkommunikaci nemožnou, ano on přitěžuje ještě tím, že zamítá vůbec všechnu pravomoc církevní, a tak všechnu oprávněnost k vyobcování hříšníků. Nad to v zavržené větě XXX. tvrdí, že *netřeba se vyobcování se strany papeže anebo praelata obávati, neboť jest prý to censurou Antikristovou.*¹⁾

Tuto svoji chrabrost a udatnost naproti trestům církevním projevuje Viklif ve svém spisu Dialogus cap. 27. Všecky censury Antikristovy, t. j. papežovy, nejsou prý nic jiného, leč jen falešné stíny, jež bojácné odstrašují od cest Páně.²⁾ Censury ty nemají prý žádného základu v Písmě svatém, ale jsou vylhány, a Antikristem vymyšleny, a to právě prý je útěchou věrných. Ony prý odporují vůli Páně. Cituje prý Antikrist někoho na místo, o němž neví, zdali se dobou citace nepropadne do pekla, kdežto Pán Ježíš chce míti dotčeného člověka na místě jiném.

Jest tedy opět na jisto postaveno, že věta Viklifova XXX. na sněmu Kostnickém zavržená skutečně a v témž smyslu v jeho spisech se nalézá. Shledáváme v ní chlubné opovrhování autoritou církevní, v kterémž smyslu již jest pokárání

¹⁾ XXX. Excommunicatio papae, vel cujuscumque praelati non est timenda; quia est censura Antichristi.

²⁾ Omnes enim censurae Antichristi non sunt, nisi falsae umbrae a via Domini timidos exterrentes. Dial. cap. 27.

hodna, zvlášt anť Viklif byl kněz, a jako kněz zvláště sliboval na oltáři autoritu biskupů ctíti, a nad to jest věta i ve svém znění i ve své souvislosti s ostatním učením jeho bludná a kacířská, jelikož se opírá o náuku, že papežství jest původu lidského, ano že jest papež dokonce Antikristem, a původu ďáblova a že jest jeho náměstkem.

8. Větou XXX. tvrdí Viklif, že není zapotřeby báti se exkomunikace papeže anebo praelata za tou příčinou, že jest to pouze censura Antikristova, a proto že musí stihnouti trest Boží všecky zbabělce, kteří by strachem před exkomunikací opominuli kázati slovo Boží, ti prý budou soudem Božím vyobcováni a jako zrádci jminí. Dotčená věta zní: *»Ti, kteří opomíjí kázati slovo Boží anebo ho poslouchati za příčinou exkomunikace, jsou tím již vyobcováni, a budou na soudu Božím za zradce považováni.«*¹⁾

Jak jest patrno, domnívá se Viklif, že jeho věc jest věcí Boha samého, on že čistou evangelickou pravdu hlásá, odpůrci jeho však že zastávají lež, proto se odvažuje až toho, že ti, kdož by strachem před censurami nechtěli této pravdy hlásati, anebo jí poslouchati, k Božimu soudu státi budou. Ano Viklif tak daleko zabíhá, že tvrdí, že tato jeho pravda, jako věc Páně nad ďáblem vítězství odnese. *»Zdá prý se, tak píše, že vládne nyní Antikrist tyranií svou nad věrnými avšak věrní vědí že věc Páně bude před soudným dnem vyvýšena a strana protivná že bude potřena.«*²⁾ Při takové pověře dovolil sobě tak děsnou hrozbu naproti těm vysloviti, kteří by byli neochotni a nehorliví stran hlásání a poslouchání jeho evangelia očištěného.

Má tedy po soudu Jana Viklifa svrchu položená věta svou oprávněnost, neboť jest všeobecná zásada křesťanská, že sluší poslouchati více Boha nežli lidí, a že ten, kdož nechce vyznati Krista Pána před lidmi, toho že také Kristus Pán ne-

¹⁾ XIII. Illi, qui dimittunt praedicare sive audire verbum Dei propter excommunicationem hominum, sunt excommunicati, et in Dei judicio traditores habebuntur.

²⁾ Dialogus. Cap. 24. Jak je známo, podobně prorokoval Chelčický o svém evangeliu, a Jednota bratrská o sobě, a jakož i dr. Lutr o své straně. Kde jsou náuky jejich teď? Lidé ti se dovolávali proroctví Gamaliova; ono se naplnilo, ale ne ve prospěch jejich.

vyzná před Otcem svým, kterýž jest v nebesích. Jen že má dotčený soud Viklifův jednu vadu, totiž že věc jeho nebyla věcí Boží, ale věcí rozhněvaného M. Jana Viklifa. V tom však způsobu, jak zní, a jak byla věta zavržena, neshledal jsem jí ve spisech Viklifových, jež jsem až dosud přečetl, avšak všechny momenty její nalézají se v učení jeho. Neboť podle jeho mínění bylo jeho učení evangelické, ač toho není, trest tedy uvalený na hlásání té jeho nauky jest po jeho mínění nespravedlivý a nicotný, před Bohem naprosto neplatný, nebo papež sám a jeho duchovenstvo povstalo z návodu d'áblova: a tuť arci ten hřešil před Bohem smrtelně, kdož strachem před vyobcováním papežovým opomíjí kázati, anebo Viklifického učení poslouchati.

9. Z bludného učení Viklifova o Církvi, že by ona byla sborem předřízených pouze, a že, jsouc neviditelná, nemá žádné hlavy viditelné; a z jeho bludné nauky o původu papežství a o jeho moci jde důsledně jeho blud, že papež nemá moci odpustků udělovati. Nebo jakžby mohlo býti, aby bylo věřeno, že má papež moc odpustků udělovati na základě církevního pokladu a mocí Kristem Pánem jemu udělené, když není náměstkem Kristovým, jak Viklif hlásá, alebrž odpůrcem Kristovým ano Antikristem, když má původ z ďábla a jest jeho náměstkem? Na tomto základě spoléhá Viklifova moudrost: že *by bláznivo bylo, věřiti odpustkům, jež uděluje papež anebo biskupové.*¹⁾

Věta tato má základ v Dialogu kap. 13., kdež se dí, že není povinno, věřiti papežským bullám aniž odpustkům jeho, neboť prý jest papež hřešitelný a bludům podroben, a neví, zdali jest osoba, kteréž je dává, odpustků hodna aneb spíše zátraty, a zdali by v tom byla vůle Boží, aby jich vůbec udělil. Odtud horlí Viklif, že jest odvážlivostí velikou a hříchem, když papež anebo biskupové odpustků udělují.²⁾ Ano Viklif tvrdí, že udělování odpustků jest rouháním.³⁾ A jestliže se věc takto má s odpustky, jak tuto proti pravdě maluje evangelický doktor,

¹⁾ »Fatuum est credere indulgentiis papae et episcoporum.« XLII.

²⁾ Dial. Cap. 13.

³⁾ Trial. IV., cap. 32.

pak by to arci nesvědčilo o veliké moudrosti, ale bylo by svědectvím obmezenosti, když by křesťan přikládal víru odpustkům papežským a biskupským.

Věta tedy Viklifova jest ve spisech Viklifových skutečně obsažena, jen že v rozumu ještě daleko horším, nežli jak byla censurována ve znění svém.

Avšak jest mi k vůli pravdě tuto doložiti, že Viklif, jež ctíl M. Jan Hus a jeho přívrženci jako páté evangelium, ani nevěděl, co by vlastně odpustky byly Důkaz na to máme v Trialogu IV., cap. 32., a ve spisu de Ecclesia kap. 23. Avšak zde není místo, abych o nevědomosti Viklifově se šířil. Horší věci zajisté jest, že mistr a bakalář Jan Hus, a sedlák Petr Chelčický, jemuž někteří, já nevím podle jakého měřítko, také jméno theologa dávají, i v těchto věcech Viklifa následovali.

10. Viklif učí, jakož známo jest, že prý jest Písmo Boží svrchovaně a naprosto důstatečno ku správě Církve Boží. Odtud uzavírá, že všecko jiné zákonodárství jest zbytečné, na úkor zákona Božího, a proto také nešlechtné. Důkazem na to jsou jeho spisové, neboť Viklif v nich nejednou opakuje, že zákon Boží jest důstatečen ku správě Církve.

Z tohoto pramene vychází zavržená věta XXXVIII. *Dekretaly jsou podvrženy, a odvádějí od víry Kristovy; a žákovstvo jest hloupé, že se jim učí.*¹⁾

Neumím zde říci, jaké as dekretaly má Viklif na zřeteli, které právě na výsost tupí, snad že ty, které pocházejí z polovice věku IX., kterážto sbírka měla základ ve sbírce Isidora, Sevillského biskupa. V té sbírce jsou skutečně některé dekretaly, které nejsou přesny a některé zfalšované, celkem 100 od papeže Klementa počínajíc až do papeže Damasa (384); avšak o dekretalech, jež za falešné byly uznány, bylo později shledáno, že mají sice původ z papežů, ale nikoliv z těch, kterým byly připisovány, tak že falešnost jejich jest pouze chronologická, aspoň na větším díle. Dotčené dekretaly obsahují množství věcí netoliko kanonického práva se týkajících, ale také dogmatiky, moralky, liturgiky a kázně. Shledáváme tam také učení

¹⁾ Decretales epistolae sunt apocryphae; et clerici sunt stulti, qui student eis.

o primatu a o hierarchii vůbec atd.¹⁾ *Avšak jako je nyní jisto, že sbírka Isidorova nemá do sebe přesnoty, přece jsou zásady tam obsažené takové, jakž o nich držel tehdejší katolický svět.*

Avšak věta Viklifova zavírá v sobě něco více, nežli pouhé odmítání falešných dekretů, nýbrž odmítání veškerého zákonodárství, a kanonického práva veškerého. On zajisté netouží pouze po tom, aby falešným dekretům nebylo vyučováno, ale vůbec aby bylo odstraněno studium kanonického práva. Ve své knize »De officio regis« cap. 7. žádá za záminkou, aby říše nabyla důkladnějších theologů, aby se po celém okršku zemském odstranilo studium občanského a kanonického práva, poněvadž jest závadou studií theologických. On píše: »*Videtur mihi, quod ubicumque terrarum jus civile, jus canonicum vel ritus aliquis distrahit et impedit simpliciter a theologiae notitia ipsum est ab utroque brachio suspendendum.*« Viklif také udává příčinu, proč chce studie kanonického práva a dekretů zameziti, a příčina ta jest: že zákony čili dekrety papežovy odvádějí od zachovávání zákona Božího. Dábel prý sám působí jimi k roztržkám v Církvi, a to snahou, aby zákony a dekrety papežovy se uctívaly, jako by byly »věrou«.²⁾

Z těchto věcí jde nad slunce jasněji na jevo, že ve větě nadzminěné jest zavrženo pouze mírnější mínění Viklifovo.

II.

Kusové Viklifovi, hledící ku zboží církevnímu.

11. Přicházíme nyní k předmětu, jenž se přemítal již v XII. věku od Valdenských, později od Fratricellů, v Čechách od mistra Jana Husi, od Kališníků, Táborů, od Petra Chelčického, a od Jednoty Českých Bratří. Jest známo, že Chelčický od obohacení a údělu panování odvozoval velikou pohromu až dotud pravé Církve, neboť prý pro bohatství a panování přijaté odstoupila prý Církev od Krista naprosto; a ta pravá Církev

¹⁾ Allzog Kirchengeschichte.

²⁾ Cruciata. Cap. 3.

se prý zachovala pouze v malém hloučku, který prý vedením nějakého Petra Valda do lesů a jeskyň se uchýlil.

Pokud jest mi známo, souhlasil Viklif s Valdenskými jen potud, pokud tvrdil, že Církev Římská přijetím zboží a panování od císaře Konstantina valného porušení doznala; ale Viklif nebyl za jedno s Valdenskými, že tímto přijetím na dobro odpadla od Krista Pána. To odpadnutí prý se teprv stalo po době tisíc let, neboť tu byl puštěn satan, a povstali mnichové žebraví.

Přes to však tvrdí Viklif, že jest zákonem Božím zakázáno duchovním držeti zboží pozemské anebo panovati.

Věta jeho X. na sněmu Kostnickém zavržená zní: *»Jest proti Písmu svatému pakli mají duchovní državy.¹⁾*

Viklif dovozuje tuto větu na místech hojných, a píše o předmětu tomto celé traktáty. Duchovenstvo prý, jak tvrdí Viklif, má býti vzdáleno všeho světského panování, a má býti chudé. Již prý v Zákoně starém neměli kněží žádných držav (Deut. 5, 18.), a Bůh má býti jejich dědictvím.

Při tom má prý každý věrný pozorliv býti, že tak nevelí snad císař anebo papež, ale Hospodin sám ohlašuje jako víru, že mají býti duchovní chudobní. Kristus Pán poroučí, aby kněží žili v chudobě, když praví: *»Lišky mají doupata svá a ptáci nebeští mají hnízda svá, ale Syn člověka nemá, kde by hlavy položil.«* Mat. 8, 20. Jako by prý řekl: *»Nechtěj mne následovati pro zisk, neboť jsem na výsost chudý.«* Celé prý evangelium a všecken život Páně hlásá chudobu kněžím přikázanou. Kristus se narodil v chlévě a skončil na kříži, všecken život jeho od narození až do jeho smrti byl nepřetržitou chudobou.²⁾ A tak prý jest na jisto postaveno, že duchovní, držice zboží časné a majíce panování, drží je naproti Písmu svatému. Není tedy opět žádné pochybnosti, že zavržená věta X. jest větou Viklifovou.

Viklif však zapomenul, že jest ovšem Kristus Pán nám příkladem, jehož bychom následovali, pokud síla naše stačí, avšak ve všem všudy Ho následovati, není nám možno. Není nám možno, abychom činili divy a zázraky, aniž tak svatými

¹⁾ *»Contra Scripturam sacram est, quod viri ecclesiastici habeant possessiones.«* X.

²⁾ *Dialogus. Cap. 7.*

býti, jako on, byl i jen jako člověk, svatý byl. Všechn život Páně není tedy ve všem všudy rozkazem pro nás, jak bychom život svůj měli zařídit. Jest pravda, že neměli ss. apoštolé žádných držav, avšak s jejich povoláním se nesnášelo, stálých míti držav, poněvadž byvše posláni do celého světa neměli nikdež stálého sídla.

Slova Páně: »Chceš-li býti dokonalým, prodej všecko, což máš, a rozdej mezi chudé, a pak přijď, a následuj mne«, nejsou slova rozkazu, ale evangelické rady.

Kdyby byla bývala kněžím přikázána chudoba od Krista Pána tím způsobem, jak evangelický doktor Viklif a Lollar-dové hlásali, byla by starobylá Církev nikdy toho nedopustila, aby kněží její toho příkazu nedbali. Avšak kněží měli podle letopisů křesťanských záhy jisté zboží, shromážděné z obětí věrných křesťanů, z nichžto žili duchovní, chudí podělování, a domy Boží budovány a ošetřovány byly. Ano víme z Písma, že měl sv. Jan domek v Jerusalemě, a z prastaré tradice známe, že sv. Jan se državy toho domku nevzdal, a v něm také Matce Boží synovskou poslušnost prokazoval. Jak tradice dí, stál domek ten na blízku rybníku »Bethsaida«.

Viklif byl, jako později mnich dr. Martin Luther, nepřitelem svobody Církve Boží, jakož ihned viděti budeme. Svoboda Církve Boží jest zárukou její blahodárné činnosti. Zašť nedala Viklifovi, aby poznal okolnost tuto. Jinak by byl snad mohl nabýti přesvědčení, že právě nadace na zvůli velmožů nezávislé jsou podporou nemalou svobody Církve Boží, biskupův a duchovenstva vůbec.

12. Jestliže jest proti Písmu Božímu, když drží duchovní zboží pozemské, jak tvrdí zavržená věta Viklifova X., pak ovšem dlužno s Viklifem říci; arcí ne jinak, nežli z jeho klamného hlediště: že jsou papež i všichni duchovní jeho, majíce državy kacíři, a to právě tou příčinou, že mají zboží, avšak netoliko oni, ale i všichni, kdož s nimi souhlasí, všichni totiž velmožové a laikové. A tuto myšlenku vyjadřuje zavržená Viklifova věta XXXVI. ¹⁾

¹⁾ XXXVI. Papa cum omnibus suis clericis possessionem habentibus sunt haeretici, ex quod possessiones habent et consentientes cum eis, omnes videlicet domini saeculares et caeteri laici.

Tento rigoristický a drakonický dekret Viklifův žádá, jak bylo řečeno z jeho klamného hlediště, vysvětlení. Evangelický doktor tento učil, že jest Písmo jediným a výlučným pramenem křesťanského náboženství, a k tomuto učení stál tak do přisna, že jistil, kterak bez Písma nelze ani v Krista Pána věřiti náležitě.¹⁾ Ano poněvadž nelze bez Písma v Krista Pána věřiti, nelze také bez Písma po křesťansku žíti, aniž života věčného dojíti, jest povinen každý čísti Písmo sv. a je znáti.²⁾ V Písmu svatém jest prý veškera pravda obsažena. Vedle Písma sv. není prý žádného pramene náboženství: ni žádná tradice, ni žádné vynálezy lidské, a proto má býti věreno pouze a jedině Písmu.³⁾ Viklif také odmítá, že by byl Kristus Pán ustanovil autoritu Církve Boží, aby Písmo neklamně aspoň v poslední instanci vykládala, ale dal všem bez rozdílu do rukou Písmo, aby je četli a je sobě vykládali. Odtud také má východ jeho definice o kacířství: *že jest ono blud naproti Písmu neustupně držaný.* »Haeresis est sententia falsa, palam edocta, scripturae sacrae contraria, pertinaciter defensa.«⁴⁾ Definici tuto přijal také poslušný žák Viklifův M. a bakalář theologie Jan Hus, aniž by byl uvážil, že jest definice ta klamná a nespravedlivá, nebo jakým právem by byl nazval bližního svého kacířem na základě Písma, když by byl neukázal na jisto, že výklad jeho jest neklamný?

Jestli že jest tedy, jak Viklif rozumuje, proti Písmu, aby mělo duchovenstvo zboží časné a panování, tož jsou před jeho soudnou stolicí všichni duchovní od papeže a biskupů až dolů k nejposlednějšímu oltářníkovi právě proto, že mají dotace, kacíři, jelikož se zboží a panování nechtějí dobrovolně vzdáti, ale drží je neustupně a houževnatě. Viklif praví zřejmě: *že jest papež a všechna jeho sekta dotacemi a světským panováním obdařená vesměs zatvrzelým kacířem, poněvadž se protiví Písmu.*⁵⁾ Ano kněží prý urputně držící zboží pozemské dopouštějí se po ďábelsku toho nejtěžšího hříchu.⁶⁾ Avšak netoliko duchovenstvo, mající zboží pozemské, jest kacířem, ale všichni, kdož

¹⁾ Trial. III., cap. 31.

²⁾ Trial. Tamtéž.

³⁾ De Veritate scripturae c. 21.

⁴⁾ De civil. Dom. I., 43.

⁵⁾ Dial. Cap. 7. Dial. 17.

⁶⁾ Tamtéž. Cap. 9.

z velmožů fundace založili, anebo kdož duchovenstvo v dalším držení nadac podporují, jsou veskrze kacíři, a ti kdož chtějí přátelům opatřiti praebendy, jsou příznivci kacířů, a společníci zlodějů a lotrů.¹⁾

A tak jest opět na jevu, že věta XXXVI. jest větou Viklifovou, a že nelze říci, že by neměla toho smyslu, jak se jeví ve spisech jeho.

13. Viklif se domnívá, že jest veškero duchovenstvo katolické kacířstvím zprzněno od papeže až dolů, poněvadž jest nadáno zbožím pozemským, a že všichni laikové, kdož je v tom podporují, jsou taktéž kacíři, poněvadž proti Písmu jednají. S tímto učením souvisí věta XXXII., že jest to proti pravidlu Kristovu obohacovati duchovenstvo.²⁾ A to by již dostačovalo k tomu, abychom právem mohli říci, že věta věta XXXII. jest skutečně Viklifova.

Avšak ve Viklifovi jest dosti textů, z nichž přímo lze dovést, že tak učil, jak zní dotčená věta. On rozeznává dvojí pravidlo života³⁾, jedno Kristovo, a druhé ostatních sekt. Ty druhé sekty, jak praví, mají původ z ďábla. Na prvé místo klade sektu císařskou, t. j. kněžstvo, kteréž má pozemské panování, a jehož patronem jest papež a pravidlo: zákon papežův. Naproti tomu jest pravidlem sekty Kristovy t. j. věrných vyznavačů Páně Písmo svaté, a to právě zapovídá, aby kněžstvo mělo zboží pozemské anebo panování. Jest tedy, jakož z učení Viklifova na jevo vychází, patrně proti pravidlu sekty Páně obohacovati duchovenstvo, neboť jest již, jak Viklif podle svého výkladu Písma jistí, odporo Písmu, mají-li kněží časné zboží.

14. Jakož bylo praveno, učí Viklif, že sekta papežova a zvláště císařské kněžstvo, jest z ďábla. Viklif totiž ve své chorobné nenávisti, kterouž hořel naproti katolické Církvi, shledával v ní samou ďáblovinu, jako i jeho veliký ctitel a fanatický sedlák Petr Chelčický. Maje tudíž na zřeteli, že dotace duchovenstva pocházejí z císaře Konstantina a z velmožů, tvrdil zcela na jisto, že byli císař a velmožové ďáblem k tomu svedeni, aby Církev obdařili pozemskými statky, jakož vypovídá věta Viklifova

¹⁾ Tamtéž. Cap. 18.

²⁾ XXXII. *Ditare clerum est contra regulam Christi.*

³⁾ De Christo et ejus adversario Antichristo. Cap. 2.

XXXIX. ¹⁾ Tento nález Viklifův jest opodstatněn tím, že dotace duchovenstva jest podle jeho mínění proti zákonu Páně, kterýž prý zapovídá míti zboží pozemské. Avšak cožkoliv bylo zavedeno v Církvi proti tomu zákonu, to, jak Viklif učí, z ďábla jest. »Omnia, tvrdí on, quae praeter legem Christi observant, sunt ludicria ad onus Ecclesiae per diabolum introducta.« ²⁾

Avšak což více mohlo býti na škodu Církve Boží, učí Viklif, jako dotace. Vždyť prý tou dobou, když Konstantin obdařil Silvestra statky pozemskými, byl slyšán hlas v povětrí: »Dnes vlit jest do Církve jed.« Větu tuto a báchorku opětuje Viklif ve spisech svých několikráte, a po něm jeho věrní žáci Jan Hus, a ovšem také theolog (?) Petr Chelčický. Zvláště prý kněží jsou dotacemi otráveni. ³⁾

Z toho ze všeho jde na jevo, že Konstantinovi a velmožům nebylo duchem Božím vnuknuto, alebrž ďáblem, aby Církev obohatili.

A tak opět není pochyby, že věta Viklifova zavržená XXXIX. právem jako jeho byla souzena a odsouzena.

15. Jestliže Konstantin císař a velmožové byli ďáblem svedeni, poněvadž obohatili Církev, tož zajisté věc, ku které se dali nepřitelem pokolení lidského svěsti, nebyla nic právě dobrého, neboť k dobrým věcem skutečně a opravdově nás ďábel nevybízí, a tak se docela důsledně říci může, ovšem ve smyslu Viklifově, a to při nejmenším, že oba i Konstantin i Silvestr z cest pravdy se vychýlili, že pobloudili i Konstantin obohacením Církve i Silvestr přijetím pozemského zboží a panování. A co tvrdí věta Viklifova XXXIII. ⁴⁾ Pobloudili podle Viklifa i Konstantin císař i Silvestr, neboť právě bohatství Církve bylo u příčině, že se stal rozkol mezi Východem a Západem, ⁵⁾ neboť prý obohacená Církev zpyšněla a pýcha byla příčinou svárů mezi Latiníky a Řeky. Jest tedy smysl věty Viklifovy zavržené na sněmu Kostnickém zajisté Viklifův.

¹⁾ XXXIX. Imperator et domini saeculares sunt seducti a diabolo, ut Ecclesias ditarent bonis temporalibus.

²⁾ Viclif. »Purgatorium sectae Christi.« Cap. 4.

³⁾ De dom. civ. cap. 25.

⁴⁾ »Silvester papa et Constantinus imperator errarunt Ecclesiam dotando.« XXXIII.

⁵⁾ De Eccl. Cap. 16.

III.

Kusové Viklifovi směřující k řeholím.

16. Viklif není odpůrcem ctností, které jsou základem katolických řeholí. On vysoce cení panenství a dí určitě, že ono překonává důstojností svou manželství, zcela tak, jakož v katolické Církvi vždy bylo učeno, on si váží dobrovolné chudoby, téměř až za hranice pravdy, tak že se zdá, jakoby s Valdenskými byl za jedno, ale jen na pohled, on také si váží poslušnosti, zvláště té, kteráž čelí ku vysokým pánům, ač on sám svojí vzpourou naproti autoritě církevní velké pohoršení neposlušnosti dal. Přes to však by se zdálo, že neměl Viklif podstatných příčin dogmatických, aby řeholím v podstatě odpíral. Avšak nahlédneme-li hlouběji v zásady evangelického tohoto doktora, přesvědčíme se, že skutečně sobě upravil jistý základ a jisté hlediště, z něhož by mohl odmítati veškeré katolické řehole. *On totiž upíral všechn rozdíl mezi příkázáními Páně a evangelickými radami*, právě tak, jako ve věku XVI. Martin Luther, a to jest vlastně již zásadné zapírání katolických řeholí. Avšak jeho v pravdě demonické horlení naproti řeholím nemá v nadzminěné dogmaticko-morální zásadě důstatečného odůvodnění, pravá příčina zášti jeho leží v životě jeho. On vypíchl proti právu řeholníky z jedné koleje na universitě v Oxfortě, avšak byl od nich žalován, a musel rozhodnutím papeže Řehoře XI. ztratit process ustoupiti. To byla první příčina nenávisti jeho naproti řeholím. Druhá, a to rozhodnější, měla základ v odporu, jaký činili zvláště mniši žebraví jeho bludům, ne snad pouze o eucharistii, ale i bludům jeho o Církvi, a bludům jeho anthropologickým a theologickým. Nebyli to řeholníci nevědomí, jak je odbývá a s nimi zápolí přese všecku míru hrdý Viklif. Byliť to žáci školy sv. Tomáše z Akvině, byliť to žáci sv. Bonaventury a Jana Duns-Scota.

Tato nenávist proti řeholím množila se věkem jeho, a potrvála až ku poslední hodině jeho, jakož viděti lze z Trialogu, kterýž zakončil snad teprv na loži smrtelném. Viklif nenáviděl arci hierarchii katolickou, ano všechno katolické obyvatelstvo,

(a v tom byl vzorem sedláka Petra Chelčického), že ani nelze vypovědět. Avšak hněv tento byl pouze plamenem naproti horoucímu žáru jeho nenávisti naproti řeholím, zvláště však naproti Bratřím, čili mnichům žebravým. Má prý Antikrist, píše Viklif¹⁾ jako larvu neboli karrikaturu duchovenstva: své prokuratory, kteří prý církvi (té Viklifické) úklady strojí: a za takové prý dlužno pokládati papeže, kardinály, patriarchy, arcibiskupy, biskupy, arciděkany, officialy, a děkany, mnichy a kanovníky (Augustiniany), falešné Bratry (mnichy žebravé) a konečně výběrčí. Všichni jsou venkoncem počtem dvanácte učenníci Antikristovi. Ale ač prý jest zloba jejich veliká, překonávají všecky zlobou svojí mniši žebraví. Byli prý zřízení, když byl ďábel po tisíci letech z horoucího pekla vypuštěn.

Vraťme se nyní ku zavrženým kusům Viklifovým, směřujícím ku řeholím.

Věta XXI. zní: *Jestliže by někdo vstoupil do kterékoliv řehole, ač již by byla dotacemi obmyšlena, anebo mnichů žebravých, stává se méně způsobilým ku zachování přikázání Božích.*²⁾

Viklif rozděluje ve svém spise »De quatuor sectis novellis« c. 1. čtyry sekty odporující pravé Církvi Boží: sektu císařskou t. j. církev katolickou s papežem Římským v čele, sektu Benediktinů, jež zove mnichy, sektu kanovníků t. j. sektu Augustinianů, a konečně sektu žebravých mnichů, neboli Bratří. O těch všech sektách tvrdí, že mají svoji reguli, která jest odporu zákona Páně. Tato regule zavírá prý do sebe pravidla, které jsou jako břemenem a závadou, aby mohli katolíci, jsouce stíženi zákony papežskými, a mnichové majíce na sobě jeho své řehole, svobodně, volně a lehce zachovávatí zákon Kristův. A to právě tvrdí zavržená věta Viklifova XXI.

Určitě a jasně mluví Viklif o tom, že jsou řeholníci méně schopni ku šetření zákona Páně ve svém spisu: »De Perfectione Statuum.« cap. 8., kdež dí, že řehole čelí proti zákonu Božímu, ježto znesnadňují jeho zachování svými obřady a nálezky.

¹⁾ Trial. IV. c. 26.

²⁾ XXI. Si aliquis ingreditur religionem privatam qualemcumque tam possessionatorum quam mendicantium redditur ineptior et inhabilior ad observationem mandatorum Dei.

Proto také tvrdí, že řehole jsou v Církvi pouhou nicotou (pouhé »Nichil«). Ano, jak dále v kap. VI. jistí, chtějí prý v řeholi, aby bylo více posloucháno zákonů řeholních, nežli zákona Božího, ano pohrdají prý naprosto zákonem Božím. Tou příčinou horlí Viklif, aby byla dána řeholníkům plná svoboda, řeholi opustiti. A tak, jak jest vidno, ukázal Viklif svou dobou čistotnému mnichu panu doktoru Lutherovi, a jeho přívržencům ve veselém evangeliu, jakož i jeptiškám téhož Luterského evangelia veselého cestu, jakou by mohli zrušiti přísahu Pánu Ježíši na oltáři danou.

Mohlo by se zde ještě více dokladů dáti k důkazu, že myšlenky Viklifovy stran těch, kdož do řehole vstupují, jsou přesně ve větě zavržené XXI. obsaženy; avšak spis jeho právě citovaný k tomu dostačí. Vychází z něho na jevo, že učení Viklifovo sem hledící jest o mnoho drsnější, než jak je vypovídá věta zavržená.

Vyzývavé spisy Viklifovy nenechali řeholníci bez odpovědi, dokazující, že se řeholník zavazuje klášterními sliby k dokonalejšímu plnění zákona Božího, a že tedy není na pravdě, že by byli řeholníci méně schopni ku šetření zákona Božího. Avšak Viklif byl zabrán v hněv svůj a předsudek svůj, že zákon řeholní a zákon Boží jsou sobě odporňy.

17. Věta XXXV. jest jednou částí totožná s zavrženou větou Viklifovou XXI., avšak *přitěžuje těm, kdož se oddali životu řeholnímu, že jsou neschopni k tomu, aby došli života věčného, leč by klášter opustili.*¹⁾

První část Viklifovy věty jest obsažena tedy ve větě XXI., a jest Viklifova z důkazů prve podaných. Druhá část má pro sebe čtená místa ve spisech Viklifových. Viklif přikládá mnichům slova sv. Judy v. 12.: »Tiť (mniši) jsou na hodech svých poskvrny, hodující bez bázně, sami sebe pasouce; oblakové bez vody, ježto vítr sem tam honí, stromové podzimní, neužiteční, dvakrát mrtví, vykořenění, bouřlivé vlny mořské, vymítající jako pěnu své hanebnosti, hvězdy bludné, jimžto bouře tem-

¹⁾ XXXV. Ingredientes religionem aut aliquem ordinem, eo ipso inhabiles sunt ad observanda divina praecepta, et per consequens ad perveniendum ad regnum coelorum nisi apostaverint ab eisdem.

nosti zachována jest na věky. Prorokoval také o nich sedmý od Adama Enoch.«

Tak Viklif, a dává tím bezděky důkaz, kterak rouhavě s Písmem svatým zápolil, ten Viklif, kterýž Písmo za jediný pramen náboženství křesťanského vyhlásil, a je aspoň hubou nade všecko cenil. Věřil on ale ne Písmu, ale svému výtečnému výkladu, t. j. spíše své velectěné osobě, když byl Církví katolickou povrhl.

Tentýž Viklif tvrdí, aniž by byl toho z Písma dovedl, že jsou mniši stromové dvakráte mrtví, jelikož jim Bůh nedává žádné milosti, neboť kdyby jim byla bývala milost Boží k ruce nebyli by vstoupili do sekty ďáblem zavedené, a proto jsou oni prý ďábelským vstoupením svým do kláštera jednou umrtveni, dříve nežli se stali mnichy, a podstoupili novou smrt, když hříšně v řeholi trvají. Než slyšme slova jeho: »*Sunt enim (arbores) semel mortuae ex carentia gratiae, quia assistente Dei gratia numquam intrarent has sectas per diabolum adinventas, et sic per justam vitam in sacculo et omnino per demoniacum introitum in istos ordines sunt semel mortui, antequam fiant Fratres; et iterum cum continuant peccatum istas sectas consequens. Cum iterum fiant Fratres, sunt iterum gravius mortui quoad Deum.*« ¹⁾

Podle učení Viklifova jest tedy »vstoupiti do řehole« tolik: jako do pekla sestoupiti; neboť podle téhož Viklifa nedostává se pekelníkům žádné milosti Boží, a proto také žádného vystoupení. A tak se to má také s člověkem, jenž do řehole jíti se odhodlal. On tam vstupuje, ale nikoliv milost Boží s ním, a on tam také trvá bez milosti, neboť právě to trvání v sektě vůči Boží odporné jest hříchem. Tou měrou by arci, jak ctihodný dr. Viklif tvrdí, nebylo pro řeholníka žádné spásy, a každý v řeholi vytrvalý řeholník musel by se neomylně státi pekelníkem. Ano Viklif se nestydí, jsa všecken fanatismem nablábněný, tvrditi, že jsou mnichové již za živa pekelníci ano ďáblové. ²⁾

Chtějí-li se tedy mniši před hněvem Božím zachrániti,

¹⁾ Viklif. De Fundatione Sectarum. Cap. 15.

²⁾ Viklif. De diabolo et membris ejus. Cap. I.

musí z kláštera vyjít, a k sektě Kristově zase se dát. Tou příčinou jsou prý všichni klášterníci povinni klášter opustiti všem závazkům a hloupým přísahám na vzdory. »*Et haec ratio, quare claustrales cujuscumque sectae fuerint, vel obligationis, aut juramenti stulti adstricti debent libere ex mandato Christi exire ista vincula, et induere sectam Christi.*« ¹⁾

A tak jest opět patrno, že věta Viklifova jest ve spisech jeho v rozumu daleko děsnějším obsažena.

18. Věta XXIII. zní: »*Řeholníci žijící v soukromých klášterích jsou vyobcováni z náboženství křesťanského čili ze sekty Kristovy.*« ²⁾

Tato zavržená věta Viklifova jest v těsné souvislosti s tím, což bylo již pověděno. Neboť jestliže, jak Viklif klamně dí, jest regule klášterní odporna normě Pána Ježíše, pak ovšem nezbude, leč jen říci: že člověk vstupující do kláštera tímž již odstupuje od Krista Pána, ale také Kristus Pán od něho. Neboť podle Viklifa nedostává klášterník trvaje v řeholi od Krista Pána žádné milosti.

K tomu bludu stoje Viklif tvrdí o řeholnících, že prý jsou zatvrzelí ďáblové, kteří nevděčně opustili náboženství a sektu Kristovu, jako něco méně dobrého, a přilnuli ku sektám lidským, jakoby byly něco lepšího a užitečnějšího. »*Inveterati diaboli, qui ingrati deserentes religionem et sectam Christi ut minus bonum, et religiones et sectas hominum tamquam meliores et magis utiles amplectuntur.*« ³⁾

Jestliže se řeholníci odvrátili od náboženství Páně, a od sekty Jeho, což divu, že odpírají všemu, což jest Božího. Viklif si tu vzpomíná, že prý pronásledují prosté kněze, jimžto Bůh dal poznati smysl evangelia (t. j. že pronásledují Lollardy), a těm prý nadávají a spílají haeretiků a nevědomců, kdežto prý oni (Bratří) neznají smysl Písma, ale (jak Viklif přidává) poklad smyslu Páně jest před nimi skryt. Činí prý nástrahy věrným, a tak prý dávají o sobě svědectví, že jsou žáky Anti-

¹⁾ Viklif. Dialogus. Cap. 26.

²⁾ Věta XXIII. Religiosi viventes in religionibus privatis non sunt de religione Christiana; (i. e. de secta Christi).

³⁾ Viklif. De diabolo et membris ejus. Cap. 1.

kristovými, pomocníky ďáblovými, a ještě pravdivěji zrádci Páně a jeho odpůrci. » *Ubi simplices sacerdotes habent sensum evangelicum divinitus eis datum, Fratres impropere eis dicunt, quod sunt haeretici idiotae, cum ipsi non sciunt sensum scripturae, sed thesaurus sensus Domini est absconditus apud Fratres.... sunt discipuli Antichristi et adjutores diaboli et verius proditores Dei.*« ¹⁾

Podle učení Viklifova opustili tedy řeholníci náboženství Krista Pána, a přilnuli k sektě normě Jeho odporné, a tak opět jde na jevo, že Viklifova zavržená věta XXIII, nalézá se skutečně ve spisech jeho, jen že ve smyslu o mnoho horším.

19. Věta XLV. Viklifova na sněmu Kostnickém zavržená zní: » *Všecky řehole bez rozdílu jsou ďáblem zavedeny*«. ²⁾

Tato domněnka Viklifova jest důsledkem těch všech článkův, o kterých nám byla řeč. Avšak má do sebe ve spisech Viklifových ještě jiné snad ještě pádnější doklady.

Ve spisu *Dialogus* cap. 21. praví Viklif, že Kristus velel, aby šli apoštolé do celého světa a neporučil jim, aby se do kláštera zavřeli, také prý nemá ctnost přebývání v řeholích od ďábla zavedených. Zejména tvrdí Viklif o řeholích žebravých, že jest o nich známo, že původem svým nejsou z Krista, ³⁾ a co není z Krista, to jest podle výkladu Viklifova z ďábla, následovně jsou řehole podle dekretu jeho z ďábla. Ony prý vyšly z otce lži, poněvadž ukrádají lidu evangelickou pravdu, ⁴⁾ zvláště ovšem, ježto neučí tak o Eucharistii, jak se zalíbilo hlásati Viklifovi.

Písmo sv. prý nic nepovídá o řeholích, a proto prý jest jisto, že nejsou z Boha, ale z ďábla. » *Certum videtur, si nichil (scripturae) loquuntur de illis, tunc sunt (religiones) per diabolum introductae, quia Lucas (XI.) dicit de illis, qui non est mecum, contra me est.*« ⁵⁾ A proto jestli prý jest někde ďábel, v klá-

¹⁾ Viklif. *De diabolo et membris ejus*. Cap. 5.

²⁾ XLV. *Omnes religiones indifferenter introductae sunt a diabolo.*

³⁾ Viklif. » *De Fundatione Sectarum*. Cap. 3.

⁴⁾ Tamtéž. Cap. 4.

⁵⁾ Tamtéž. Cap. 9.

šteřích jest prý zajisté pohostinnu. »*Ideo si diabolus est alibi, tunc in istis ordinibus hospitatur.*« ¹⁾

Když tedy podle sepsání evangelického doktora Jana Viklifa jsou řehole vesměs z ďábla, když není nikdež ďábel tak zdomácnělý jako právě v řeholi; jest to znamením neomylným, že mnichové s ďáblem dobré přátelství pěstují, a že tedy kráčejí jako synové zátraty do věčného ohně, jsouce, jak Viklif popisuje, horší nežli Saraceni, Židé a jiné sekty nevěrecké.²⁾

A jakž by mohlo býti jináče? Vždyť mají řehole jinou reguli čili normu života, nežli sekta Kristova t. j. ta pravá katolická Církev, a také vzývá jiného patrona. Regule sekty Kristovy jest zákon Boží a patronem jejím jest Kristus Pán, ale řehole prý mají svoji zvláštní reguli a svého zvláštního patrona, a podobně má také sekta císařská (Církev katolická) svou reguli a svého patrona. Duchovenstvo císařské má za patrona papeže, a regule jeho je zákon papežův, mniši mají za patrona Benedikta a jeho reguli, Augustiniani (kanovníci) mají sv. Augustina a jeho reguli, Bratři však (mniši žebraví) mají prý více patronů a jsou tou měrou více od Boha vzdáleni.³⁾

Zcela v duchu své nenávisti naproti řeholím a naproti sektě papežově t. j. naproti katolické Církvi tvrdí Viklif, že jsou všechny ty sekty v nebezpečení, ztratiti život věčný, ano jestliže se nebudou káti, že neklamně všechny se dostanou do horoucího pekla, avšak především se věc týká mnichů žebravých: »*Videtur, quod istae quatuor sectae et specialiter secta Fratrum de damnationis periculo sunt suspectae...* (et si eas non poenituerit), *sunt infallibiter condemnandae.*« ⁴⁾

Jestliže shrneme tyto všechny dekrety Viklifovy v jedno, snadno shledáme, že zavržená věta Viklifova XLV. jest skutečně v jeho spisech obsažena.

¹⁾ Tamtéž. Cap. 11.

²⁾ Viklif de ordinatione Fratrum. Cap. 4.

³⁾ De triplici vinculo amoris. Cap. 4.

⁴⁾ Tamtéž. Cap. 6. Musíme zde doložit, že sedlák Petr Chelčický podle svého vzoru, Jana Viklifa, taktéž veškeré katolíky do horoucího pekla odsuzoval, a ovšem také řeholníky. A toho opisovače Viklifa a Valdenských chtějí nám liberální vzdělanci a pseudohusiti jako velikána podstrčiti! Hanbou by se měli zardíti!

20. Viklif hlásal spolu se svými kněžími, jak se pravilo, evangelickými, že jest chudoba všemu duchovenstvu přikázána, Písmo prý tak určitě velí, ano přikazuje prý takto Kristus Pán sám nejen slovy ale svým celým životem. Viklif prohlašuje tedy učení, že by duchovenstvu byla od Boha přikázána chudoba, za článek víry, neboť prý jest článek víry učním v Písmě obsaženým, a ten, kdo drží nějakou náuku proti Písmu neustupně a tvrdošijně, ten je podle slovníku Viklifova kacír.

Jak již bylo pověděno, nenáviděl Viklif všech řeholníků bez rozdílu řehole, avšak jestliže všech nenáviděl, zuřil zvláště jako sběsilý naproti mnichům žebravým. Ve svém spisu »De oratione et purgatione Ecclesiae«, kterýž napsal as dvě léta před svou smrtí, zle řadí naproti čtyřem, jak on praví, od Krista Pána odpadlým sektám, naproti sektě císařské t. j. naproti papeži a jeho duchovenstvu a tím naproti věrným katolíkům, naproti Benediktinům (mnichům), naproti Augustiniánům (kanovníkům), a naproti falešným Bratřím t. j. naproti mnichům žebravým. Jestliže však zavěšuje Viklif třem prvním sektám celou horu nepravostí na ramena jejich, a praví-li o nich, že jejich tatíkem jest patrně otec lži, t. j. ten, kterýž jak Spasitel náš dí, nestál v pravdě a byl lhářem od počátku: tož nakládá on zvláště mnichům žebravým, a tvrdí o nich, že prý jsou, co se týká věci řádu jejich, od hlavy až do paty plní lži, a všecko prý je lež, což lidem o své řeholi vypravují i to, což sobě na věřících vyžebrají, jest lež. Pakli tedy všechny sekty jsou z ďábla, tož jsou tím spíše mniši žebraví z ďábla, ano poněvadž jsou plní lží a všecko je lež co hlásají, tuť ve smyslu Jana Viklifa nelze jinak, leč za to míti, že sám Belzebub, kníže ďáblů jest tatíkem mnichů žebravých. Viklif píše: »*Quantum ad quartam sectam videtur, quod ipsa in habitu et cunctis, quae religioni suae pertinent, a planta pedis usque ad verticem mendaciis est operta, et breviter, quidquid de ordine suo mundo dixerit, et quidquid a fidelibus emendicaverit, est mentita.*«¹⁾)

Na tomto základě již dlužno říci, že, jestliže řeholníci z řeholí dotacemi obdařených byli kacíři, odpor kladouce, článku

¹⁾ Viklif. De Oratione et Ecclesiae Purgatione c. 4.

víry Viklifově, že jest chudoba kněžím od Krista Pána přikázána, tím spíše byli mniši žebraví v očích Viklifových nejen kacíři, ale arcikacíři; a proto jest tím již dokázáno: »že zavržená věta Viklifova XXXIV. jest skutečně ve spisech Viklifových obsažena, avšak ve smyslu horším. Věta dotčená zní: »*Všecky řehole žebravé jsou kacířské, a ti, kdož jim dávají almužny, jsou z církve vyloučeni.*«¹⁾

Jak je patrné, jest věta tato složena z částí dvou:

- a) že jsou řehole žebravé vesměs kacířské,
- b) že ti jsou vyobcováni, kdož jim dávají almužny.

Ta prvá část jest jako Viklifova dokázána z toho, což bylo pověděno. Ta druhá jeví se býti Viklifovou ze soudu, jež pronáší týž doktor evangelický o králi a o velmožích, kteří otálejí, konfiskovati jmění církevní, a tak jsou účastníci haeresie duchovenstva, kteréž neustupně k tomu stojí, že není zakázáno duchovním v Písmě svatém, míti zboží pozemské a světské panování. Neboť kdo se stává podporou haeresie, ten podle učení Viklifova jest ipso facto z církve vyobcován. Avšak liknavé si počínání velmožů tehdejších stran zabrání statků církevních bylo pouze negativní účastenství v domnělé haeresii duchovenstva, kdežto almužnou žebravým mnichům udělovanou stává se účastenství toto kladným. Tou měrou jest zjevno, že i druhá část zavržené věty Viklifovy XXXIV. jest majetkem Viklifovým.

21. Věta zavržená XX. zní: »*Ten, kdo uděluje almužny Bratřím* (t. j. mnichům žebravým) *jest tím samým již vyobcován.*«²⁾

Věta tato jako majetek Viklifův jest tím již, což bylo předesláno, osvědčena. Zbývá tedy jenom přidati několik slov.

Jest všem vzdělaným katolíkům známo, že sv. František z Assisi byl Bohem povolán k nápravě v Církvi, neboť Církev, jak jest z rukou Pána Ježíše vyšla, ústavu její, anebo učení o víře a mravech opravovati, anebo něco záplatovati, není v moci žádného člověka. Avšak jest možná, aby byly v Církvi

¹⁾ XXXIV. Omnes ordines mendicantium sunt haeretici, et dantes eis elemosynas sunt excommunicati.

²⁾ XXI. Conferens elemosynam Fratibus est excommunicatus eo facto.

zlořády, aby v jednotlivých stavech se páchaly nešlechtnosti, a tak tomu také v dobách rozmanitých více neb méně bylo. Ale toho nikdy nebylo, aby všechna Církev až na ojedinělé případy, byla zpusťošena a zkažena, a také až do věků až do poslední doby člověčenstva na zemi nebude. Neboť tou měrou by bylo vyprázdněno zaslíbení Páně, že zůstane s Církví svou až na věky, a že brány pekelné jí nepřemohou.¹⁾ Tou příčinou není žádnému katolíkovi dovoleno o své Církvi mluvití anebo smýšletí, že by ona kdy byla bývala porušena anebo zkažena, neboť to bludem jest a kacírstvím. Byly tedy a budou-li v Církvi nešlechtnosti páhány, a budou-li v ní i budoucně zlořády, byla a bude vždy náprava potřebna, ale nikdy nebude potřebná náprava v učení o Církvi anebo o víře neb o mravech.

Za času sv. Františka rozmohla se touha po obohacení, a nádhera vyšších tříd, a i také mezi duchovními. Vedle toho však se vyskytly haeresie, které tvrdily, že jest zakázáno duchovním míti statků pozemských, ano že i laikové mají žíti v chudobě.²⁾ Byl to tedy druhý extrém. Tuť povstal svatý František i proti nezřízenému bažení po bohatství i proti lakomství a proti pohrdání lidem chudým, a kázal s výsledkem až k neuvěření, že celé obce chtěly náležeti k řeholi jeho, k čemuž arci světec nepřivolil, neboť chudoba řeholní jest chudobou evangelickou, jakostí svou rozdílnou od chudoby těch, kdož zůstávají kromě zdí klášterních, a k té nevolá Bůh všech. Sv. František velí svou řeholí, aby ti, kdož by chtěli býti žáky jeho, netoliko vyznávali evangelickou chudobu, a aby pro svou osobu neměli majetku nižádného, ale také, aby konvent ničehož

¹⁾ Musím zde připomenouti, že theologové scholastikové, kteří žili po sv. Tomáši z Akvině, zhusta říkávali: že jest možná, aby Církev se zcvrkla až na jednu starou bábu, a že je možná, aby kněžstvo vůbec z Církve vyhynulo. Avšak dlužno věděti, že dotčení theologové rozeznávali mezi mocí Boží absolutnou, a mocí Boží zřízenou (ordinatam). Podle tohoto rozlišení tvrdili, že jest možno, aby se seschla Církev až na jednu starou bábu, a aby kněžstvo všechno vyhynulo »potentia Dei absoluta« t. j. když beřeme ohled na pouhou moc Boží o sobě, ale nikoliv »potentia ordinata«, t. j. když přihlížíme ku řádu Bohem skutečně stanovenému. Hus tohoto rozdílu nešetřil, pravě, že může se Církev seschnouti až na jednu bábu, a v tom bloudil.

²⁾ Tak učila sekta Valdenských.

neměl, aby žili z pouhých almužen, avšak dovolit, sbírat almužnu. A tak se také dělalo i u jiných řeholí žebravých.

Avšak právě toto sbírání almužen bylo Viklifovi proti mysli, a on dokazuje svým způsobem beze všeho, že žebrání jest vůbec Kristem Pánem, ano již v Starém zákoně, zakázáno. A jelikož jest všelike konání, jež odporuje Písmům, podle sepsání Viklifova kacířstvím, páchaly řehole žebravé, sbírajíce almužny, patrné kacířství, a činíce takto, byly ipso facto vyobcovány z Církve, a podobně všichni ti, kdož jim na prosbu jejich almužnu dávali.¹⁾

22. S větami dvěma předešlými jest v těsné spojbě věta Viklifova XXIV. »*Bratři jsou zavázáni prací rukou svých se živiti, ne žebrotou.*«²⁾

Jakož bylo již řečeno, Viklif horlí naproti tomu, aby měli duchovní zboží pozemské, a tvrdí, že držeti je, jest jednati proti zákonu Páně, on také jakož bylo dotčeno, a ještě bude dovezeno, zřejmě vybízí krále a knížata, aby zabrali všecky statky duchovenské, a nyní zakazuje řeholníkům sbírat almužny k uhájení života svého, a velí, aby se živili prací rukou svých. O tomto předmětu se šíří zvláště v Trialogu, a chce Písmem dokázati, že jest žebrota vůbec zakázána, a tak ovšem také Bratřím. Ale ten obezřelý a pronikavý Viklif, jsa zaslepen vášní svou, že mu mniši žebraví odporují, nazývajíce bludem jeho učení o Eucharistii, užívá sv. Pavla (Act. 20, 33. 34.) k svému účelu, jako by sv. Pavel zakazoval kněžím sbírat almužny, a prikazoval, aby se kněží a vůbec mniši živili tělesnou prací. Sv. apoštol dí: »Stříbra neb zlata neb roucha nežádal jsem od žádného, jakož sami víte, neb na to, čehož potřebí bylo mně i těm, kteří se mnou jsou, podávaly ruce tyto.« Sv. apoštol ukazuje tuto starším Církve, jež jmenuje biskupy, k své nezištnosti, že ačkoliv mohl žádati na věřících, aby přispívali ku živobytí jeho, že však toho neučinil, živě sebe sám rukama svýma. Že to jest rozum slov apoštolových, dovídáme se z jeho listu I. Tim. 5, 17. 18. »Starší, kteříž (svůj úřad) dobře spra-

¹⁾ Trial. lib. IV. cap. 28.

²⁾ XXIV. Fratres tenentur per laborum manuum victum acquirere non per mendicitatem.

vují, dvojí cti hodnými buďte, zvláště ti, kteří pracují v slovu a v učení. Nebo praví Písmo: »Nezavážeš úst volu mláticimu«. A: »Hodent jest dělník mzdy své«. Sv. apoštol zde zřejmě ujišťuje, že zvláště ti, kdož pracují v slovu a v učení, jsou dvojí odměny hodni (dvojí cti hodni). Sv. apoštol učí právě opak toho, než co tvrdí evangelický doktor Viklif. Tou příčinou jest také proti pravdě, co dí: že by Bratři almužny sbírající příkazu apoštolovu, a tak Pánu Ježíši samému se protivili. Viklif totiž k textu Act. ap. 20, 33. 34. přidává: »Ex quo textu patet, quod Fratres in mendicando apostolico mandato et sic mandato Domini contradicunt.« ¹⁾)

Ze slov apoštolových jde také na jevo, že Viklif jemu vtírá na licho, že by slovy svými přímo velel, aby se mniši tělesnou prací živili, jak on v Trialogu šíře dokazovati se snaží. ²⁾)

Věta Viklifova zavržená XXIV. jest skutečně majetkem Mistra Viklifa.

23. Máme-li na zřeteli všecko, což Viklif o řeholích učil, tuť zajisté nebudeme se diviti větě jeho XXII., která zní: »*Svatí zakládající řehole, právě tím zhřešili.*« ³⁾)

Větu tuto shledáváme ve spisu Viklifovu: ⁴⁾) *Svatí patronové t. j. zakladatelé řádů již tím zhřešili.* ⁵⁾) »Unde cuncti patroni ordinum ut sic peccaverant.« Na to dává Viklif důvod, že prý každá soukromá sekta zavírá do sebe nedokonalost, kterouž se člověk stává méně způsobilým ku službě Boží. Pán Ježíš prý ustanovil sektu, t. j. Církev, která právě tím jest vznešenější, nežli kterákoliv řehole, kterouž ustanovil člověk, a nikoliv Kristus Pán. Ten sobě zřídil Církev bojující a to jedinou, a chtěl, aby byla do tří částek rozdělena, a nechtěl vedle ní míti novot. ⁶⁾) A proto prý založili patronové řeholí řády, aniž by byli měli od Boha k tomu potřebné authority, a tou příčinou z pravé cesty se uchýlili, a zhřešili. Mají prý

¹⁾) Trial IV. cap. 28.

²⁾) Trial. IV. l. c.

³⁾) Sancti instituentes religiones privatas sic instituendo peccaverunt. XXII.

⁴⁾) Viklif. De perfectione statuum. Cap. 2.

⁵⁾) T. j. že řehole založili.

⁶⁾) Dial. Cap. 20.

ovšem lidé ty zakladatele za svaté, poněvadž jsou byli za svaté vyhlášeni, ale kanonisace nedává žádné jistoty, že by byl kanonizovaný také skutečně v počtu svatých. V Písmě Božím prý o tom není dokladů.

Viklif tudíž soudě, že zakladatelé řádů založili řehole naproti vůli Páně, soudě ovšem bludně, ale na základě bludu tvrdí důsledně, že zhřešili, norma dobrého konání lidského jest vůle Boží, kdo se jí protiví, koná zle, hřeší.

Zprvu tvrdil Viklif, že zhřešili zakladatelé řeholí všedně, ale později se ustanovil na tom, že zhřešili smrtelně, a to posledně snáší se lépe s děsnými věcmi, které o řeholích hlásá i stran jejich původu i stran toho, že dí, že vstoupiti v řeholi jest haeresie a hřích smrtelný, a trvati v ní že jest zatvrzelost v tom smrtelném hříchu, a že pro řeholníky není spásy, leč by klášter opustili.

24. Věta XXXI. jest již v těch větách zavržených zavřena. o nichž nám byla již řeč. Věta ta zní: »*Zakladatelé řeholí hřeší, a ti, kdož v řehole vstupují, jsou mužové ďábelští.*« ¹⁾

Věta sama, jakož viděti lze, drží dvě částky: jedna tvrdí, že ti se hříchu dopouštějí, kdož řehole zakládají, a druhá říká, že ti, kdož do těch řeholí vstupují, jsou mužové ďábelští.

Ta první věta jest doložena výroky Viklifovými právě uvedenými. K těm ještě přidáváme, že Viklif učí, že podle vědoucnosti své ustanovil Kristus Pán jistou rozmanitost v Církvi, roztrídil ji do stavů tří (duchovenstvo, panstvo a dělnictvo), ďábel ale prostředkem hříchů patronů přidal ještě rozmanitost řeholí. »*Christus enim, sponsus Ecclesiae, sic scientiae ejus est proprium, istam varietatem in membris triplicibus ordinavit, diabolus autem per peccata istorum patronorum subtiliavit Christi fideles et varietatem excessivam istorum ordinum introduxit.*« ²⁾

Co se týká druhé části, ta jest ve spisech Viklifových bohatě opatřena. On zajisté říká o řeholnících, že jsou *diabolice inveterati* (ďáblové zatvrzelí). ³⁾ A opět tvrdí naproti jednomu

¹⁾ XXXI. Peccant fundantes claustra, et ingredientēs sunt viri diabolici

²⁾ De ordinatione Fratrum, cap. 3.

³⁾ De diabolo et membris ejus, cap. 1.

mnichovi, který se hájil naproti Viklifovi, jenž mnichy nazýval ďábly, tvrdě, že na světě žádný člověk není ďáblem, »že *Jidáš Iškariotský byl ďáblem, a podle toho prý také lze oceniti řeholníky*: všichni Bratři jsou prý ďábly, a proto prý dlužno jim odepríti prostředků k výživě, aby zhynul ten svatý řád, jak dí Viklif posměšně, od svatých patronů založený a svatými papeži hojně potvrzený. »*Possunt homines aestimare, omnes Fratres et religiosos istorum ordinum esse diabolos, et sic auferre ab iis subsidium temporale, ut periret ordo tam sanctus, qui a tam sanctis patronis est fundatus et a tam sanctis papis multipliciter confirmatus.*« ¹⁾

A tak opět není pochybnosti nižádné, že zavržená věta Viklifova XXXI. jest skutečně v jeho spisech, jen že poněkud drsněji.

25. O zakladatelích řeholí píše Viklif velmi do přísna, avšak někde se poněkud mírní. Tak na příklad praví o nich, že hřešili zakládající řehole, a že až jsou zavrženi, jestliže z toho hříchu pokání nečinili, a podle toho jistí, že sv. Benedikt, sv. Dominik, sv. František aneb kdokoliv jiný nějakou sektu novou založil, nemohou býti v tom chváleni;²⁾ avšak jinde vyslovuje strašnou kletbu na ně na všechny, kdož si je za patrony zvolili. On tvrdí proti vší pravdě, že voliti sobě zakladatele za patrony jest tolik, jako službu, Bohu jedině povinnou jim prokazovati. Jsou prý tedy všichni mniši, kdož přijali za hlavní patrony sv. Augustina, Benedikta, Františka anebo Dominika modláři a rozkolníci, a proto prý se jich mají všichni věrní křesťané straniti, a proto prý hřeší páni i paní i lid, pokud řehole schvaluje. »*Quicumque igitur sive monachi, sive canonici aut Fratres vel alii aliqui acceptaverint Augustinum, Benedictum, Franciscum aut Dominicum in principalem patronum sectae vel religionis, sunt schismatici et idololatrae, ab omnibus fidelibus fugiendi, peccant igitur graviter domini et dominae et populus, qui tales sectas approbant.*« ³⁾ Neboť prý jsou netoliko ti hodní smrti, kdož takové sekty zakládají, ale i ti, kdož je podporují.

¹⁾ Tamtéž. Cap. II.

²⁾ De Fundatione sectarum, c. 3.

³⁾ De Religionibus vanis monachorum.

Avšak také sv. Augustin, sv. Benedikt a sv. Bernard jsou podle Viklifa v pekle, jestliže pokání nečinili stran toho, že měli državy, a založili řehole a vstoupili do nich: a tak prý všichni od papeže až do nejposlednějšího řeholníka jsou kacíři.¹⁾

Tato Viklifova věta zavržená drží do sebe více elementů:

1. že jsou sv. Augustin, sv. Benedikt a sv. Bernard zavrženi, jestli se nekáli z toho:
2. že měli pozemské zboží,
3. že založili řehole a do nich také vstoupili, a
4. že jsou papeži a všichni až do posledního řeholníka kacíři.

Všecky elementy této věty jsou ve spisech Viklifových.

Z důkazu, že věta Viklifova X. jest majetkem Viklifovým, jde na jevo, že jest hříchem smrtelným, přijme-li duchovní dotaci, a že přidává k tomu hříchu nový, když zboží přijaté déle drží, nebo toť je proti Písmu, proti vůli Boží a tak smrtelný hřích. Jestliže tedy měli sv. Augustin, sv. Benedikt a sv. Bernard državy, pak hřešili smrtelně, jestliže zůstali v tom hříchu, pak jsou zavrženi. Avšak rovněž jest proti vůli Boží zakládati řehole a do nich vstupovati, neboť řeholi zakládati jest tolik, jako Církvi Boží pohrdati, kdežto chtěl míti Kristus Pán sektu pouze jedinou. Ti světci tedy jednotu Církve rušíce rozkol učinili. Avšak rušíce s papežem jednotu Církve, a konajíce proti vůli Páně v Písmě vyjádřené jsou papež a všichni řeholníci vesměs kacíři.

Ve spisu Viklifově Dialogu²⁾ čteme, že biskupové a opati nejsou v nebi pro dotaci, kterou přijali, a také drželi, leč by byli pokání činili. A tak prý se věří o sv. Benediktu, Řehoři, Bernardu. »*Sic de sanctis Benedic'o, Gregorio, Bernardo, qui pauca temporalia in pauperie possidebant, ut creditur, de illa possessione finaliter poenitebant.*« A v kapitole XVII. téhož spisu Viklifova čteme, že pro dotaci všichni od papeže až do po-

¹⁾ XLIV. Augustinus, Benedictus et Bernardus damnati sunt, nisi poenituerint de hoc, quod habuerunt possessiones, et instituerunt et intraverunt religiones: et sic a papa usque ad ultimum religiosum omnes sunt haeretici.

²⁾ Viklif. Dialog. cap. 15.

sledního řeholníka jsou kacíři: *«Et sic incipiendo a papa usque ad religiosum sunt haeretici spissim in Ecclesia seminati.»*

A tak opět je důkaz proveden, že věta XLIV. jest skutečně a v pravdě majetkem Viklifovým.

IV.

Kusové Viklifovi hledíci k učení jeho o poměru hříchu smrtelného a předzřízení k majetku a důstojnostem církevním i občanským

26. Bludy Viklifovy revoluční dosahují svého vrchole náukou o poměru hříchu smrtelného a předzřízení k majetku a důstojnostem církevním i občanským. Kdyby ty se byly v Anglii anebo kdekoliv v život uvedly, byla by na jisto následovala nejistota majetku, nejistota v právních poměrech všech, a konec všeho nevypravitelná anarchie.

On zajisté učil, že údem církve nemůže nikdo býti, leč jen ten, kdo jest předzřízen ku životu věčnému, křtem sv. tedy že žádný nevchází do Církve, a nad to že nikdo neví, zdali by byl předzřízen čili nic, a ještě méně že může to věděti o jiném, že tedy jest Církev sborem předzřízených, a to neviditelným, Církev že nemá hlavu viditelnou, ba ani Církve částečné že nemají viditelnou hlavu, alebrž všade v Římě a kdekoliv jinde že jest Kristus Pán hlavou sborů dotýčných, následovně že nemá papež a svatovláda církevní nižádné pravomoci, té že uděluje bezprostředně Bůh, že nemá žádné moci zákonodárné, soudné a výkonné, že hříchem smrtelným přestává býti křesťan údem církve, a ztrácí právo na svoji důstojnost, ano i na majetek, za to však že lidé v milosti Boží jsoucí mají právo na všecky věci, na všecko veškerenstvo vidomé, a že jsou jim všecky věci do spolku.¹⁾

Tuto spoustu revolučních, a na věk XIV. zvláště podvratných myšlének kromě jiných ne méně bludných přijal málo prozíravý rodák náš jako páté evangelium, a ku naší

¹⁾ Viz Dr. Ant. Lenz. Vzájemný poměr. pag. 90. seq.

nesmírné zkáze užil jich jako základu ku domnělé reformě v Církvi. A kdežto jsou nyní tyto podvratné nauky dogmatické všemu světu známé, slyšíme u nás stále opakovati, že prý Jan Hus přihlížel pouze a jedině ku nápravě mravů. Měli by věru tyto pánové, kteří chtějí jmíni býti netoliko vzdělanci, ale i učenci, aspoň do dějin evangelíka Palackého nahlédnouti, neboť tak on nesoudí veskrze o konání Husovu. Ať mi tedy ráčí ti pánové, kteří stále ty domněnky opakují, odpustiti, když bývám pokoušen k myšlénce, že jim nejde tak beze všeho o pravdu.

Než vraťme se ku větám Viklifovým na sněmu Kostnickém zavrženým, sem náležejícím.

Věta IV. zní: *»Jestliže jest biskup anebo kněz ve hříchu smrtelném, nesvětí na kněze, neposvěcuje, neobětuje, nekřtí.«*¹⁾

Na základě této na sněmu Kostnickém censurované věty tvrdí evangelický prof. dr. Lechler, že prý jest známo, kterak sobě tentýž sněm stran Viklifa lehkomyšlně počínal. On prý dr. Lechler této věty neshledal ve spisech Viklifových.

I já vyznávám upřímně, že jsem věty této v tomto znění nenalezl ve spisech Viklifových, ač jsem přečetl 34 spisův jeho a traktátů, avšak zároveň v plném přesvědčení pravím, že smysl věty této jest obsažen ve fundamentálních zásadách Viklifových.

Viklif totiž učí, zvláště ve svém spisu *»de Civili Dominio«*, že všechna práva lidská a všechny dary Páně jsou závisly na principu milosti Boží, a to netoliko dary řádu nadpřirozeného ale také přirozeného. Ztratil-li tedy člověk milost Boží, ztratil tím také všecken nárok na dary Páně. Avšak k těmto darům náleží zajisté také dar, svátostmi platně přisluhovati, následovně nedává ani biskup ani kněz platně svátosti křtu, aniž světí na kněze, aniž posvěcuje, aniž platně obětuje, když jest ve stavu hříchu smrtelného. Ze zásad tedy Viklifových fundamentálních lze tedy učiniti logický závěrek, že věta zavržená IV. drží do sebe skutečně a pravdě myšlénku Viklifovu.

Na tom základě již spoléhá oprávněná důmněnka, že Viklif tuto větu v některém spisu svém, anebo v traktátu,

¹⁾ Si episcopus vel sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, non consecrat, non conficit, non baptisat. IV.

anebo v kázání vyslovil. Že jí pan prof. dr. Lechler neshledal ve spisech, jež četl, nejde nikoliv, že jí nevyslovil, neboť Lechler všech spisů Viklifových nečetl. A dejme tomu na okamžik, že by v budoucnosti po přečtených všech spisech Viklifových, pokud z dávných věků jsou dochovány (v tom byl náš národ velepilný), se shledalo, že té věty v té formě není ve spisech známých jeho; i tu by nebyl závěrek oprávněn, že jí Viklif nevyslovil, neboť nikdo nebude moci apodikticky říci, že poznal všech jeho spisů.

Lechler sám doznává podle pravdy, že arcibiskup Courtnay dne 21. května r. 1382, tedy za živobytí Viklifova dotčenou větu na místě čtvrtém zavrhl; ale nikde nečteme, že by byl Viklif tou dobou odpíral, že věty té není ve spisu jeho. Pilný žák Viklifův Jan Hus věděl o této větě, a zastával ji jako větu Viklifovu, aniž tvrdil na sněmu Kostnickém, že by tato věta nebyla Viklifova.¹⁾ alebrž ujišťuje pouze, že on sám ji zmírnil slovem »že hodně« nekřtí atd. *A to právě jest velmi vážný důvod na to, že věta censurována jest v plném znění větou Viklifovou.*

Nad to jest jisto ze spisů Viklifových, že člověk nevěrec nekřtí platně. Viklif zajisté píše: »*Debet intelligi, quod cum infidelis baptisat puerum, et non reputet quod illa baptisatio proficiat ad salutem baptismus tali non proderit baptisato.*«²⁾ Viklif tvrdí, že jest svěcení na kněžství neplatné, pakli by byl světitel tou dobou nevěrcem, anebo neměl úmyslu . . . Ano opět jistí, že nevěrec nepřisluhuje platně svátostmi. »*Si ordinans vel ordinatus fuerit pro tempore ordinationis infidelis aut ordinanti deest intentio, . . . tunc cum paribus non fit ordinatio legitima . . . Videtur, quod omnino infidelis non ministrat sacramenta.*«³⁾ Jestli že k tomuto přidáme, koho vlastně Viklif tím jménem »nevěrec« jmenuje, že totiž ten jest jím, kdož Písmu odporuje slovem anebo životem; shledáme, že podle něho hříšník svátostmi nepřisluhuje.

Viklif jinde tvrdí, že biskup jsoucí v rozkolu nemá moci

¹⁾ Viz Dr. Ant. Lenz. Učení Jana Husi. Str. 293.

²⁾ Trial. L. IV. c. 11.

³⁾ De Eccl. cap. 19.

světiti na kněžství platně. On dí: »*Si talis episcopus consecrat alium, non consecratio est, sed execratio.*« ¹⁾)

A opět ujišťuje Viklif, že by bylo opovážlivostí velikou učiti, že ten dává Ducha Božího, t. j. milost Boží, kdo ho nemá. »*Dicendum, . . . quod foret nimis magna praesumptio dicere, quod homo peccator dat Spiritum sanctum . . . Imo nullus talis habet potestatem servandi sibi Spiritum s., quomodo ergo ad dandum alteri?*« ²⁾)

Arciť jest pravda, že zde onde tvrdí Viklif, že i hříšný kněz má moc svátostmi platně přisluhovati, jako když tvrdí: že není Kristus Spasitelem tomu, kdož není s ním spojen skrze milost, a že nevyslovuje bez falše slov svátostných, avšak že svátosti jsou k užitku těm, kdož jsou uschopněni. »*Nisi christianus fuerit Christo unitus per gratiam, non habet Christum Salvatorem, nec sine falsitate dicit verba sacramentalia, licet prosint capacibus.*« ³⁾)

Zdálo by se ovšem, že se Viklif tou měrou s katolíky shoduje, avšak ta shoda jest pouze nápohledná. Nesmíme zapomenouti, a toho snad pan prof. dr. Lechler tuto nešetří, že Viklif z velké části přibral bludy Valdenských, a ti tvrdí, že kněz ve hříchu smrtelném platně svátostmi nepřisluhuje, ale že přijímatel, je-li ve stavu milosti, obdrží svátost bezprostředně od Boha. A to jest také smysl učení Viklifova. Když byl totiž vyřkl, že člověk nevěrec neplatně přisluhuje svátostmi, dokládá: »*Credibile est, quod Christus saepe supplct defectum presbyteri ordinando, conficiendo, absolvendo.*« »Jest uvěřitelné, že Kristus často doplňuje nedostatek kněze, když sám ordinuje obětuje anebo rozhřešuje.« ⁴⁾)

Mám podle toho, což jsem předeslal, za to, že svrchu položená věta Viklifova IV. jest podle všech svých elementů větou Viklifovou.

¹⁾ Tamtéž. Cap. 9.

²⁾ De potestate papae. Cap. 2.

³⁾ De Veritate scripturae cap. 12.

⁴⁾ De Ecclesia. Cap. 19.

27. Jakýmsi dokladem a také doplňkem věty Viklifovy IV. jest věta XV. »*Není občanským pánem, není praelatem, není biskupem ten kdož jest ve hříchu smrtelném.*« ¹⁾

Věta dotčená skládá se z dvou částí, jedna ohrožuje společnost občanskou a druhá církevní.

V té první se tvrdí, že ztrácí dosavadní držitel panství anebo zboží pozemského nároky své na panování a državu svoji, jenž jest ve stavu smrtelného hříchu. Neboť tak jako člověku spravedlivému po soudu Viklifovu všechn svět náleží, tak zase jest hříšník chudákem nade všecko pomyšlení bídným, neboť jemu nenáleží nic, byť byl dříve člověkem nejbohatším, nebo dokonce císařem a králem, pozbývá najednou všech nároků na svoji důstojnost a na své pozemské državy. Důmyslný a chytrý Viklif, jak se zdá, tuto nepostřehl, že strojí touto nesmyslnou naukou societě lidské záhubu. On zajisté praví, že milost jest pramenem všeho práva na državu a panování, a zároveň tvrdí, že žádný neví jistotou víry, ana by neklamala, zdali se nalézá ve stavu milosti, aniž že jistotou víry víme, zdali ten, neb onen se nalézá ve stavu hříchu čili nic. Tou měrou uvádí všechno právo na majetek v nejistotu, a připravuje občanskému řádu nenapravitelný chaos.

V druhé částce připravuje zásadou svojí, že přestává býti praelat praelatem, a biskup biskupem pro hřích smrtelný tentýž chaos, kterýž již bludnou svojí naukou, že jest Církev sborem předzřízených na Církev Páně uvalil.

Větu Viklifovu XV. na sněmu Kostnickém zavrženou čteme ve spisu jeho »De Religione privata I.« Viklif tam píše o tomto nebezpečném učení, jako o věci, kteráž by byla samozřejmá, neboť tvrdí: »*Patet, quod nemo est dominus, sacerdos vel religiosus, statu dominii sacerdotii vel religionis, dum est in peccato mortali.*«

28. V zavržené Viklifově větě osmé shledáváme drsné a ukrutné učení jeho o těch, kdož jsou předzvěděni ku věčné zátratě, směrem k úřadům církevním, ač jde ve větě řeč pouze o papeži předzvěděném.

¹⁾ »Nullus est dominus civilis nullus est praelatus, nullus est episcopus, dum est in peccato mortali.« XV.

Dotčená věta zní: *»Jestliže je papež předzvěděný a zlý, a následovně členem ďáblovým, nemá moci nad věřícími sobě dané od někoho, leč snad od císaře.«* ¹⁾

Viklifovo učení o Církvi, jehožto podkladem jest náuka jeho o předzřízení a předzvědění, jest děsné. Hrdý Viklif se opovážil své učení o Církvi přikládati také sv. Augustinovi. Já jenom něco krátkého zde podotknu. Sv. Augustin věří, že Kristus Pán ustanovil církev viditelnou, a to na základě Petrově. Hlava viditelné této Církve jest nástupce sv. Petra, Římský papež, ten také rozhoduje v poslední instanci o věcech víry. V té Církvi Kristem Pánem ustanovené jest svatovláda, která se skládá z biskupů, kněží a jáhnů, a podobně i pravomoc, kterouž drží papež, biskupové, kněží a jahnové. A toto učení jest zajisté podstatně jiné, nežli ono evangelického doktora. Sv. Augustin také určitě vyučuje, že Kristus Pán za všecko člověčenstvo život svůj položil, za předzřízené i za předzvěděné, že předzřízené obdržují milost Boží a stávají se synové Boží podle přijetí, ale také předzvědění, i jim se odpouští hřích dědičný a hříchové osobní. Ale to jest opět učení podstatně jiné nežli ono Viklifovo. Sv. Augustin zřejmě učí, že údové Církve katolické jsou netoliko předzřízené, ale také předzvěděné, a to jest opět učení, jež se podstatně liší od nauky Viklifovy.

Podle lidumilného (vlastně démonického) učení Viklifova jsou předzvědění ku věčné zátratě praví otrhánkové. Kristus Pán za ně neumřel, a oni také nedosahují odpuštění dědičného hříchu,²⁾ nejsou také údy Církve. Oni sice obdržují účinnivé milosti, a i také milost posvěcující,³⁾ ale nikdy se nestávají

¹⁾ VIII. *»Si papa sit praescitus et malus, et per consequens membrum diaboli, non habet potestatem super fideles sibi ab aliquo datam, nisi forte a Caesare.*

²⁾ Tak papouškuje po Viklifovi také domněle veliký theolog Petr Chelčický.

³⁾ Jak by to možná bylo, anť Viklif dí, že se předzvěděným neodpouští dědičný hřích, a ke všemu připojuje, že se hříchové odpouštějí buď všichni anebo žádný; toho Viklif nevyložil, a kdyby až po tento den živ byl, marně bychom na konečný výklad čekali.

syny Božími podle přijetí. Kdežto předzřízený byť i těch nejstrastnějších zločinů se dopustil, nikdy se nestává podle Viklifa věčnou zátrátou vinným; jest to s předzvěděným zcela jináče, byť konal ty nejzáslužnější skutky, nezasluhuje sobě nikdy života věčného, ale pouze umírnění trestu pekelného, který naň čeká, anebo nějakých dober dočasných.¹⁾ Při tomto strašném učení jest sobě na konec Viklif s mnoha stran odporen, jako jeho učení vůbec plno odporů jest.

Jest skutečně s podivením, jak mohl Mistr a bakalář theologie Jan Hus, kterýž byl zprvu tak mírný a tichý, v těchto věcech drsného Viklifa následovati, jak mohl tyto všecky odpory, lži a ukrutnosti zpozdlé nauky Viklifovy beze všeho přijati a ke všemu vyznávati, že čtení takových odporností otevřelo oči jemu! V tom věru nebyl největším mužem našeho národa, ani mužem velikým; než já zapomínám, že pseudo-husitská a liberalisticko-helvetská strana ho velebí jen proto, že šlapal po autoritě, a že vzpouru a revoluci naproti katolické Církvi hlásal. Jestliže však to dostačuje ku velikosti jména, pak máme tolik velikých mužů a žen, kolik čítají rozmanité sekty protestantské členů.

Zcela důsledně podle své nauky o spoustách předzvědění Božího tvrdí Viklif, že papež zlý, a zvláště je-li předzvěděný, nemá moci, leč jen snad od císaře.

Věta sama spoléhá na bludu, že papežství není původu Božího, ale že je císař ustanovil, a na dalším bludu, že předzvěděný není údem církve, a nad to, že pro hřích smrtelný vypadá hříšník z lůna jejího. Momenty této věty jsou obsaženy zvláště ve spisu Viklifovu »De potestate papae« a ve spisu »De Ecclesia«, a po různu téměř ve všech spisech jeho.

¹⁾ De Ecclesia. Cap. 19.

V.

Věty Viklifovy zavržené na sněmu Kostnickém, hledící ku pravomoci světské nad Církví.

29. Viklif odpírá, jakož bylo řečeno, Církvi moc zákonodárnou, soudnou i výkonnou již tou příčinou, že učí, že zákon Páně jest důstatečen ku správě Církve. On také tvrdí, že zákony lidské veskrze jsou naproti zákonu Božímu, jelikož prý činí zachování jeho nemožným, anebo že aspoň omezují a znesnadňují šetření jeho. Nadáli bychom se, že bude Viklif stoje na této zásadě tvrditi, že také stát nemá moci zákonodárné, soudné a výkonné, neboť jestliže je zákon Boží důstatečen ku správě Církve Boží, za jakou příčinou by byl nedůstatečen ku správě občanské společnosti? Ale proti všemu nadání zůstává Viklif svým zásadám o důstatečnosti zákona Božího směrem ku státnímu zřízení nevěren, a dává zde jemu štědrou rukou všechno právo, dávati zákony, netoliko ku pospolitosti občanské směřující, ale i v oboru Církvi příslušném.

Viklif připouští, ač proti svým zásadám, podle nichž Církev nemá moci zákonodárné, že jest duchovní moc bezprostředně z Boha, a v tom není v nesvoru s katolickou věrou, ale on totéž tvrdí netoliko o moci světské, ale také o formě vladařské, na příklad o vládě monarchické, že i ta bezprostředně z Boha pochází. Theologové katoličtí s ním potud souzvukují, pokud i oni s Církví veškerou moc panovnickou bezprostředně z Boha odvozují, ale v tom se s Viklifem rozcházejí, že ovšem *formu vládní v Církvi* do Boha přímo a bezprostředně kladou, ale *nikoliv formu vládní světskou*, učíce, ta že pouze prostředně z Boha jest.

Ač však podle Viklifa obojí moc v Bohu původ svůj má, přece prý autorita občanská vyšší jest, nežli autorita duchovní, neboť prý jest autorita občanská zde na světě na místě Božství Páně, autorita kněžská však na místě člověčenství jeho.¹⁾

¹⁾ De Officio Regis. Cap. 6.

Na tomto základě podřizuje Viklif autoritu kněžskou autoritě královské.

Je-li však autorita královská vyšší nežli autorita kněžská, pak následuje, že moc kněžská v zemi jest podřízena moci královské. Král prý má moc panovnickou netoliko ohledně církevního zboží ale také ohledně služby Boží a vykonávání kněžských úkonů vůbec.¹⁾

Z toho již vidno, že strhuje Viklif na moc královskou autoritu papežovu, a že mohl tyran Jindřich VIII. na základě jeho učení ustaviti svoji supremaci, čili svůj caesaropapismus.

S haeretickou naukou touto jest v souvislosti věta Viklifova XII. na sněmu Kostnickém zavržená: *»Kdyby praelat vyobcoval klerika. který appelloval ku králi, anebo na parlament královský, tímž stává se zrádcem krále a království«.*²⁾

Ve smyslu Viklifově jest věta dotčená naskrze oprávněna, neboť je-li autorita králova vyšší, nežli kněžská, tuť jest nad slunce jasněji průzračno, že jest od soudu kněžského a jeho nálezu appellace ku králi a k sněmu volná, a že ti, kdožby tomu bránili tresty církevními, se dopouštějí zrady na majestátu královském.

Tímto servilním konáním napomáhal Viklif despotii, kteráž za dob Lutherových v Anglii propukla, a celá země krví mučenníků zbarvena byla.

Ze svrchovanosti státní odvozuje Viklif také svrchované majetnictví královského zboží pozemského k jeho říši náležejícího.³⁾ On tedy má moc odníti všecko zboží kněžím.

Za jedno prý má duchovenstvo podle řádu Páně žiti v chudobě,⁴⁾ a jestliže otálí se vzdáti zboží svého, činí tak naproti Písmu, a jest v tom zatvrzelým kacířem.

Za druhé neměli ani králové, ani velmožové obohativše duchovenstvo k tomu práva, neboť jednali proti vůli Páně, kterýž chtěl míti duchovenstvo podle příkladu svého chudé.

¹⁾ Tamtéž. Cap. 8.

²⁾ XII. Praelatus excommunicans clericum, qui appellavit ad regem, vel ad concilium regni eo ipso traditor est regis et regni.

³⁾ De officio Regis. Cap. 7.

⁴⁾ Dial. Cap. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.

Za třetí. Jelikož velmožové učinivše v Církvi nadace zhřešili, mají povinnost v tomto hříchu svých předků nezůstávat, ale zboží církevní zabrati, a tak duchovenstvo dokonalejšímu stavu navrátiti.

Viklif se o tomto předmětu takto vyslovuje: »Sloužilo by to ku dokonalosti stavu duchovního, když by žilo beze všeho jmění, a to prý jest na jevu, neboť prý velmožové obohativše duchovenstvo, učinili je méně dokonalým; avšak k tomu neměli moci nižádné, neboť moc se dává od Boha ku vzdělání, ale nikoliv ku rušení a zhoršení. Oni tedy šli v tom za hranice moci své, a proto jsou zavázáni blud svůj napravití zabráním zboží časného, anebo aspoň omeziti jistotu državy jeho, neboť zbožím se stává klerus nedokonalým.¹⁾

Zcela tedy podle Viklifova naučení zní věta XVI.: »*Světští páni mohou po libosti zabrati Církvi zboží pozemské, (t. j.) mohou je zabrati těm, kdož trvají ve stavu hříchu. a ne snad ihned těm, kdož se jenom hříchu actu dopustili.*«²⁾

Prvá část této věty se osvědčuje býti Viklifovou z toho, což bylo pověděno. Druhá část se čte ve spisu Viklifově de civili Dominio, cap. 37. kdež týž evangelický doktor učí, že králové, knížata a páni mohou zákonitě zabrati buď osobám anebo kongregacím jejich zboží, když by jich »habitu« zle užívali, ano když by takto učinili, že jest to zásluhou.

31. Věta zavržená XVII. zní: »*I lid smí po libosti napravovati pány hřešící.*«³⁾

Věta tato na sněmu Kostnickém zavržená se čte v Trialogu IV, 37. Viklif tamtéž se horší na mnichy žebravé na sněmu zemětřesení (jelikož tou dobou země se otřásla) to jest když v r. 1382. odsoudili Krista Pána za kacíře a všechny sv. doktory prvního tisíciletí, jelikož prý stanovili: že v eucharistii nezůstává po konsekraci chléb, ano mniši prý odsoudili za kacíře i krále i šlechtice. Viklif tuto lhavě předpokládá, že

¹⁾ De officio regis c. 6. c. 8. Viz též Trial. I. IV. c. 19. De Eccl. c. 9.

²⁾ XVI. Domini temporales possunt ad arbitrium suum auferre bona temporalia ab Ecclesia, possessionatis habitualiter delinquentibus, i. e. ex habitu, non solum actu delinquentibus.

³⁾ XVII. »Populares possunt ad suum arbitrium dominos delinquentes corrigere.«

v prvním tisíciletí Církev v předpodstatněné nevěřila, a v této nevěře že za ním (Viklifem) stojí král i šlechta.

Na to vyčítá Viklif žebravým mnichům, že podvodně tvrdí, jako by to bylo bludem velice nebezpečným tvrditi: že mohou světští páni po libosti zabráti Církvi zboží pozemské, když trvá v hříchu, a že mohou (smějí) lidé pány hříšné napravovati. (*Quod error nimis periculosus est dicere, quod domini temporales possunt ad arbitrium suum aufere bona temporalia ab Ecclesia delinquente et quod populares possunt ad arbitrium suum dominos delinquentes corrigere.*)

Viklif tuto spojuje dvě revoluční věty v jedno: jednu, kterou dopouští loupež na jmění církevní pro hříchy duchovenstva, což ovšem jinak naprosto dovoluje, a za druhé, že dává svolení k tomu, aby poddaní svého vladaře, když je ve hříších, soudili, a k nápravě přivedli. Obě věty prováděli prakticky jeho Lolardové.

Věta tedy XVII. jest v plném znění v Trialogu Viklifovu.

32. Věta XVIII. jest v těsné spojbě se zavrženou větou XVI. Viklif jakož bylo řečeno považuje dotaci Církve za nevyslovitelné zlo, kterým ona konečně, když byl rozvázán satan, a satanem byli zavedeni mniši žebraví, na dobro zjedovatěla. Neměli prý, jak dí, ani císař ani králové ani velmožové práva, obohatiti duchovenstvo, a toto nebylo oprávněno je přijati. Hřích ten má býti odklizen zabráním zboží církevního, zvláště tehdy, když by duchovenstvo trvalo v hříchu.

Viklif byl tak dobrotiv ku svým kolegům, duchovním v Anglii, že po dekretu, aby jim všecko pozemské zboží bylo zabráno, dovolil, aby směly jim býti dávány z daru a dopuštění královského desátky.¹⁾

Ty desátky jmenuje Viklif pouhými almužnami, ačkoliv dobře věděl, že byly ustanoveny při zřizování far jakousi abychom tak řekli, právní smlouvou na živobytí kněží farních, a jeho dobou že byly ustáleny prodlením časů jako právní závazky.

Avšak, kdyžby parochiané ani desátků nechtěli odváděti, nesmí prý je kněz cestou soudní vymáhati.

¹⁾ De civili Domino cap. 42.

Kdyby však kněz aneb praelat v hříchu trval, mohou i desátky jemu zabrány býti.

A to právě jest předmětem věty na sněmu Kostnickém zavržené XVIII., kteráž takto zní: »Desátky jsou pouhými almužnami, a parochiané mohou je hříšným praelatům po libosti zabráti«. ¹⁾

Z vět svrchu uvedených shledáváme, že Viklif se snažil, všecko duchovenstvo despotii králů Anglických podříditi, na ně i kázeň kněží biskupům a praelatům příslušnou převaliti, ano i tresty z velezrády vyplývající na ty biskupy a praelaty určiti, kteří by appellacím na krále bránili.

Maje dotaci za pramen deprivace duchovenstva dává Viklif netoliko zboží církevní králům v plen, ale ukazuje také cestu, jak by ta loupež se díti měla.

On totiž radí:

1. že po úmrtí praelatově padne obročí praebendy do rukou králových, a ty temporalie nemají býti vydány dříve, až by král se svou radou nabyl jistoty, (tak by se totiž lidu mluvilo,) že bez obtíží se takto státi může. Tím způsobem padnuvší zboží v ruce svrchovaného pána svého nikdy nebude vráceno ruce mrtvé. A tak prý za nedlouho bude převedeno zboží mrtvé ruky v ruku živou, kamž také náleží.

2. Král prý má, tak zní prostředek druhý, rozkaz dáti všem čtyřem sektám, aby vyznaly pravou víru o quidditě posvěcené hostie. I není tu pochybnosti, že by všechny až do papeže odporovali starobylé víře, a setrvají v haeresi své, a tak by se mohlo jmění jejich zabráti.

3. Třetí prostředek by byl: když by referent králův v parlamentě učinil vyznání, že jest třeba, více poslouchati Boha nežli lidí, a králi aby se oznámilo, že dotace duchovenstva se protiví vůli Boží, a že se tedy nemá trpěti. A tak by mohl král ohlásiti, že jest nucen k vůli spasení duše své, konfiskovati zboží církevní. ²⁾

¹⁾ »Decimae sunt purae eleemosynae, et possunt parochiani propter peccata suorum praelatorum ad libitum suum eas auferre.« XVIII.

²⁾ Viklif. De quatuor sectis novellis. C. 10.

VI.

Zavržené věty Viklifovy hledící k Eucharistii.

33., 34., 35. V katolické Církvi bylo vždy věřeno, že se děje na oltáři při oběti mše sv. slovy Páně: »Totof jest tělo mé«, a: »Tato jest krev má (Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus) všemohoucností Boží přeměna podstaty chleba a podstaty vína v podstatu těla a krve Páně. O této víře dávají svědectví sv. Otcové na Východě a na Západě.

Proti této odvěké víře začal Viklif urputný a tvrdošíjný boj, tvrdě, že se na oltáři neděje žádná přeměna, však ne tak na základě Pisma, jako na základě pouze rozumových důvodů, jakoby katolická Církev věřila, že tato přeměna se děje pouze silami přirozenými, a z důvodu svého filosofického názoru, že jako Bůh všecko nezbytností fysickou stvořil, tak že také nic nemůže v nivec obrátiti. Mám za to, že as Viklif věděl, že s ním katolická Církev nesouhlasí, a že učí, že Bůh stvořil svět, nikoliv protože musel, ale protože chtěl, a že by ovšem mohl svět opět v nivec obrátiti, kdyby v tom byla svatá vůle jeho, ale že tak neučiní, anť ani při katastrofě v posledních dnech nebude zničen, ale obnoven. Ale Viklif stál na svém, že ani Bůh nemůže žádného atomu zničit, a touto svojí filosofickou domněnkou spojil smyšlenku, jakoby katolická Církev věřila, že v předpodstatnění se děje zničení, kdežto velicí katoličtí theologové praví: že se podstaty na oltáři neničí, ale přeměňují, a odtud přibíral Viklif své žhavé koule naproti svým odpůrcům, zvláště naproti mnichům žebravým, kteří zavrhovali jeho učení o velebné svátosti, že není předpodstatnění na oltáři, ale že zůstává tam i po posvěcení chléb.

Jak zuřivě sobě Viklif počínal naproti svým odpůrcům stran učení o Eucharistii, lze poznati z jeho spisů. On zajisté věděl, jaká víra panuje v Anglii o velebné svátosti, jak věří o ní biskupové, praelati, kněží a řeholníci vůbec, neboť on, jak svrchu bylo řečeno, radil králi, aby rozkázal všem duchovním, aby podali vyznání víry své o velebné svátosti a byl jist o tom, že nevyřknou, že by po posvěcení trval na oltáři chléb, a to že bude záminkou, aby bylo všemu duchovenstvu, jako v kacírství zatvrzelému, pobráno zboží po-

zemské veškero. Ano Viklif ve své zuřivosti zabíhá tak daleko, že chce, aby všechny sekty, čtyry: sekta papežova, sekta mnichů, sekta kanovníků, a zvláště sekta mnichů žebravých, byly z Anglie vypuzeny, právě proto, že věří, že se děje na oltáři přeměna. A tím věru se odsuzuje hrdý tento a fanatický kněz sám, neboť vydává na sebe svědectví, že držel a hlásal článek o velebné svátosti v Církvi nebývalý, a učení církevnímu naprosto odporné.¹⁾

Věty Viklifovy na sněmu Kostnickém zavržené a sem příslušné jsou:

»Podstata chleba hmotného. a taktéž podstata vína hmotného zůstávají ve svátosti oltářní.«²⁾

Tuto větu shledáváme hojně ve spisech Viklifových. Tak dí: (De quatuor sectis novellis. cap. 6): *»Posvěcená hostie jest po posvěcení chlebem v pravdě.«* Consecrata hostia est post consecrationem vere panis«. V Trialogu (IV. c. 36) dí: *»Nižádná podstata chleba hmotného, anebo vína nezůstane po posvěcení ve svátosti oltářní.«* Také prý mniši žebraví proti pravdě hlásají: *»Statuerunt (Fratres): »quod nulla substantia panis materialis vel vini manet post consecrationem in sacramento altaris.«* Viklif tedy v odporu naproti mnichům žebravým a naproti katolické Církvi hlásal: že zůstává po posvěcení hmotný chléb a hmotné víno na oltáři. A tak i jinde hlásá Viklif, tak že není pochybnosti, že zavržená věta Viklifova I. jest skutečně větou Viklifovou.

Další věta sem příslušná jest: *»Případkové chleba nezůstávají bez podmětu v tétéž svátosti.«³⁾*

Známo jest, že katolická víra zní: že jest Kristus Pán přítomen ve velebné svátosti v způsobách chleba a vína; Viklif však tvrdí, že ty způsoby přiléhají k podmětu svému, t. j. k podstatě chleba a vína, t. j. že po posvěcení zůstává na oltáři chléb i se způsobou i s podstatou.

Věta tato se nalézá v Trialogu (Lib. IV. cap. 36.). Viklif tamtéž horlí naproti mnichům, že prý ustanovili za víru: že

¹⁾ Viz Dr. Ant. Lenz: Učení Chelčického o Eucharistii.

²⁾ I. »Substantia panis materialis et similiter substantia vini materialis remanet in sacramento altaris.«

³⁾ »II. Accidentia panis non manent sine subjecto in eodem sacramento.«

zůstávají na oltáři případkové bez sourodé podstaty, neboli bez svého podmětu: »*quod accidentia maneant sine subjecto.*« A v Dialogu (cap. 4.) horlí naproti širé katolické Církvi: že prý ve svátek Božího Těla zpívá: »že jsou v Eucharistii případkové bez podmětu, a přidává lhavě, že prý to nebylo věrou za času sv. Augustina. »*In Festo Corporis Christi de Sancto Sanctorum scribitur, quod accidentia sunt in Eucharistia sine subjecto, quod non fuit fides tempore Augustini.*«

Viklif tedy učil zcela jistě i naproti mnichům žebravým i naproti širé katolické Církvi, že případkové chleba nezůstávají ve svátosti oltářní bez podmětu svého, nebo-li podstaty své.

Třetí sem příslušná věta Viklifova na sněmu Kostnickém zavržená zní: »*Kristus není v této svátosti totožně a skutečně svou tělesnou přítomností.*«¹⁾

Naproti této větě učí katolická Církev a učila vezdy před Viklifem a za Viklifa, a učí i nyní: že jest v Eucharistii totéž tělo kteréž za nás na kříži pnělo, a bylo po vzkříšení oslaveno, tatáž duše jeho, Kristus Pán všečen s Božstvím i člověčenstvím v jedné a to Božské osobě.

Ve své monografii »Učení Chelčického o Eucharistii« jsem dokázal, že všechny odstíny bludů, jaké za času Petra Chelčického kolem Tábora a v Chelčicích zavládly, měly svoji oporu v evangelickém doktoru Janu Viklifovi. Petr Chelčický v něm shledával učení: že není žádného předpodstatnění na oltáři, ale že jest Kristus Pán skutečně a v pravdě na oltáři. Jedna část Táborů zase odtud vyvážila náuku, že jest Kristus Pán na oltáři skutečně a v pravdě, ale *ne podstatně*, alebrž pouze *mocně a duchovně*, a konečně druhá část Táborů nabyla z Viklifa, že jest na oltáři *pouze znamení těla a krve Páně*.

Máme tedy ve Viklifovi učení pozdějších velikánů: mnicha Luthera, Kalvina i Zwingliho, a také náuku Jednoty Bratrské a Amosa Komenského, ano i Lutherův »Ubiquismus«, čili učení že prý jest člověčenství Páně všude.

Viklif zajisté zapřev předpodstatnění dí: »že se podle Písma má věriti, že jest tato svátost tělem Kristovým, a ne

¹⁾ Christus non est in eodem sacramento identice et realiter propria praesentia corporali. III.

pouze znamením svátostního těla Páně, a tak prý se přiznává, že tato svátost jest tělem Kristovým.¹⁾

V těchto slovech Viklifových leží zavřeno vyznání víry Petra Chelčického, že jest v Eucharistii skutečně a v pravdě tělo a krev Boží, Kristus Pán; jak je Viklif také vyjadřuje: *»quod hoc venerabile sacramentum est in natura sua verus panis, et sacramentaliter corpus Christi«*,²⁾ t. j. že tato svátost jest ve své přirozenosti pravým chlebem, a svátostně tělem Kristovým.

Avšak hrdý Viklif se zamotává dále. On si předkládá otázku, jakým as způsobem jest tělo Páně v Eucharistii? Na to odpovídá: že by bylo lze říci: *že chléb jest tělem Páně buď že formálně, anebo podstatně anebo způsobílostí svou*. Podle třetího způsobu prý řekl Pán Ježíš: *»Jan Eliáš jest«*, a sv. apoštol (II. Cor. 10.): *»Skála byl Kristus«*; a Josef Egyptský: *»Sedm klasů plných a sedm krav tučných jest sedm úrodných let.«* A tak prý se může rozuměti slovům Páně: *»Totof jest tělo mé«*. Jako totiž sedm klasů plných a sedm krav tučných nebylo sedm úrodných let, ale bylo pouze jich figurou, čili znamenalo je, tak prý se také může říci: že chléb jest figurou (znamením) těla Páně na oltáři. Viklif dí: *»Et idem patet ex dictis, cum mens catholici non capit, quod panis sit corpus Christi nisi intelligendo figurative«*.³⁾

Viklif však zabíhá ve svém bludu ještě dále. On totiž tvrdí zprvu, že tělo Páně nesestupuje dolů k hostii, ale že zůstává stále v nebi, a proto prý má v hostii *»byt (esse) duchovní«*. A proto prý se jemu Viklifovi vidí, *že tělo Páně a tak Kristus podle člověčenství jest na každém místě ve světě*,

¹⁾ *»Oportet cum ista materia sit positiva ad fidem scripturae attendere, et ipsi plene credere, et sicut virtute verborum fidei scripturae conceditur, quod hoc sacramentum est corpus Christi, et non solum quod erit, et quod figurat sacramentaliter Christi, sic conceditur eadem auctoritate simpliciter, quod iste panis qui est hoc sacramentum, est veraciter corpus Christi. Trial. L. IV. cap. 4.*

²⁾ Tamtéž.

³⁾ Trial. IV. cap. 8. Z toho jde, že Zwingli nepotřeboval sobě dáti zjevití, buď že od ducha bílého nebo černého, jak by měl vykládati slova Páně: *»Totof jest tělo mé«*. Hle, z Viklifa se mohl tomu naučiti!

ant' prý jest jako člověk králem celého světa. Avšak ač prý jest Kristus Pán podle člověčenství všude, tož prý jest přece jinak v posvěcené hostii.¹⁾

Z toho jest patrné, že jest Viklif jako patriarch ve spojení se všemi, kdož stran velebné svátosti bloudili, ale také s Janem Husem, ač se v tom učení od katolické Církve nelišil, neboť on chtěl míti, aby se Kristus Pán chlebem nazýval, a tím na se uvalil podezření, že jest s Viklifem za jedno stran Eucharistie.

To všecko, což bylo předesláno, působí v soudném člověku odůvodněné podezření, že Viklif nevěřil v skutečnou přítomnost Páně na oltáři. A on skutečně dí: *»Utrum sit (corpus Christi) ibi corporaliter, videtur mihi, quod multi in aequivocatione laborant inuniter«*. Zdali by bylo tělo Páně na oltáři tělesně, o tom marně se mnozí namáhají. Za tou příčinou dí také Viklif: že tělu Páně se klani podmíněné, tomu však, které jest na nebi, bez podmínky.²⁾

Odtud dí Viklif posměšně o mniších žebravých, že prý lhají o sobě, že denně tělo Páně v přirozenosti jeho sežirají. *»Fingunt . . . quod quotidie corpus Christi integrum in natura sua devorant.«*

Jest tedy opět patrné, že Viklifova věta III. zavržená na sněmu Kostnickém jest větou skutečně Viklifovou.

36. Jestliže Viklif tvrdil, že Kristus Pán v pravdě skutečně a podstatně není v Eucharistii, ať nic nedíme o tom, že zamítal předpodstatnění, jestliže dal na jevo, že chléb a víno jsou pouze znamením těla a krve Páně, pak jest při nejmenším podezření odůvodněno, že as za to měl, že mše svatá nemá v Písmě základu.

V tom smyslu zní věta zavržená pátá: *»V evangelio není základu, že by byl Kristus Pán ustanovil mši«*.³⁾

Avšak zde doznávám, že jsem věty této ve spisech Viklifových, pokud jsem je četl, neshledal: to však znám, že mluví pokud vím na dvou místech o mši. Zejména vytýká biskupům,⁴⁾

¹⁾ Tamtéž.

²⁾ Trial. IV. cap. 10. Avšak. Trial. IV. c. 27. *»Adorari debet (hostia) . . . quia ipsa in se continet abscondite corpus Christi.*

³⁾ Non est fundatum in evangelio, quod Christus missam ordinaverit.

⁴⁾ De quatuor sectis novellis. Cap. 7.

že rádi obcují mšem svatým, a že by mohli svého času užitečněji užítí. Což by ovšem nikdo sobě říci netroufal, pokud by věřil, že jest Kristus Pán v Eucharistii přítomen.

Také není možno, aby byl Viklif na základě své nevěry, že chléb na oltáři znamená pouze tělo Páně, ale že není jím, přece shledal, že by byl Kristus Pán ustanovil mši svatou.

Přes to však jest možná, že měl Viklif na zřeteli netoliko podstatu mše svaté, ale také obřady, a že tedy tvrdil, že v tom celém rozumu Kristus Pán mše svaté neustanovil, a že nemá v Písmě základu. A to jest pravděpodobno, jelikož nebyl Viklif valným přítelem obřadů.

Přes to však, že jsem já věty dotčené neshledal ve Viklifovi, nejde nikterak, že jí nevyslovil. Jsou spisové, jichž jsem až dotud nečetl, a kdybych byl všech známých spisů jeho a až dosud neznámých přečetl, a věty té nenalezl, nebylo by spravedливо sněm Kostnický z lehkomyšlnosti vinití, neboť theologové času tehdejšího a prostředkem jejich sněm měli na snadě i ten spis, kdež tato věta se nalezá.

Ač evangelický doktor Viklif se vychloubal, že vyučuje na základě Písma, a že ho Bůh sám v poznávání smyslu jeho osvěcuje, přece neshledal v Písmu, co tamtéž Jan Hus najednou, ovšem také vedením Ducha Božího nalezl: že jest totiž přijímání pod obojí ku spáse věčné nevyhnutelně potřebno. Mistr Jan Viklif totiž tvrdí, že Pán Ježíš v Emausích posvětil Eucharistii pod jednou, a dával učenníkům, a ti poživše těla Páně a právě proto ho poznali. Ejhle tedy, Hus praví: že sněm Kostnický sv. Pavla za kacíře vyhlásil, že potřebu přijímání pod obojí zavrhl, a že stanovil, že má býti podáváno pod jednou. Ale hle! Tím zavrhl Hus i V. evangelium Husitské. doktora Viklifa, jenž přijímání pod jednou schvaluje (viz Trial. IV. cap. 4.), a vyhlásil ho za kacíře.

VII.

Věty Viklifovy hledící ku náuce jeho o modlitbách.

37. Sem sluší přede vším věta: *»Zvláštní modlitby, které se dějí od praelatů aneb od řeholníků za osobu jednotlivou, nejsou jí více k užitku nežli modlitby obecné«.*¹⁾ XVIII.

Viklif tvrdí, že vlastně nikdo nemá míti doufání jistého v modlitbu jiného člověka, poněvadž není známo, zdali by nebyl v počtu předzvěděných²⁾ Věta však svrchu položená čelí naproti sborné modlitbě, která se dělá za osoby jednotlivé buďže od kapitol, nebo od jiných kongregací anebo bratrstev, anebo dokonce od nenáviděných nade všechny pekelníky mnichů žebravých. Aby tedy modlitby ty sborné za jednotlivce snížil, praví Viklif: že nejsou více platny tétéž osobě, nežli modlitby obecné, které se dějí na příklad od celé Církve při službách Božích. Viklif tuto ve své zaslepené nenávisti nepostřehl, že svým dekretem odsuzuje velikého apoštola sv. Pavla a z nerozumu ho viní, neboť tentýž veliký apoštol se doporučel modlitbám křesťanů zvlášť, nikoliv pouze jak říkáme vůbec (*»in confuso«*).

Avšak musíme tuto doznati, že se Viklif mírnil, a poněkud sebe sama odsoudil, neboť on jistí, že všechna sekta papežova je z ďábla, a Bratří zvláště že jsou od paty až do hlavy naskrze vtělení ďáblové. A jakouž cenu mohla by míti modlitba od těch, kdož jsou podle sepsání Viklifova vtělenými ďábly?

Mírná jest tedy censura Viklifova touto větou vyslovená³⁾

38. Ve větě XXV. tvrdí Viklif, *že se všichni ti, kdož se zavazují k modlitbám za ty, kdož jim ve věcech časných přispívají, dopouštějí svatokupectví.*⁴⁾

¹⁾ XVIII. Speciales orationes applicatae unī personae per praelatos vel religiosos, non plus prosunt eidem, quam generales.

²⁾ De Oratione et de Ecclesiae purgatione. Cap. 2.

³⁾ Trialog. Lib. IV. cap. 38.

⁴⁾ XXV. Omnes sunt simoniaci, qui se obligant orare pro aliis, eis in temporalibus subvenientibus.

I tato věta čelí přede vším naproti řeholím, ale také naproti všem duchovním, kteří přijímali buď že za služby Boží a za modlitby, anebo spíše, kteří přijímali u příležitosti té tou příčinou, že se zavázali, za jisté osoby v jich potřebách se modliti, nějaký dar anebo nějakou almužnu. Rigoristický Viklif, a po něm také Hus shledávali v této okolnosti něco nadobro hříšného, a svatokupeckého již o sobě.

Věta tato se čte v Dialogu kap. 20. kdež se Viklif zle sápe na fundační modlitby a almužny, a že se modlitbám řeholníků zvláštní síla připisuje. On však Viklif si činí z mnichů posměch, vykládaje, že snad ta síla modliteb řeholníků má odtud svoji moc, že mají tváře rudé a pysky tlusté. Na to tvrdí, že prý dávati časné statky za modlitby aneb je přijímati, svatokupectví jest. Že v tomto naprostém znění jest věta Viklifova bludna, jest každému znalci jasno.

39. V témže Dialogu kapitole 22. shledáváme zavrženou větu Viklifovu: »*Modlitba předzvěděného není nikomu k užitku.*« ¹⁾

Viklif tam chce dokazovati, že modlitby zakoupené almužnami jsou svatokupecké, a proto že za nic nestojí, zvláště také proto, že žádný neví o tom, kdož ty modlitby koná, zdali jest předzřízen čili nic, poněvadž, když by modlitel byl předzvěděný, byl by ďábel, a tím samým není ani jemu ani jinému modlitba jeho ku prospěchu.

Viklif sice učí, ²⁾ že jest potřebno, aby sobě lidé a jiným vespolně modlitbami pomáhali, avšak on prý v Písmě nečetl, že by se mohly a směly modlitby kupovati. K oklamání hloupých lidí povstala prý lež, že sobě mohou a jiným kněží a zvláště mniši do nesmírna silou stavu zasloužiti, kdežto prý předzvědění papežové a řeholníci jsou zjevní ďáblové, jakž by tedy mohli sobě a jiným prospěti modlitbami? »*Quomodo ergo virtute Ecclesiae Christi, quam inficiunt, suis orationibus sic prodessent?*« Ano prý takový modlitel se modlí na svou škodu.

¹⁾ XXVI. Oratio praesciti nulli valet.

²⁾ Dialogus. Cap. 23.

Viklif tuto na dobro zapomenul, co svým věrným vypravoval, ¹⁾ že předzvěděný může sobě aspoň zmírnění trestu nekelného zasloužiti, a nějaká dobra dočasná.

VIII.

Věty Viklifovy na sněmu Kostnickém zavvržené stojící o sobě.

40. Viklif nepřijímal podstatného rozdílu mezi knězem a biskupem, rovněž jako Valdenští, podobně i Jan Hus, Petr Chelčický i Táborové. A jako nechtěl míti rozdílu mezi biskupem a knězem, tak také, jakož bylo již řečeno, nedopouštěl, aby měla Církev pravomoc, anť tvrdil, že ji obdrží kněz i jáhen přímo od Boha. Na sněmu Kostnickém bylo vypravováno, že ta zášť a hněv Viklifův měl svůj základ v tom, že on sám, kterýž se nade všechno duchovenstvo vypínal, a svou učenost hrdě ohlašoval, se biskupem nestal, ač byl dvorním kruhům velice blízek. Než o tom jest těžko souditi, ale to jisto jest, že Viklif důstojností biskupů pohrdal, a papeži i biskupům všechnu poslušnost vypovídal.

Podle starobylé víry křesťanské nemá pouhý kněz té moci, aby platně světil na kněze. Na Západě byl zde onde obyčej, že i kněží udělovali svátost biřmování, což jak theologové dějí, se stalo za souhlasu nepřímého biskupů. Podle dávného obyčeje v Římsko-katolické Církvi však nemohl kněz leč za zvláštním svolením papežovým svátosti biřmování přisluhovati. Jenom missionáři mívají takovouto fakultu papežskou. I konsekrací kostelů jest biskupům vyhraženo.

Na to všechno zle láteří Viklif, jakoby všechny ty věci zaváněly ziskuchtivostí a ctižádostí.

Věta, kterouž vyjádřil tento hněv svůj, zní: *»Biřmování jiných, svěcení kleriků na kněžství, konsekrace míst se papeži a biskupům vyhrazují pro časný zisk a čest.«* ²⁾

¹⁾ De Ecclesia cap. 19.

²⁾ XXVIII. Confirmatio juvenum, clericorum ordinatio, locorum consecratio reservantur papae et episcopis propter cupiditatem lucri temporalis et honoris.

Censurovaná tato věta se čte v Dialogu Viklifovu ¹⁾ v této formě: »Et ita est de tribus dignitatibus sive officiis, quae episcopus sibi servat, quae sunt: juvenum confirmatio, clericorum ordinatio et locorum consecratio. Omnia enim ista sonant in cupidinem lucri temporalis vel honoris«.

41. Jakož bylo pověděno, měl Viklif v duši své zvláštní nenávist proti mnichům, a vůbec proti všem sektám, jak totiž nazýval duchovenstvo katolické, Benediktiny, Augustiniany, a přede vším mnichy žebravé. Původ všech těchto sekt odvozoval ze satanášé. A jaký měl na to důvod? »*Právě ten, který podle něho na sněmu Kostnickém ohlásil Prokop Holý, že totiž o nich se nic nečte v Písmě svatém.* Také byly Viklifovi všecky ty sekty proti mysli, jelikož jinak smýšlely o velebné svátosti, a jeho bludy »in consilio terrae motus« v r. 1382 jednomyslně zavrhly.

Viklif měl zvyk všechno odkazovati na původ z ďábla, což bylo odporno jemu. Na universitě urval jednu kolej mnichům a musel konečně po dlouhém processu ustoupiti. To ho velice dojalo, i proti universitě Oxfortské a na konec naproti všem universitám, kolejím, akademiím a jejich zařízením dopálilo. On chtěl míti všude pro sebe neobmezenou svobodu, proto také zavrhoval zákonité rozdělení Církve do diecesí, a farních okresů, aby jeho Lolardové všude beze vší závady hlásali evangelium Viklifické.

Doznávaje odporů na universitě najednou se marně namáhal, aby v Písmě v nich stopu nalezl. Vždyť tam se nečtou slova: Universita, kolej, akademie, aniž se tam děje zmínka o graduacích. Avšak v tomto svém hněvu naproti sídlům vědy, jejížto původ z ďábla odvozoval, zapomenul na dobro, že on na takovém hnízdu satanášovu dlel a požitků požíval.

Podivno jest, v jakém spojení myšlének svých odsoudil Viklif sídla vědy a umění. On totiž dí, že obdržel od Boha vnuknutí, aby se vrátil k zákonu Božímu, a tímto vnuknutím jsa veden, tvrdí, že university, kolleje, akademie atd. jsou vlastně zákonu Božímu odporны, a mají východ ze satanášé.

¹⁾ Dial. Cap. 24.

»Poněvadž Kristus Pán,« dí Viklif, »neustanovil těchto universit, neboli kollejí, jest zjevno, že jsou ony jakož i graduace na nich pohanskou marnivostí zavedeny, a znamení toho jest: že kollegiati a graduovaní na nich po tom baží, což jest jejich, zapomínajíce pravidel lásky. Jisto jest, praví dále, že mnohý idiota jest za pomoci Boží prospěšnější ku vzdělání Církve Kristovy, než množství graduovaných na školách a na universitách. To však prý se připouští, že všecko to, i studie i kolleje jsou ďáblem zařízeny.« ¹⁾

Jest tedy zjištěno, že věta XXIX. na sněmu Kostnickém zavržená jest skutečně větou Viklifovou.

Věta tato zní: »*University, studie, kolleje graduace a misterství na nich jsou pohanskou marností zavedeny a jsou tolik ku prospěchu Církve, jako ďábel.*« ²⁾

Myslím, že nikdo nebude míti odvahy tolik, aby odpíral tomuto odsudku se strany sněmu Kostnického, že konečně bude těm hanebným injuriím, páchaným od sektářstva a od liberalů naproti katolické Církvi konec, jakoby ona umění a vědy zamítala, kdežto právě ona je naproti těmto lupičům své cti chránila.

42. Viklif učí, že vše, což se děje, z nezbytí se děje. Tak, jako prý jest Bůh nezbytně v Trojici jeden, tak nezbytně stvořil svět, a ne proto, že by na něm bylo záviselo, stvořiti jej, anebo nestvořiti, a sice bylo nezbytí, aby byl svět takový, jaký jest. I Adam prý zhřešil, ne proto, že by bylo na jeho vůli svobodné, hřešiti anebo nehřešiti, ale bylo nezbytí, aby zhřešil. I druhá božská Osoba se vtělila z nezbytí. A tak jest podle M. Jana Viklifa všecko všudy Bůh i člověk, anděl i všecken svět železné nezbytnosti podroben.

Tuto svoji nauku se všech stran bludnou a haeretickou vyslovuje Viklif na místech mnohých ve spisech svých. Zde cituji pouze Dialog, ³⁾ kdež se doslovně čte zavržená věta Viklifova XXVII. »*Všecko, co se děje, naprostou nezbytností se děje.*« ⁴⁾

¹⁾ Dialog. Cap. 26.

²⁾ XXIX. Universitates, studia, collegia, graduationes et magisteria in eisdem sunt vana gentilitate introducta; tantum prosunt Ecclesiae sicut diabolus.

³⁾ Dialogus. Cap. 23.

⁴⁾ XXVII. »Omnia de necessitate absoluta eveniunt.«

Viklif podává smysl svůj v této formě: »Concedo tibi, quod omnia, quae evenient, de necessitate evenient«.

Podivnou logikou přidává tamtéž ku své větě: »A proto jest nezbytno, aby lidé se modlili, a sobě ku pomoci spěchali náležitými modlitbami a přímluvami«. ¹⁾

43. S větou Viklifovou XXVII. jest ve spojení rouhavá věta jeho na sněmu Kostnickém loco VI. (na místě VI.) zavržená.

Viklif napsal spis: »De Officio Regis«, plný devoce ku králi anglickému a podřizuje tamtéž všechnu Církev ramenu světskému. Dáváť světským mocnostem do zvůle netoliko zboží církevní, ale také všechnu kázeň nad duchovenstvem. A tuto svoji despotickou snahu chce odůvodniti tím, že i Kristus Pán se podrobil podle člověčenství světskému vladaři, ovšem podle receptu Viklifova, naprostou nezbytností.

Ano, ač člověk nejsa právě Viklifistou, anebo více než deterministou, těžko pochopuje, jakby mohlo býti, aby nám byl Kristus Pán životem svým a konáním příkladem, anť vše, což konal, naprostou nezbytností konal: přece chce Viklif ještě více pohnutek přidati, aby se duchovenstvo vydalo na milost a nemilost despotii králově. A tento motiv jeho jest nesnesitelné rouhání, které vychrlil větou VII. slovy: »*Bůh musí ďábla poslouchati*«. ²⁾

Spojení myšlenky této nacházíme ve spisu Viklifovu »De officio regis kap. 7. s napomináním, že i papež, a netoliko biskup pouze, má poslouchati krále ve věcech dovolených, a to prý není na hanbu, ježto jest král náměstkem Božství na zemi, ano, že prý se Kristus Pán až snížil, že *ďábla poslouchal v pokušení*, (Obedivit diabolo in temptatione), že poslouchal ďábla, jenž vládl Jidášem, aby ho políbením zradil, a toto své rouhání opětuje Viklif v témže spisu v kapitole X.

I není zajisté žádné pochybnosti o tom, že jest zavržená věta větou Viklifovou, i že zasluhovala mezi všemi bludy jeho nejvíce, aby byla censurou stížena.

¹⁾ Dialogus. Cap. 23.

²⁾ VII. »Deus debet obedire diabolo.«

44. Věta Viklifova na místě VII. sněmem Kostnickým zavržená zní: *»Jestliže by měl člověk náležitou lítost, všechna zpověď zevná jest zbytečná a neužitečná. ¹⁾*

Viklif učí, že zpověď není původem svým z Boha, a tvrdí lhavě, že byla ona ustanovena papežem Inoncencem III. Lhavost učení jeho bije do očí již tím, že Východní Církev se Západní souhlasí, že jest zpověď původu božského, a že z Boha jest, dokazuje nepřetržitá tradice, a sv. Otcové na Východě a na Západě.

Viklif zamítá zpověď, jakoby byla po křtu sv. těm potřeba, kdož hřešili smrtelně, anť by prý jinak všichni křesťané, jak dí, zavržení byli, kteří žili před Inoncencem III.

Na základě tedy, ježž sobě Viklif bludně ustavil, že zpověď není z Boha, jistí, že těm, kdož náležitě litovali, jest nepotřebná. ²⁾

45. Věta Viklifova XLIII. tvrdí, *že jsou všechny přísahy, kteréž čelí k utvrzování smluv lidských a obchodů nedovoleny.*

Věta zní: *»Ty přísahy jsou nedovoleny, kteréž směřují k stvrzování smluv lidských obchodů občanských.« ³⁾*

Viklif přijal z Valdenských, že jsou všechny obchody k zisku směřující, anebo k obohacení zákonem Božím zakázány, aspoň mluví o nich tak, že snadno lze se domnívati, že měl za to, že by byly zakázány.

Podobně přijal z Valdenských, že je přísaha vůbec zakázána, a to již tou příčinou, že nepřijímal podstatného rozdílu mezi evangelickými radami a přikázáními Božími. Kdyby byli lidé dokonalými, pak by řeč jejich a slovo jejich stačilo ku plnému svědectví a rozhodnému, toho však při všem množství není. Přísaha však spravedlivá stává se veřejným vyznáním víry, že jest Bůh vševědoucí a spravedlivý, nemá nic nedovoleného v sobě. Následovně, jsou-li smlouvy a obchody v mezích spravedlnosti uzavřeny, jest proti pravdě tvrditi, že by přísaha k nim směřující byla zakázána.

¹⁾ »Si homo fuerit debite contritus; omnis confessio exterior et sibi superfluae et inutilis.«

²⁾ Trial. IV. c. 23.

³⁾ »Juramenta illicita sunt, quae fiunt ad corroborandos humanos contractus et commercia civilia.« XLIII.

Dotčená věta Viklifova se čte v Dialogu v tomto znění: »*Et quantum ad contractus humanos vel civilia commercia patet, quod fiunt communiter cum peccato, quia cum juramentis et testificationibus illicitis,*« t. j. Co se týká smluv a občanských obchodů, jest na jevu, že se dějí obyčejně s hříchem, protože jsou spojeny s přísahami a svědectvími nedovolenými.

Není tedy i zde pochyby, že věta XLIII. na sněmu Kostnickém zavržená jest větou Viklifovou.

IX.

Souzení i odsouzení vět Viklifových v Čechách a v Anglii.

Sněm Kostnický zavrhl věty Viklifovy, jak se po theologicku říká, »in globo« t. j. úhrnkem, že není žádná z nich katolická, ale některé z nich že jsou patrně kacířské, jiné bludné, jiné odvážlivé a bořivé, jiné urážlivé.

Dříve však, nežli byly sebrané články Viklifovy na sněmu Kostnickém censurovány, předcházelo odsouzení učení Viklifova v Anglii, vlasti jeho. Na sněmu v Londýně dne 21. května byly zavrženy 24 sebrané kusy ze spisů Viklifových, a v konventu dominikánů od 13ti biskupů a arcibiskupa Courtnaye a od 30ti mistrů v theologii. Brzy na to v r. 1396. zavrhl arcibiskup Arundel 18 článků Viklifových.

Sebrání těchto článků dělo se ze spisů Viklifových theologických. Spisy filosofické byly spíše do Prahy přinešeny, a i ty nejsou bez vady, nebo v nich již jsou základy deviac theologických. Spisy Viklifovy theologické však nebyly v Čechách známy spíše, nežli v prvním začátku věku XV.

Vášnivé a výstřední spisy Viklifovy působily mocně na studenty, a také na mladší mistry. Mezi těmito byl zvláště M. Jan Hus. Tenť miloval přede všemi M. Jana Viklifa, a v důvěrném kruhu přátel jistil, že prý jemu oči otevřely,¹⁾ a

¹⁾ Mně tuto mimoděk vstupují na mysl slova sv. Augustina, jehož učením se mistr Hus krýti chtěl. Ten totiž mluví o následcích prvotního hříchu v Adamovi a Evě dle (Lib. XIV. de civ. Dei c. 13.): »Aperti sunt

také o to měl péči, aby i žakovstvo je čítalo. Učitelem na universitě stal se Jan Hus v r. 1398., a nedlouho potom se pohádal, zastávaje některé články Viklifické v disputaci odbyvané na faře svatômichalské na Starém městě. Dne 15. října r. 1401. stal se již děkanem fakulty bohoslovecké a praesentován co takový od králova milce Jana z Milheimu za kazatele v kapli Betlemské, a potvrzen v té hodnosti od arcibiskupského vikáře dne 14. března 1402. Téhož roku v měsíci říjnu učiněn rektorem university, a byl jím až do konce měsíce dubna 1403.

Za jeho rektoratu šířil se Viklifismus na universitě rychle. Tehdáž stáli k Husovi netoliko mistr Mikuláš z Litomyšle, ale i Stanislav ze Znojma a M. Štěpán Páleč.

Avšak po Husovi stal se rektorem *M. Walter Harrasser*, rodem Bavorák, a ten se snažil odstraniti pokud možná, Viklifismus ze škol vysokých. Já neumím zde říci, zdali se tak stalo za příčinami čistě náboženskými, nebo byly-li také poněkud připojeny i jiné, týkající se nadac universitních, anebo i národních. Avšak jestliže rozhodovaly při tehdejším rektorovi a jeho přátelích příčiny náboženské, pak musíme doznati, že při nich byla veliká znalost učení Viklifova a nebezpečného vlivu, jaký ono mělo na mladé mistry university a žakovstvo národnosti české. K tomu cíli a konci sebral M. Jan Hübner, rodem Slezák, ze spisů Viklifových 21 článků a připojil je k těm, kteréž byly zavrženy v r. 1382. na synodě Londýnské, tak že věty Viklifovy sebrané dosáhly čísla 45.

Dotčený M. Jan Hübner předložil pak sebrané články Viklifovy kapitole Pražské. Na to k žádosti arcibiskupského vikáře Kbela a arcijahna Bechyňského svolal rektor ku dni 28. máje 1403. celou universitu, aby učinila svůj soud stran sebraných 45ti článků Viklifových.

Když se tak stalo, odpírali Viklifisté jejich zátratě, avšak oni nezastávali tak pravdu jejich domnělou, *jako že kusové sebraní nemají ve spisech Viklifových toho smyslu, jaký se jim*

oculi eorum, non ad videndum, nam et antea videbant; sed ad discernendum inter bonum, quod amiserunt, et malum, in quod ceciderant. Otevřeny jsou oči jejich, ne aby viděli, nebo již dříve jsou viděli, ale aby rozdělovali mezi dobrem, jež ztratili, a zlem, do něhož upadli.*

přikládá; ¹⁾ ano M. Mikuláš Litomyšlský tvrdil, že věty tyto nejsou Viklifovy, ale že jsou jemu podstrčeny, lživé a nepravdivé, ²⁾ při čemž učinil M. Jan Hus svoji poznámku, že by ten, kdož takto učinil, byl spíše hoden smrti, nežli falšovatelé šafránu, jenž byli potrestáni smrtí. Já nevím, zdali M. Mikuláš měl na mysli pouze ty články, jež sebral Hübner počtem 21, anebo také ty, kteréž byly na synodě Londýnské r. 1382. zavrženy. Hus však se vyslovil ve své odpovědi na sněmu Kostnickém, že prý jsou skutečně některé věty Hübnerovy křivý. Viklifisté činili tedy odpor proti zátratě Viklifových vět proto, že prý nebyly Viklifovy, ani M. Jana Husa nevyjímajíc, jenom Mistr Stanislav ze Znojma hájil přímo pravdivost sebraných těchto vět. Přese všechn odpor Viklifistů učinila většina nález, že neměl žádný úd university těch 45 článků hájiti, ani veřejně ani podtají vyznávatí a rozšiřovati, chtěl-li zachovati poslušnost universitě přísahanou, a neupadnouti v pokutu na křivopřísežníka slušící.

Po pěti letech byly opět nadzmíněné články Viklifovy zakázány od university Pražské. Rozkaz a zákaz universitní z r. 1403 nebyl nijakž od Viklifistů šetřen, ani od žakovstva ani od mistrů. Králi Václavovi bylo však z příčin politických velmi na tom záleženo, aby byla od země české odvrácena hanlivá pověst kacířství. Za tou příčinou rozkázal, aby články Viklifovy byly na novo zakázány. Tomuto rozkazu vyhověla universita dne 20. máje 1408. Údové české university ³⁾ se shromáždili v kolleji své, jenž byl dům u Černé růže na Příkopech ve velikém počtu 64 doktorů, 150 bakalářů a na 1000 studentů. Rektorem byl tehdáž M. Klement z Mnichovic, a pro-

¹⁾ V této vytáčce mohli Jansenisté naléztí svého vzoru, neboť i oni tvrdili, jakož bylo řečeno, že kusy Jansenovy nemají ve spisech jeho toho smyslu, jaký se jim přikládá.

²⁾ Palacký tvrdí (III. kn. XI. str. 64), že Viklif žaloval proto, že sněm Londýnský v r. 1382. jemu připisoval články, kterýchž on za své neuznával. Palacký nedí, z kterého pramenu tuto zprávu přibral; já však dokládám, že jsem přečetl 34 spisy a traktaty Viklifovy, ale neshledal jsem, že by Viklif tou příčinou na dotčenou synodu žehral, ač o ní nejednou činí zmínku, a na ni zle dokračuje, že zavrhl jeho učení o Eucharistii.

³⁾ Němečtí členové university neměli účastenství v této schůzi, neboť na nich nelpělo podezření z kacířství Viklifova.

fessory byli: dr. Helias, M. Petr a Stanislav ze Znojma, dr. Ondřej z Brodu, M. Jan Hus, M. Štěpán Pálež, M. Jakoubek ze Stříbra a jiní. Články Viklifovy byly ovšem zavrženy; *ale poněvadž se Hus a jeho přátelé protivili tomu, aby byly zavrženy úhrnkem, pravíce, mnohé vezmouce je ovšem ve smyslu dobrém, nebyly by křivé*: vyrčena jest záповěď těmito slovy: *aby žádný úd národa českého neopovážil se držeti, učiti aneb hájiti který oněch článků ve smyslu jejich kacířským anebo pohoršlivém*.¹⁾ Také nesměl od této doby žádný bakalář míti veřejného čtení o některém ze tří traktátů Viklifových, jež byly naznačeny: Dialogus, Trialogus a de Eucharistia.

Zdá se mi odtud, že ti páni mistři a doktoři a i také bakaláři dobře znali, že se v těchto knihách kacířstvím jen hemží, a že zároveň si toho byli vědomí, jestli nečetli těch knih beze všeho rozumu, že články, jež zatratila synoda Londýnská z r. 1382., a jež sebral M. Jan Hübner, skutečně se nalézají v dotčených traktátech u veliké míře buď že doslovně, anebo aspoň smyslem svým. A právě tato záповěď obviňuje Jana Husa a jeho přátely, že hráli se žakovstvem a s ubohým lidem českým nebezpečnou a neupřímnou hru. Zvláště se Jan Hus tím i proti svému králi a příznivci svému zle provinil, neboť ten chtěl kacířství zažehnati, Hus však plamen jeho proměňoval v žár.

Tou příčinou neměla a nemohla míti dotčená záповěď žádného praktického výsledku. Viklifismus se šířil dále, a byl stále drzejší a násilnější.

V r. 1409 dne 20. prosince dána jest arcibiskupovi od papeže Alexandra V. plná moc, aby přijma k sobě čtyry doktory theologie a dva doktory práv, vykořenil všecky bludy a všecko kacířství z diecése své, aby zapověděl pod kletbou všeliké učení Viklifické, a odjal věřícím knihy Viklifovy.

¹⁾ Touto poznámkou byla censura vět Viklifových úplně odstraněna, neboť tehdejší členové národa českého nedali žádného poučení, který smysl dotčených vět by byl dobrý a který kacířský a pohoršlivý. Kdyby byl král Václav tolik ostrovtipu měl, aby byl poznal šmejdy, jaké se děly, myslím, že by tentokráte byl Viklef mnohému z nich hlavu zviklel. Ale pohřichu! dvůr jeho byl Viklifický!

Arcibiskup pohrozil také veřejným ediktem každému kletbou, kdokoli by v určité době nevydal jemu všech knih Viklifových, jichžto majitelem byl. I Hus se dostavil se svými knihami, a odevzdávaje je arcibiskupovi, hrdě doložil, aby prozkoumav je, vytknul bludy tam obsažené, že hotov jest, jim odpírati a vystříhati před nimi každého člověka.¹⁾ I jiní tak učinili, jen čtyři mistři a studenti odepřeli odříci se knih Viklifových. Snešeno úhrnně as 200 svazkův. Na to vyšetřovali doktoři počtem šest spisy ty, a shledali, že knihy ty obsahují v sobě zjevná kacířství a bludy veliké. V polovici měsíce června r. 1410 prohlášen na to v provinciální synodě úsudek o tom a pak vydal arcibiskup dne 16. června rozkaz, aby byly knihy ty spáleny, a rozkaz ten také dne 16. července vykonán.²⁾

Než přísným tímto zakročením spěchaly věci ještě k horšímu, zvláště když Jan Hus jal se kázati naproti bullám papeže Jana XXIII. dne 2. prosince 1411 ohlášeným, jimiž vydal kříž naproti Ladislavovi, králi Neapolskému, a sliboval odpustky všem těm, kdož by buď osobně táhli do boje, anebo aspoň penězi k tomu účelu přispěli. Do Prahy přinesl bully ty Václav Tiem, děkan Pasovský, v máji r. 1412. *Hus však horlil netoliko proti zlořádům, jež byly zde onde páhány, ale i proti odpustkům samým.* Tím dospěl k vrcholi odporů svých naproti katolické Církvi, a tento odpor svůj uložil za nedlouho do svých spisů a traktátů nejenom v Praze napsaných, ale také na Kozím Hrádku, zvláště také tím, že spory své theologické po demagogicku sděloval s obecným lidem a se žakovstvem čině je takto rozhodčími nad autoritou církevní.

Naproti tomuto pro národ český nebezpečnému konání nezůstala fakulta theologická nečinná, sešlal se s děkanem svým Pálečem spolu s konšely staroměstskými na radnici

¹⁾ Palacký. Dějiny III. kn. XI. str. 120.

²⁾ Knihy ty ku spálení odsouzené jsou: 1. Dialogus. 2. Trialogus. 3. De Incarnatione Verbi divini. 4. De corpore Christi. 5. De Trinitate. 6. De ideis. 7. De materia et forma. 8. De Hypotheticis. 9. De individuatione temporis. 10. De probatione propositionum. 11. De universalibus realibus. 12. Super evangelia sermones per circulum anni. 13. De dominio civili. 14. Decalogus. 15. De simonia. 16. De attributis. 17. De Fratribus discolis et malis.

staroměstské dne 10. července 1412, kdež 45. článků Viklifových opět bylo zavrženo, a obnoven zákaz, aby jich žádný ne-
držel a nehlásal pro čest krále římského a českého, pro dobro
království, duchovenstva a lidu českého, a aby tak bylo při-
kázáno pod kletbou a pod jinými tresty, jež by král ustano-
viti ráčil.

Kdežto byly kusy Viklifovy v r. 1403 a 1408 pouze za-
kázány, a na sněmu Kostnickém pouze in globo censurovány
vůbec jako nekatoličtí, a někteří jako kacířští, jiní bludní, jiní
odvážliví a bořiví, jiní urážliví: *odsuzuje se fakultou theologi-
ckou v r. 1412 každý z těch sebraných článků Viklifových svojí
vlastní, sobě připojenou censurou, a to stupněm téže censury.*

K tomu však účelu, aby rozuměno bylo, v jakém as-
stupni sluly Viklifovy věty nekatolickými, předkládám některé
dogmatické censury a význam jejich:

a) Kacířská věta (sententia haeretica) jest ta, kteráž přímo
a bezprostředně odporuje článku víry Církví svatou prohláše-
nému, anebo takovému článku, o němž obecně známo je, že
jest učením Církve Boží. Také jsou i ty články předmětem
víry (de fide), ježto vycházejí jako logické důsledky z článků
víry vyslovených. Tak vychází na příklad z katolického článku
víry, že jsou v Kristu Pánu dvě přirozenosti jedna božská a
jedna lidská v jedné a to božské Osobě, přímo, že jsou v Kristu
Pánu dvě vůle a dvojí úkonnost jedna božská a druhá lidská.

b) Bludná věta (sententia erronea) jest ta, kteráž odpo-
ruje pravdě, jež není bezprostředně zjevena, ale jest evidentním
důsledkem pravdy zjevené.

*c) d) Podle svrchu naznačeného výměru se cení také věta
buď že kacířskému anebo bludnému učení blízká* (sententia
haeresi vel errori proxima).

e) Všetečná, odvážlivá (sententia temeraria) jest ta věta,
kteráž čelí naproti souhlasu katolických theologů, anebo se
tvrdí beze všeho důvodu.

f) Křivá (sententia falsa) jest ta věta, kteráž směřuje
proti pravdě vůbec.

Jiné censury, jimiž se jakost článku spíše nežli stupeň
jistoty naznačuje, jsou: *věta bezbožná (impia), rouhavá (blas-*

phema), rozkolnická (*schismatica*), pohoršlivá (*scandalosa*), urážející sluch pobožných lidí (*piarum aurium offensiva*).

Censury však od theologů fakulty theologické v r. 1412. ku 45 větám Viklifovým připojené, jsou následující:

1. Ku článku prvnímu: »Podstata chleba hmotného a také podstata vína zůstává ve svátosti oltářní« přidána jest censura: »*Kacířský jest*«.

2. Ku článku druhému: »Případky chleba nezůstávají bez podmětu v téže svátosti« připojena jest censura: »*Kacířský jest*«.

3. Článek třetí: »Kristus není v této svátosti totožně a skutečně přítomnosti tělesnou« jest censurován slovy: »*Kacířský jest*«.

4. Za kacířský jest také prohlášen článek IV.: »Je-li biskup anebo kněz ve hříchu smrtelném, nesvětí na kněze, neobětuje a neposvěcuje, aniž křtí«.

5. Článek V. se vyhlašuje *za bludný*: »V evangeliu není základu, že by byl Kristus (Pán) ustanovil mši (svatou)«.

6. Podobně se vyhlašuje *za bludný* článek VI.: »Bůh musí poslouchati ďábla«.

7. Článek VII. se vyhlašuje *za kacířský*: »Když by člověk náležitě litoval, všecka zevnitřní zpověď jest zbytečná a neužitečná«.

8. Článek VIII. zní: »Jestliže jest papež předzvěděný a zlý, a následovně členem ďábovým, nemá ni žádné moci nad věřícími sobě dané, leč snad od císaře«, a má připojenou censuru: »*Jest křivý, bludný a pohoršlivý*«.

9. Článek IX. zní: »Po Urbanovi VI. nemá nikdo býti přijat za papeže, ale má se žíti obyčejem Řeků svými vlastními zákony«. Censura připojená však zní: »*Jest křivý a bludný*«.

10. Článek X.: »Naproti Písmu sv. jest, že duchovní mají državy« jest censurován slovy: »*Jest odvážlivý*«.

11. Článek XI. zní: »Žádný praelat nemá vyobcovati někoho, leč by věděl, že jest vyobcován od Boha; a kdo by takto vyobcoval, jest proto kacířem a vyobcovancem« a má censuru sobě přidanou: »*Jest křivý a zle znějící*«.

12. Článek XII. zní: »Jestliže by praelat vyobcoval klerika, který se odvolal ku králi aneb ku radě říšské, tím samým

jest zrádcem královým a království« a jest censurován slovy: »*Jest revoluční (seditiosus) a odvážlivý*«.

13. Článek XIII. zní: Ti, kteří opomíjí kázati slovo Boží, aneb ho poslouchati za příčinou exkommunikace, jsou tím již vyobcováni, a budou na soudu Božím za zrádce považováni,« a jest censurován slovy: »*Jest odvážlivý a pohoršlivý*«.

14. Článek XIV. zní: »Jest volno jahnovi anebo knězi, hlásati slovo Boží bez autority apoštolské Stolicе, anebo katolického biskupa,« a censura jeho jest: »*Je křivý*«.

15. Článek XV. zní: »Nikdo není pánem občanským, nikdo praelatem nikdo biskupem, když jest v smrtelném hříchu,« a má tuto censuru: »*Jest křivý a bludný*«.

16. Článek XVI. zní: »Páni světští mohou po libosti zabratí zboží časné (pozemské) církvi, a dotovaným ve stavu hříšném trvajícím,« a jest censurován slovy: »*Jest křivý a revoluční*«.

17. Článek XVII. »Lidé mohou (neboli poddaní) své pány po libosti napravovati,« jest zavržen slovy: »*Jest křivý, odvážlivý a revoluční*«.

18. Článek XVIII.: »Desátky jsou pouhými almužnami, a lidé přifaření mohou je praelatům svým pro hříchy po libosti odepřiti,« a jest zamítnut slovy: »*Jest křivý a naproti dobrým mravům*«.

19. Článek XIX. zní: »Zvláštní přímlyvy (modlitby) přivlastněné jedné osobě nejsou jí více prospěšné než obecné při stejných okolnostech« a jest zavržen slovy: »*(Čelí) proti Církvi*«.

20. »Kdo by udělil Bratřím (t. j. mnichům žebravým) almužnu, jest tím samým již vyobcován,« tak zní článek XX., a jest censurován slovy: »*Jest bludný a lásce protivný*«.

21. Článek XXI. zní: »Jestliže by někdo vstoupil do kterékoliv řehole, leč by již byla dotacemi obmyšlena, anebo mnichů žebravých, stává se méně způsobilým ku zachování přikázání Božích« a jest stížen censurou: »*Jest křivý a bludný*«.

22. Článek XXII. »Svatí zakládající řehole již tím zakládáním zhřešili« má připojenou censuru: »*Jest křivý a bludný*«.

23. Článek XXIII. zní: »Řeholníci žijící v řeholích (sektách) soukromých nejsou ze sekty (řehole) křesťanské« a jest stížen censurou: »*Jest křivý a bludný*«.

24. Článek XXIV. zní: »Bratří (mniši žebraví) mají se živiti prací rukou svých a nikoliv žebratou« a má přidanou censuru: »*Jest křivý*«.

Tyto články byly již v r. 1382., tedy za živobytí M. Jana Viklifa na sněmu Londýnském od arcibiskupa Viléma Court-naye u přítomnosti biskupů, mnoha doktorů theologie a kano-nického práva a bakalářů zavrženy a censurami stíženy. *Deset z článků těchto vyhlášeno za kacírské, a sice: I., II., III., IV., VII., V., VI., VIII., IX. a X. Za bludné však jsou prohlášeny následující kusy: XII., XIII., XIV., XV., XVI., XVII., XVIII., XIX., XXI., XXII., XXIII., XXIV., XX.*

Doložiti zde sluší, že jsou kusové tito sebráni z rozličných spisů Viklifových, jako z Trialogu, z Dialogu, ze spisu de Ecclesia, de potestate papae, de Mendaciis Fratrum, de Civili Dominio, de Officio Regis, de Perfectione Statuum, de Ordinatione Fratrum atd.

25. Článek XXV. zní: »Všichni jsou svatokupci, kdož se zavazují k modlitbě za ty, kteří jim přispívají ve věcech pozemských« a censura jeho jest: »*Je křivý*«.

26. Článek XXVI. dí: »Modlitba předzvěděného nikomu neprospívá« a jest zavržena censurou: »*Jest se všech stran křivý, universaliter falsus*«.

27. Článek XXVII. dí: »Všecko se děje z naprostého nezbytí« a jest odsouzen jako *kacírský*.

28. Článek XXVIII. zní: »Biřmování jinochů, ordinace (svěcení) kleriků, konsekrace míst jsou vyhrazeny papeži a biskupům pro žádost po zisku časném a po cti« a jest censurován jako *bludný a pohoršlivý*.

29. Článek XXIX. zní: »University, studie, kolleje, graduace a misterství na nich jsou zavedeny marnou pohanskostí a prospívají tolik Církvi jako ďábel« a jest zavržen jako *křivý a pohoršlivý*.

30. Článek XXX. zní: »Vyobcování se strany papeže aneb kteréhokoliv praelata nemá býti dbáno, poněvadž jest to censura antikristova a má připojenou sobě censuru: »*Jest křivý a čelí naproti dobrým mravům*«.

31. Článek XXXI. tvrdí: »Ti hřeší, kdož zakládají kláštery, a ti, kdož do nich vstupují, jsou mužové ďábelští« a jest odsouzen jako *křivý, pohoršlivý a revoluční*.

32. Článek XXXII. praví: »Obohacovati duchovenstvo jest naproti pravidlu Kristovu« a jest odsouzen taktéž jako *křivý, pohoršlivý a revoluční*.

33. Článek XXXIII. jistí: »Silvestr papež a Konstantin císař pobloudili, obmyslivše Církev nadacemi« a jest zavržen jako *pohoršlivý a revoluční*.

34. Článek XXXIV. tvrdí: »Všichni ze řádu žebravých jsou kacíři, a ti, kdož jim uštědřují almužnu, jsou vyobcováni« a jest zamítnut jako *bludný, pohoršlivý a směřující naproti dobrým mravům*.

35. Článek XXXV. praví: »Kdož vstoupí v řád aneb v nějakou řeholi, tím již se stává nezpůsobilým ku zachování přikázání Božích, a tak k dojití království nebeského, leč by snad apostasoval« a jest odsouzen jako *bludný a pohoršlivý*.

36. Článek XXXVI. tvrdí: »Papež i klerikové jeho mající državy jsou kacíři, právě proto, že mají državy, a i všichni, kdož s nimi souhlasí, světští páni a druzí laikové.« Censura článku zní: »*Jest odvážlivý, pohoršlivý, křivý a bludný*«.

37. Článek XXXVII. zní: »Římská Církev jest synagogou satanášovou, aniž jest papež nejbližší a bezprostřední náměstek Kristův a apoštolův;« a má přidanou censuru: »*Jest kacířský*«.

38. Článek XXXVIII. jistí: »Dekretaly jsou podvrženy, a odvádějí od víry Kristovy: a žakovstvo jest hloupé, že se jim učí.« Censura jeho zní: »*Jest odvážlivý, pohoršlivý a bludný*«.

39. Článek XXXIX. praví: »Císař a páni světští byli ďáblem svedeni, aby obdařili Církev statky pozemskými;« a jest odsouzen jako *revoluční, odvážlivý a křivý*.

40. Článek XL. zní: »Volba papeže od kardinálů jest ďáblem zavedena;« a jest censurován jako *křivý, bludný a naproti ustanovení církevnímu*.

41. Věta XLI. zní: »Není potřebno z potřeby spasení věřiti, že drží Římská Církev svrchovanost nade všemi církvemi;« a jest zavržena censurou: »*Jest křivý a bludný*«.

42. Článek XLII. tvrdí: »Bláznivo jest věřiti odpustkům papeže a biskupů;« a jest odsouzen jako *odvážlivý, a od blahoslavenství odvádějící (a salute retracts)*.

43. Článek XLIII. jistí: »Přísaha jest nedovolena, kteráž se děje ku stvrzování smluv lidských a obchodů křesťanských,« a jest stížen censurou: »(Čelí) *naproti právům a dobrým mravům*«.

44. Článek XLIV. zní: »Zatraceni jsou Augustin, Benedikt a Bernard, pakli nečili pokání z toho, že měli državy, že založili řehole a do nich vstoupili: a tak jsou všichni od papeže až k nejposlednějšímu řeholníku kacíři;« a jest odsouzen censurou: »*Jest křivý, bludný a čelící naproti úchvale církevní (contra approbationem Ecclesiae)*«.

45. Článek XLV. drží tento nález: Všecky řehole bez rozdílu jsou zavedeny od ďábla;« a má tuto censuru připojenou: »*Jest křivý a bludný*«. ¹⁾)

M. Jan Hübner připojiv ku článkům Viklifovým zavrženým na synodě Londýnské r. 1382. nové sebrané články doplnil poněkud, což bylo ve spisech jeho bludného, avšak, jakož již bylo praveno, ani tyto články připojené ku prvnějším 24 nepodávají plných Viklifových od víry katolické odchýlných nauk. Vždyť jest bludů ve spisech Viklifových do nesmírna. Jan Luke, theolog Oxfortský jich sebral 266, jiní 300 a Tomáš z Valdenů 800. *I musíme se věru diviti té odvážlivosti, s jakou Jan Hus odevzdával své knihy Viklifovy arcibiskupovi Zbyňkovi vyžýváje ho: »aby prozkoumav je bludy tam obsažené vytknul*«. Musíme se diviti, jak mohl on theolog, bakalář v bohosloví a mistr svobodných umění tak sebevědomě počínati sobě stran spisů Viklifových, které přece tak pilně čítal, ano i úhlavní spis Viklifův, Trialog, na český jazyk vyložil. Diviti se musíme, že tak pilný čtenář spisů Viklifových neznamenal, jak děsná propast se jeví mezi naukou Viklifovou a katolickou.»)

Jelikož ze sebraných 45 vět prvých 24 vět bylo sebráno na sněmu Londýnském z r. 1382., a jenom 21 posledních od

¹⁾ Documenta M. Joannis Hus a Palacký.

²⁾ Musím zde připojiti, že katolické učení čelící naproti bludům Viklifovým nelišilo se žádnou měrou od nynějšího učení katolického.

M. Jana Hübnera, činili jemu i M. Mikuláš Litomyšlský i M. Jan Hus křivdu, stíhajíce ho, jako by byl články nepoctivě sebral, zovouce je články Hübnerovými, a nikoliv Viklifovými.

Dlužno jest se zmíniti zde o 18ti člancích *Viklifových*, jež odsoudil arcibiskup Arundel se svými suffragany v r. 1396., a sice tou příčinou, ježto protestantský prof. dr. Lechler tvrdí, že mezi těmito větami není věty na sněmu Londýnském v r. 1382. na místě IV. zavržené: »*Episcopus et presbyter si est in peccato mortali, non conficit, non ordinat*«, a odtud vyvozuje jistou měrou, že Viklif tomuto bludu neučil. Já jsem již na tuto okolnost odpověděl ve svém spisu: »Vzájemný poměr« etc. str. 7. 8. a přidávám tuto pouze, že články sebrané Arundelem mají zření *pouze k Trialogu*, a nikoliv k jiným spisům Viklifovým, aniž směřují pouze ku svátostem, jakož tvrdí prof. dr. Lechler,¹⁾ a proto není nic nápadného, že se v dotčených větách sebraných článků IV. pohřešuje.

Tentýž horlivý arcibiskup Arundel nespokojil se pouze

¹⁾ Věty Arundelem z Trialogu sebrané a zavržené jsou následující:

1. Manet panis substantia post ejus consecrationem in altari, et non desinit esse panis.

2. Sicut Joannes fuit figurative Elias, et non personaliter, sic panis figurative est corpus Christi, et absque omni ambiguitate haec est figurativa locutio: Hoc est corpus meum; sicut illa in verbis bis Christi: Joannes ipse est Elias.

3. In capite: »Ego Berengarius, curia Romana determinavit, quod sacramentum eucharistiae sit naturaliter verus panis, loquendo conformiter ut prius, de pane materiali albo et rotundo.

4. Definientes, parvulos fidelium sine baptismo sacramentali decedentes non fore salvandos, in hoc sunt praesumptuosi et stolidi.

5. Collatio sacramenti confirmationis non est episcopis reservata.

6. Tempore Pauli sufficebant Ecclesiae duo ordines clericorum, sacerdos et diaconus; nec fuit tempore apostolorum distinctio papae, patriarcharum, episcoporum; sed sufficit, quod sint presbyteri et diaconi secundum fidem scripturarum, quia superbia caesarea alios gradus adinvenit.

7. Antiqui, qui ex cupiditate rerum temporalium, vel spe mutuorum juvaminum, aut ex causa excusandae libidinis, licet de prole desperent copulantur ad invicem, non vere matrimonialiter copulantur.

8. Causae divortii, consanguinitatis vel affinitatis sunt infundabiliter humanitus ordinatae.

9. Haec verba: Accipiam te in uxorem, eligibilia sunt pro contractu matrimonii, quam haec verba: Accipio te in uxorem; et quod contra-

zavržením 18ti článkův, sebraných z Trialogu, na sněmu Londýnském, alebrž vydal také na sněmu v Oxforiu v r. 1408. držaném praktická ustanovení na odklizení Viklifových bludů církevní societě neméně jako státní nebezpečných a na potlačení vzpoury a rejdů revolučních, které jsou v Anglii povstaly rovně tak jako u nás v Čechách, kdež Jan Hus Viklifické bludy jako neomylnou pravdu králi a královně a velmožům a měšťanům i sedláčkům hlásal. *U nás obdržel Viklifismus hroznější podobu, neboť Hus prohlašoval věc svou a hájení věci své, tedy hájení revolučních zásad Viklifových za záležitost celého národa,* a svedl krále, velmože i lid, ač zjevné bludy za pravdu jemu, snad bona fide, ohlašoval, aby za to měl, že věří po katolicku, ba, že ani možná není, aby opravdový Čech mohl býti kacířem (neminem vere bohemicum posse esse haereticum).

hendo cum una per haec verba de futuro: Accipiam te in uxorem, et post cum alia de praesenti: Accipio te in uxorem, non debent frustrari verba prima propter verba secundaria de praesenti.

10. Isti duodecim sunt procuratores Antichristi, ac discipuli Antichristi: papa, cardinales, patriarchae, archipraesules, episcopi, archidiaconi, officiales et decani, monachi et canonici bifurcati, pseudofratres introducti jam ultimo et quaestores.

11. Numerorum 18 et Ezechielis 44 praecipitur simpliciter negative, quod nec sacerdotes Aaronitae, nec levitae habeant partem haereditatis cum aliis tribubus, sed quod pure vivant de decimis et de oblationibus.

12. Non est major haereticus vel Antichristus, quam clericus, qui docet, quod licitum est sacerdotibus et levitis legis gratiae dotari cum possessionibus temporalibus; et si aliqui ex praevaricatione in lege Dei sunt haeretici, apostatae, sunt illi clerici, qui hoc docent.

13. Non solum domini temporales possunt auferre bona fortunae ab Ecclesia habitualiter delinquente; non solum eis hoc licet, sed debent hoc facere sub poena damnationis aeternae.

14. Si corporalis unctio foret sacramentum, ut modo fingitur; Christus et ejus apostoli ipsius promulgationem non tacuissent.

15. Quicumque est humilior Ecclesiae servitor, et in amore Christi quoad suam Ecclesiam amabilior, ille tam in Ecclesia militante major et proximus Christi vicarius est.

16. Ad verum dominium saeculare requiritur justitia dominantis sic, quod nullus in peccato mortali est dominus alicujus rei.

17. Omnia, quae evenient, absolute necessario evenient.

18. Quidquid papa vel cardinales sui sciunt ex sacra scriptura deducere clare, illud dumtaxat est credendum, vel ad sua monita faciendum; et quidquid ultra praesumpserint, sic tamquam haereticum condemnandum.

V Anglii tomu tak nebylo. Když poznali velmožové, kam vedou bludy Viklifovy, a shledali, jak uváděli žáci Viklifovi, chudí kněží a Lollardové nauku Viklifovu v život, odvrátili se od ní. U nás však k tomuto poznání nedošlo, a proto odnášel ubohý náš národ krvavou lázeň, a pykal za nedbalost královu, za zradu arcibiskupa Konrada, za bludy Viklifovy, jako i Hus sám za ně dokonat.

Arcibiskup Tomáš Arundel zvláště k tomu ve svých statutech přihlížel, aby nikdo se neodvažoval bez posláni kázati, a velel pod trestem interdiktu, aby takovým neplechám bránili i praelati i velmožové; zakázal odhalovati veřejně s kazatelný vady duchovenstva a je tupiti, zapověděl všecko, což by bylo bludného anebo kacířstvím zavánělo, zavedl censuru spisů a zakázal vydávati text Písma svatého, čili spíše překlad do řeči národní, *leč by byl od biskupa schválen*; ¹⁾ on velel také, aby představení čili rektorové kollejí na universitě Oxfortské pilný pozor měli na pravověrnost žakovstva atd. Zajímavý jest zvláště statut V., v němžto zakazuje mistrům svobodných umění o člancích víry rokovati, a velí, aby nedopouštěli žakovstvu svému o tomto předmětu disputovati. *«Liberalium artium magistros prohibet de theologia, seu de fidei dogmatibus agere, suos discipulos pati de hoc genere rerum disputare.»* ²⁾

V r. 1413. shromáždil arcibiskup Tomáš Walfing sněm v Londýně, a odsoudil tamtéž Tomáše Oldcastella, kterýž byl podporou Lollardů, kteří se přidali k Viklifistům. Konečně zatratil papež Jan XXIII. bludy Viklifovy na sněmu Římském taktéž v r. 1413.

Toto všecko předcházelo, nežli se Hus do Kostnice odebral, ano on ani toho nezapíral, že vypověděl poslušnost autoritě církevní a jestliže náležitě rozuměl podstatě učení o Církvi, ježto zcela z Viklifa přijal, musel jako mistr a bakalář a jako

¹⁾ Z této okolnosti jde na jevo, že lhal Viklif, že by Církev zapovídala čísti Písmo v řeči národní, anť zakazovala pouze čísti text Písma porušený. A podobně se minul Hus s pravdou, když i on takové předhůzky Církvi činil, kdežto dávno před ním se četlo Písmo v řeči české.

²⁾ Praví se, že každá bába v lékaření se vtírá, čili že fušuje, ale to má místo u větší ještě míře stran theologie a Církve, tu si troufá každý reformovati, jakož nám o tom důkazy podávají netoliko nezralí chlapci ale i doktoři.

rozumný muž nahlédnouti, že učení to neznamená nápravu ale skutečnou popravu katolické Církve. Jako mistr, kterýž se Písma sv. stále dovolával, musel věděti, že Bůh žádá na něm, aby se podvolil autoritě Bohem ustanovené, on musel věděti, že Kristus Pán neřekl: »Kdo by podle Písma neuposlechl, budiž tobě jako pohan a publikán«, ale »Kdo by Církve neuposlechl«, on musel také věděti a věděl, že k nápravě vede pokora a poslušnost, ale on si oblíbil vzdor činiti a se nepodrobiti, a v tom shledával stálost a domníval se, to že je cesta k mučennictví. Právem dopsal jemu Ondřej z Brodu: »Pravíte, že očekáváte mučennictví; ale jak je možná chtíti mučennictví, když se vyhýbáte místu, kde se pravda poznává?«¹⁾ Tentýž mistr předstírá Husovi, že brání 45 článků Viklifových, ač jsou v Římě, v Paříži zavrženy.²⁾ A opět předstírá Husovi, že hlásá o nepravostech papeže, kardinálů a biskupů, kterých nemůže dokázati, ale o bludech Viklifových že mlčí.³⁾ Ondřej z Brodu důrazně klade jemu na srdce: »*Melius est obedire et certius superioribus, quam eisdem contumaciter protervire.*« *Jistější a lepší jest představených poslouchati, nežli jim neústupně vzdorovati.*⁴⁾ K poslušnosti papeži a biskupům povinné nepřiměla Husa ani rada theologů fakulty Pražské, jižto dávali v příčině míru a pokoje, jehož království českému velice potřebno bylo, a jejížto vrchol záleží v tom, že jest papež, neboli Římský kostel, papež s kardinály nejvyšší instance u věcech víry a mravů, jižto se každý věrný křesťan podrobiti má a se snášeti u víře.⁵⁾ Ale rada tato nevrátila Husa Církvi, ale právě naopak on se ještě více rozjitřil.

Chystaje se Hus do Kostnice věděl zajisté, že Viklifovy bludy zavrhla Anglie, Francie, Paříž a Řím a fakulta Pražská po třikráte. Jakž mohl doufati, že sněm Kostnický neodsoudí jich, či snad ani nevěděl, že jeho domnělá reformace nic jiného není, nežli tlumočení bludů Viklifových jazykem českým?

¹⁾ Documenta Joannis Hus. Palacký n. 58. pag. 519.

²⁾ Tamtéž p. 520.

³⁾ Tamtéž.

⁴⁾ Tamtéž. Pag. 522.

⁵⁾ Tamtéž. Pag. 480.

ZÁVĚREK.

Přehlédneme-li věty Viklifovy, jež zavrhl »in globo« sněm Kostnický, t. j. všechny sborně, aniž byl do podrobná naznačil, která z těch vět jest kacířská, která bludná, která odvážlivá, která bořivá anebo urážlivá, odsoudiv všecky jako nekatolické; tuť shledáme, že *více jak 28 vět jsou zároveň větami Husovými.*

On zajisté o moci církevní právě tak učil jako jeho vzor evangelický doktor Jan Viklif, deset zavržených sem hledících vět hlásá také učení mistra Jana Husi. Hus také právě to učení o zboží církevním hlásal, které jako Viklifické na sněmu Kostnickém bylo zavrženo. I věty hledící k poměru předzřízení a smrtelného hříchu ku řádům občanským a církevním, a které zavírají v sobě vrchol revolučních zásad Viklifových jsou zcela také majetkem mistra Jana Husi. Náuku, jížto hleděl Viklif zavléci duchovenstvo v otroctví světské moci, hlásal Hus nápodobně. Hus vyhlásil všecky dávky udělované u příležitosti funkcí náboženských za svatokupecké jako Viklif; i on učil, že modlitba předzvěděného neprospívá, i on tvrdil, že zpověď jest nepotřebna, předchází-li lítost. O svátosti oltářní byl sice Hus pravověrný, ale užíval zhusta takových výroků o Eucharistii, že dával tím odůvodněné podezření, že drží Viklifickou nauku. Tak na příklad houževnatě zastával, že může a má býti Kristus Pán na oltáři chlebem zván, kdežto za oněch pohnutlivých dob právě na to kladen byl důraz, že zůstávají po konsekraci na oltáři pouze případy (*accidentia sine subjecto*) a nikoliv podstata chleba a vína. Ve svém traktatci o »šesti bludích« užívá Hus slov sv. Bernarda: »*Tělo*

Kristovo nerodí se, neplodí se, netvoří se, ale v rukú kněžských spolu činí se: tociž, že Bóh mocí svú, slovy svými, kteráž dí kněz, činí, že v rukú kněžských spolu bývá tělo Kristovo i způsob chleba; ale ani se tu tělo Kristovo rodí, ani stvořuje, neb nepočíná se znova, ač posvátně tu počne býti «¹⁾ I v tomto citátu mohli theologové a mistři tehdejší shledati, že Hus stran učení o velebné svátosti nebyl zcela pravověren, zvláště anť jako bakalář theologie znáti musel tehdejší terminologii theologickou stran přeměny chleba a vína v podstatu těla a krve Páně na oltáři, proč jí tedy neužíval? Vždyť pak jinak určitě vyznal, že on stran učení o Eucharistii nejde s Viklifem, ale se svatými doktory. Proč svého učení tak nevyjádřil o velebné svátosti, jakož tak učinil v Kostnici, užívaje ku naznačení tohoto tajemství slov takových, jako sněm Tridentský při stanovení článku víry, že jest Kristus Pán v Eucharistii skutečně, v pravdě a podstatně přítomen přepodstatněním.

Z těchto věcí snadno poznati lze, že Hus a jeho přátelé jsoucí v Kostnici zcela správně souditi mohli, a také soudili, že když jsou byly věty Viklifovy zavrženy, že i věty Husovy budou odsouzeny a po případě i osoba Husova. Vždyť dobře znamenali, že náuka Husova, pokud odporuje katolické víře, jest vlastně náukou Viklifovou. Tou příčinou se také mistři, šlechta Husitská a deputovaní měst husitských na sjezdu v Praze v r. 1429. zle horšili na mistra Příbrama, jenž vinil Viklifa z bludu a kacířství, anť prý by jinak se muselo připustiti, že *byl Jan Hus spravedlivě v Kostnici na smrt odsouzen, že byly spisy Viklifovy po právu spáleny, že se království české po spravedlnosti viní z kacířství, a že právem bylo proti němu stanoveno křížácké tažení.*²⁾

Máme tuto znamenité a závažné svědectví o těsném spojení nauky Viklifovy a Husovy, a zároveň historický doklad, že *deformace Husova byla padělkem deformace evangelického doktora Jana Viklifa.*

Hus následoval Viklifa krok za krokem netoliko v učení dogmatickém, ale také v strašných popisech jeho o stavu du-

¹⁾ Kap. I. o šesti bludích.

²⁾ Joannes de Lukavec et Nicolai de Pelhrimov Chronicon Thaboritarum. Codex Musaei.

chovenstva a řeholí. Tak jako přenášel Viklif vady jednotlivců na celé stavy, zejména na všechno duchovenstvo a vady jednotlivých řeholníků na celé řehole, tak to činil také Jan Hus. Viklif zle horlí na mnichy, kteří mu vytýkali, že přenáší vady jednotlivých mnichů na celé řády, a tvrdí beze všeho, že jest patrnou lží, stanoví-li se, že nemá a nesmí býti všechna řehole za zlé činy jednotlivců pokutována. Viklif toto svoje dogma jme se dokazovati z Písma, ovšem způsobem Viklifickým. Proti tvrzení mnichů jest prý učení Písma sv. o dědičném hříchu a o vykoupení. Jako prý jest Církev Boží jedno tělo, tak prý jest svým způsobem také církev zlostníků jedno tělo. O tom prý píše sv. Pavel ve svém listu k Efezským a ku Kolossenským. I filosofové pohanští prý souzvukují v tomto učení s Viklifem zejména Porphyrius. Jestliže prý jest pravda: že co dělá jedna částka těla, celému tělu se přičítá, tak se to má také s řeholníky. Činí-li jeden zlé, právem se to zlo přikládá celku.¹⁾

Tím ovšem odsuzuje Viklif sám sebe a své fanatické spílání naproti duchovenstvu katolickému jako celku a naproti řeholím všech řádů. Hus nenásledoval Viklifa celkem v jeho až pekelné nenávisti, jižto stíhal řehole, avšak i jeho zášť naproti nim jest děsna.

Jestliže však takto se věci mají s větami Viklifovými na sněmu Kostnickém zavrženými, pak musíme podle pravdy vyznati, že se *Jan Hus přenáhlil v úsudku svém, když tvrdil, dovolává se svědectví M. Mikuláše Litomyšlského, že ne všechny kusy, jež M. Jan Hübner sebral, jsou Viklifovy, alebrž že jsou Hübnerem vymyšleny*. Množství z těch 45 vět jest ve smyslu daleko horším v spisech jeho obsaženo, než jak věty samy učení jeho podávají.

Byl bych za namáhavou práci svou velice odměněn, kdyby ti, kdož jsou byli až potud opačného mínění stran odsouzení vět Viklifových, toto své mínění opravili. Doufám, že se tak stane, jelikož má býti pravda nade všecko: I Jan Hus tak dí: *»Amicus Pálč, amica veritas, utrisque amicis existentibus, magis est prae honorare veritatem«*.

¹⁾ Viklif. De novis Ordinibus. Cap. 2.

Seznam osob a věcí.

	Strana		Strana
A		E	
Almužny a kacířství	41	Evangelické rady a přikázání .	31
Arundel arcibiskup a jeho články	82	F	
Arundel a mistři svobodných umění	84	Faktum dogmaticum	4
Augustin sv. biskup Hipponský	3 51	Fakulta theologická Pražská za- vrhuje Viklifa	76
Augustin, spis Jansenův	3	František sv. z Assisi	39
B		J	
Bernard sv.	85 86	Jakoubek M.	74
Bully odpustkové Jana XXIII. .	75	Jan sv. Evangelista a jeho domek	27
C		Jansenovy věty	3 4
Censury vět ohledně jich blud- nosti	76—81	H	
Censury vět do podrobná .	77—81	Harrasser M.	72
Církev katolická jest podle Viklifa z ďábla	29	Helias dr.	74
Církev Kristova do tří částek roz- dělená	42	Hierarchie nikde nevezme za své, ale bude trvati do skonání jako církev vůbec	40
Církev nemůže býti nikdy po- rušena	40	Hübner Jan M.	72
Církev Kristova a řehole	42	Hus 7 8 11 25 28 45 71 73 81 83 89	
Církev nemá podle Viklifa hlavy viditelné, aniž pravomoci . . .	46	Ch	
Courtney arcibiskup proti kazate- lům tulákům	18	Chelčický o Eucharistii a Viklif	60
Č		Chelčický	25 29 37
Čeští Bratři	25	Chudoba kněží a Viklif . . .	26 27
D		Chudoba kněží podle Viklifa člá- nek víry	38
Damasus papež	24	I	
Dekretaly	24	Imocenc X	4
Dotace kněžstva	29	Isidorova sbírka	24
		K	
		Kacířství co jest?	28
		Kacířství jest dar přijati za mo- dlitbu	65

	Strana
Kalvínské učení ve Viklifovi . . .	60
Kališníci	25
Kbel, generální vikář	72
Klement z Mnichovic	73
Kněz v nevěře a v hříších ne- platně přisluhuje	46 seq.
Konrad, nehodný arcibiskup . . .	84
Konstantin a Silvester ďáblem svedení ku dotacím knězi . . .	29
Kostnický sněm	86
Kozí Hrádek	75
Kusy Viklifovy hledící ku moci církevní	13 seq.
Kusy Viklifovy hledící ku zboží církevnímu	25 seq.
Kusy Viklifovy hledící k reho- lím	31 seq.
Kusy Viklifovy hledící k poměru hříchu smrtelného a předzřítel ku majetku a důstojnostem cír- kevním a občanským	46 seq.
Kusy Viklifovy hledící ku pravo- moci světské nad církví . . .	53 seq.
Kusy Viklifovy hledící k náuce o Eucharistii	58 seq.
Kusy Viklifovy hledící k náuce o modlitbě	64 seq.
Kusy Viklifovy o sobě stojící . . .	66 seq.
Kusy Viklifovy počtem 45 a jich zátrata	72 seq.

L

Lechler	11 48 83
Lollardové	35 82
Londýnský sněm v r. 1382 . . .	71
Londýnský sněm v r. 1396 . . .	71
Londýnský sněm v r. 1413 . . .	89
Ludvik XIV.	4
Luke Jan	81
Luther a Viklif o Eucharistii . .	60

M

Martin papež V.	6
Mikuláš z Litomyšle, rektor uni- versity Pražské z r. 1386 . . .	11 82

Strana

Mniši žebraví a Viklif	32
Mniši žebraví jsou podle Viklifa ze všech mnichů nejhorší, a darebáci od hlavy až do paty . .	38

N

Neklamnost Církve in factis dog- maticis t. j. stran objektivního smyslu spisu anebo věty v něm . .	4 5
Neupřímnost Husova a přátel jeho při zátratě knih Viklifových .	74

O

Ondřej z Brodu	74 84
Odpustky a Viklif	23 24
Otázky, jež měly býti předloženy podezřelým z Viklifismu anebo Husitismu	6
Oxfortský sněm v r. 1408	83

P

Páleč Štěpán	72
Papež podle Viklifa kacír i s du- chovenstvem	27
Papež a jeho 12 učenníků	32
Papežova sekta podle Viklifa z ďábla	19
Papežství v Církvi nepotřebné . .	16
Pismo a křivý výklad Viklifův o práci mnichův	41 42
Pravomoc a papež	16
Pražský sjezd Husitů v r. 1429 . .	87

R

Revisé procesu Husova	6 7
---------------------------------	-----

Ř

Řehole a Viklif	31
Řehole podle Viklifa z ďábla . . .	36
Řeholníci nespůsobili ku šetření příkazání Božích	32
Řeholníci mužové ďábelští	44
Řeholníci modláři	44
Řeholníků má se lid stráci	44
Řehoř XI. papež	31
Římský sněm z r. 1413.	84

	Strana
S	
Sekty čtyry odporné sektě Kri- stově	32
Sliby řeholní a Viklif	33
Sliby řeholní a Luther	33
Sliby řeholní a život věčný	33 34
Snášedlivost skutečná jest jen při katolicích	7 8 9
Sněm Londýnský v r. 1382	55
Spálení knih Viklifových	75
Stanislav ze Znojma	72
Svěcení na kněze a Viklif	66

T

Táborů učení o Eucharistii ve Viklifovi	60
Tiem, děkan Pasovský	75

U

Ubiquismus Viklifův	61
Universita Oxfortská a Viklif	31
Universita, akademie atd. a Viklif	67
Urban papež VIII.	3

V

Valdenů z Tomáš	81
Valdenští	26
Věta Viklifova I.	59
Věta Viklifova II.	59
Věta Viklifova III.	60
Věta Viklifova IV.	47
Věta Viklifova V.	62
Věta Viklifova VI.	69
Věta Viklifova VII.	70
Věta Viklifova VIII.	51
Věta Viklifova IX.	16
Věta Viklifova X.	26
Věta Viklifova XI.	19
Věta Viklifova XII.	54
Věta Viklifova XIII.	22
Věta Viklifova XIV.	17
Věta Viklifova XV.	50
Věta Viklifova XVI.	55
Věta Viklifova XVII.	55
Věta Viklifova XVIII.	69
Věta Viklifova XIX.	64

	Strana
Věta Viklifova XX.	32
Věta Viklifova XXI.	39
Věta Viklifova XXII.	42
Věta Viklifova XXIII.	35
Věta Viklifova XXIV.	41
Věta Viklifova XXV.	64
Věta Viklifova XXVI.	68
Věta Viklifova XXVII.	68
Věta Viklifova XXVIII.	66
Věta Viklifova XXIX.	68
Věta Viklifova XXX.	21
Věta Viklifova XXXI.	43
Věta Viklifova XXXII.	29
Věta Viklifova XXXIII.	30
Věta Viklifova XXXIV.	38 39
Věta Viklifova XXXV.	33
Věta Viklifova XXXVI.	27
Věta Viklifova XXXVII.	14 15
Věta Viklifova XXXVIII.	24
Věta Viklifova XXXIX.	30
Věta Viklifova XL.	15
Věta Viklifova XLI.	13 14
Věta Viklifova XLII.	23
Věta Viklifova XLIII.	70
Věta Viklifova XLIV.	45
Věta Viklifova XLV.	36
Viklifův spis »Dialogus«	18 21 22 23 28 29 35 42 45 54 60 65 67 68 69 70
Viklifův spis »Trialogus«	15 24 28 41 42 45 55 59 61 62 63 64 70
Viklifův spis »De Ecclesia«	24 48 49 52 55 66
Viklifův spis »De potestate papae«	15 17 18 49
Viklifův spis »De Veritate scriptu- rae«	28 49
Viklifův spis »De religione Pri- vata I.«	50
Viklifův spis »De Officio Regis«	25 53 54 55 69
Viklifův spis »De quatuor sectis novellis«	57 59 62
Viklifův spis »De perfectione Sta- tutum«	42

	Strana
Viklifův spis »De ordinatione Fratrum«	37 43
Viklifův spis »De diabolo et membris ejus«	33 34 35 36
Viklifův spis »De fundatione sectarum«	43 49
Viklifův spis »De Christo et ejus adversario Antichristo	29
Viklifův spis »De Mendaciis Fratrum«	19
Viklifův spis »De Civili Dominio I.«	28 56

	Strana
Viklifův spis »De Fundatione Sectarum«	34 36
Viklifův spis »De Tripplici Vinculo Amoris«	37
Viklifův spis »De Oratione et Ecclesiae Purgatione«	64
Viklif a překrucování Písma .	33 34

Z

Zakladatelé řeholí podle Viklifa již tím smrtelně zhřešili . . .	42
Zvingli a Viklif o Eucharistii .	60

Corrigenda: Str. 64. Na místo *XVIII.* budiž čteno *XIX.*

